

2008

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

RAHOITUSTARKASTUS
FINANSINSPEKTIONEN
FINANCIAL SUPERVISION

Innehållsförteckning

Direktörens översikt	2
Finansinspektionen i korthet	7
Förvaltning och ledning	8
Organisation	8
Personal	9
Finansiering och kostnader	9
Hänt under 2008	11
År i korthet	13
Den ekonomiska omvärlden	17
Om år 2008	23
Stabilitetstillsyn	23
Marknadstillsyn	33
Reglering	44
Bilagor	54

Direktörens översikt

Det sista verksamhetsåret för gamla FI var dramatiskt på finansmarknaden. Den finansiella oro som började med subprimekrisen i USA i augusti 2007 fördjupades och spred sig och höll under hösten på att fälla hela det globala finanssystemet.

FI gick in för att minimera konsekvenserna för Finland. Det innebar i praktiken skärpt tillsyn, löpande analys av globala och inhemska förhållanden och ett nära samarbete och informationsutbyte med centralbanken, finansministeriet och utländska tillsynsmyndigheter. I krisanalysen var det en fördel för oss att vara knutna till centralbanken.

Den internationella finanskrisen

Krisen resulterade i bristande förtroende på finansmarknaderna. Riskpremierna på interbankmarknaden steg till rekordhöga nivåer och likviditeten sinade. I många länder blev staten tvungen att ta kontroll över eller återkapitalisera systemviktiga aktörer. När investmentbanken Lehman Brothers i september trots allt inte räddades, försvann förtroendet för marknaden totalt. Det ledde till en allt sämre tillgång till refinansiering, fallande tillgångspriser och allvarliga följd effekter på den reala ekonomin. I slutet av året hade försäkringsbolagen och bankerna redovisat nedskrivningar och kreditförluster för drygt en biljon dollar (tusent miljarder

dollar). De har återkapitaliserats till nästan samma belopp. De största kapitalinjektionerna, och garantier för långfristiga obligationer mot slutet av året, kom från statsmakten i de krisdrabbade länderna.

Orsakerna till krisen och lärdomarna av den har analyserats flitigt. Skulden har lagts på otillräcklig tillsyn och reglering, en expansiv penningpolitik och inte minst aktörernas bottenlösa girighet i förening med bristfälliga interna kontrollmekanismer. De tre första orsakerna kommer man säkert att dra lärdom av, men den fjärde är jag inte så säker på. Därför måste tillsynen säkerställa att aktörerna har en god intern styrning. I varje fall anser jag det mycket viktigt att man når en samsyn om de grundläggande principerna för reglering och tillsyn inte bara i EU utan också globalt. Krisen gav mycket konkreta bevis på hur störningar i det globala finanssystemet inte räds nationella gränser utan sprider sig oerhört snabbt till alla världsdelar och sektorer. Krisen visade också konkret att samarbete krävs i tillsynen av multinationella aktörer. Tillsynsmyndigheterna vill inte bli tagna på sängen när risker överförs från moderbolag till dotterbolag och filialer.

Lärdomen av krisen är att den finansiella regleringen måste ses över. I regelöversynen måste man dock se till helheten: nya regler ska inte bara staplas på de gamla. Högst på min prioritetlista står behovet att

öka genomlysningen av framför allt den finansiella informationen, säkerställa en god internkontroll och sunda incitament för risktagandet, införa regler för hanteringen av likviditetsrisker och minska procyklikaltiteten i kapitaltäcknings- och redovisningsreglerna.

Finanskrisens effekter i Finland

Bankerna i Finland har hittills gått rätt oskadda ur krisen. Motpartsriskerna till följd av fallerande aktörer har varit relativt låga. Likviditetsläget underlättades av att inlåningen står för en rätt stor del av bankernas refinansiering i Finland och att den fortsatte att öka kraftigt hela året. Bankerna hade också förberett sig på en likviditetskris genom att bygga på sina likviditetsreserver och på olika sätt öka sitt innehav av värdepapper som är belåningsbara i centralbanken. Nästan hela året var tillgången till kortfristig finansiering rätt god. Däremot har tillgången till långfristig finansiering efter Lehmankonkursen varit svag.

Mest kritiskt för marknaden i Finland var läget när isländska staten tog kontroll över landets tre största banker och bland annat Kaupthing Bank ställde in återbetalningarna till inlåningskunderna i sina utländska enheter. I Finland fanns tre Islandsägda banker som tog emot inlåning, bland dem Kaupthing via sin filial. När nyheter från Island blev allt dystrare vidtog FI omedelbart tillsynsåtgärder för att minimera inlåningskundernas förluster. Åtgärderna var lyckade och effektiva.

FI medverkade aktivt till en uppgörelse mellan tre finländska banker som ställde upp med finansiering för återbetalning av inlåningen i Kaupthingfilialen. Det var ett ypperligt exempel på en välfungerande räddningsoperation finansierad av den privata sektorn. Men även kritiska röster höjdes. Kritikerna ansåg att insättarna själva borde ha fått bära risken åtminstone till en del på grund av den högre inlåningsränta som Kaupthing betalat. Under normala förhållanden är det förstås så. En insättare eller investerare som tar en medveten risk i hopp om högre avkastning ska också bära konsekvenserna när risken realiserar. Men under veckorna i oktober var förhållandena på finansmarknaderna allt annat än normala. Därför ansåg FI att insättarna inte fick lida några ekonomiska förluster av räddningsopera-

tionen eftersom förtroendet för hela banksystemet i Finland, och framför allt inlåningen som ju upplevs som säker, annars hade kunnat rubbas.

Finansmarknaden i Finland har självfallet inte undgått effekterna av krisen. Utvecklingen har varit tudelad. Till följd av kraftigt ökad utlåning och den höga räntenivån ända fram till hösten ökade räntenettet och förbättrade därmed resultatet för bankerna. Däremot speglades krisen i ökade finansieringskostnader, sjunkande verkligt värde på investeringstillgångar och minskad försäljning av investeringstjänster. Framför allt placeringsverksamheten i bankkonglomeratens liv- och skadeförsäkringsbolag ökade förlusterna i fonden för verkligt värde och drog ned konglomeratens kapitaltäckning. Värdepappersföretagens lönsamhet har i vissa fall väsentligt försvagats på grund av det dåliga marknadsläget.

Mot slutet av året började finanskrisen slå igenom i makroekonomin. Även om kvaliteten på bankernas kreditportföljer har försvagats, har det försämrade läget ännu inte speglats i ökade oreglerade fordringar eller kreditförluster, som fortfarande är låga framför allt jämfört med 1990-talets början. De oreglerade fordringarna uppgick i december till 0,4 % av beloppet utestående utlåning och garantier, mot 9,3 % 1992. Kreditförlusterna utgjorde 0,14 % av utlåningen, mot 3,7 % 1992. Men om konjunkturerna försämrar markant eller lågkonjunkturen blir utdragen, kan läget förändras radikalt. De första tecknen syns redan i ökade konkursansökningar. FI följer utvecklingen vaksamt. Viktigt är att bankerna har en välfungerande riskhantering, utvärderar sina kreditportföljer tillräckligt ofta och i tid vidtar de åtgärder som behövs för att stärka kapitalbasen.

Särskilt bankernas företagsutlåning ökade kraftigt under året. Skälen var många. Företagen blev tvungna att låna i inhemska banker när tillgången till marknadsfinansiering sinade och de utländska bankerna på grund av sina egna problem inte längre var intresserade att delta i lånesyndikat för finansiering av finländska företag. När kvaliteten på kreditportföljerna försämrar ökar också kapitaltäckningskraven på bankerna. Bankerna har redan stramat åt sina kreditvillkor, är mer kritiskt inställda mot nya kunder och undviker att låna till branscher under särskild uppföljning. Under hösten bör-

jade företagen få det klart svårare att finansiera sig trots att de efter högkonjunkturen hade en relativt sund balansstruktur. I det förändrade läget måste beredskap finnas att stödja både storföretag och små och medelstora företag i deras finansieringsbehov på olika sätt för att hålla i gång den ekonomiska aktiviteten. Även om kapitaltäckningen i de finländska bankerna är mer än tillfredsställande, räcker banksektorns resurser inte ensamma till att täcka hela finansieringsbehovet. Därför måste även Finland förbereda sig på en kreditåstramning. Under utveckling är olika kanaler för företagsfinansiering, och i enlighet med EU:s riktlinjer bidrar också staten till bankernas refinansiering genom garantier och primärkapitallån. Hjulen ska hållas i gång med gemensamma krafter.

Överskudsättning

FI har redan i många år genom sitt kundupplysningsarbete försökt sprida information så att hushållen inte ska ta lån som överstiger deras återbetalningsförmåga. Samma tema skrev jag om i min översikt förra året. Men enligt vår enkät i höstas om hushållskrediter hade en del av hushållen en oroande hög skuldbörda. I 20 % av de nya lånen uppgår lånekostnaderna till mer än hälften av gäldenärens nettoinkomster. Risken är stor att antalet hushåll med betalningssvårigheter ökar när bostadspriserna sjunker och arbetslöshetssiffrorna blir allt dystrare. Sjunkande räntor har i viss mån förbättrat gäldenärernas situation, men för nya lån har räntemarginalerna på en mycket kort tid fördubblats. Under svårare tider blir det allt viktigare att ha kontroll över sin egen ekonomi.

Med tanke på framtiden borde läroplanen för grundskolan innehålla mer undervisning i egen ekonomihantering så att alla får bättre möjligheter att bedöma och planera sin ekonomi.

Krisens effekter för investerare

I fjol rasade värdet på investeringstillgångar. Det speglade farhågorna om en kraftigt försvagad realekonomi. Helsingforsbörsens generalindex sjönk med ca 50 %, men för enskilda börsbolag kunde kursfallet vara upp till 80 %. FI hade en viktig uppgift i att se till att bolagen även i det

svåra ekonomiska läget gav ut information om sin resultatutveckling och finansiella ställning på föreskrivet sätt.

Framför allt den finansiella sektorns aktier var globalt hårt utsatta. Både i USA och i Europa undersökte tillsynsmyndigheterna misstankar om manipulation av finansiella aktier genom blankning. Vad FI noterat har blankning inte använts i manipulativt syfte på marknaden i Finland.

Korträntefonderna led svårast av krisen och det var en överraskning. Korträntefonderna har stått för ca 30 % av den totala fondförmögenheten. Investerarna – såväl företag som hushåll – har blivit besvikna på fondernas värdeutveckling och aktivt löst in fondandelar. Kapitalet i korträntefonderna har därför nästan halverats sedan augusti 2007.

Också fonderna själva har bidragit till denna utveckling. Korträntefonderna har inte tillräckligt klart lyckats förklara sin investeringspolicy och göra skillnad på penningmarknadsfonder med låg risk och sådana korträntefonder som investerar även i långfristiga företagslån med rörlig ränta, som medför kreditrisk. Tillsynsmyndigheterna i Europa diskuterar som bäst behovet av en enhetligare och klarare kategorisering av olika typer av räntefonder. I Finland var investerarna förbryllade över att penningmarknadsfonderna hade exponerat sig för så mycket långfristig kreditrisk – dock helt inom lagens rāmärken. När riskpremierna på företagslånen ökade sjönk värdet på de fonder som hade investerat i lånen. Så stora förändringar i värdet på korträntefonder hade tidigare inte förekommit. FI noterade också i sina undersökningar att alla fondbolag inte hade tillräckligt tydliga riktlinjer för värdering av illikvida värdepapper. Också revisorernas roll i fondverksamheten har behövt preciseras.

Tillsynssamarbete

De utlandsägda bankerna står för drygt 60 % av ut- och inlåningen i Finland. När läget på marknaderna lugnar ned sig kommer några större aktörer sannolikt att ombilda sina dotterbanker till filialer. Som jag redan konstaterade i förra verksamhetsberättelsen har FI i EU-samarbetet kraftfullt medverkat till att världsländets – i detta fall FI:s – roll i tillsynen

av dotterbanker och filialer erkänns både i lagstiftningen och i EU-myndigheternas tillsynsarbete. Kapitaltäckningsdirektivet ändras äntligen i denna riktning. Enligt direktivförslaget ska tillsynen av gränsöverskridande banker samordnas i s.k. tillsynskollegier, där representanter för tillsynsmyndigheterna för såväl dotterbanker som filialer får delta. De stora besluten om kapitalinjektioner till koncernen ska fortfarande ligga hos hemlandsmyndigheten, dvs. den myndighet som svarar för tillsynen av moderbanken. Kollegiemodellen är ett stort steg framåt, den bör utvidgas att omfatta tillsynen av alla gränsöverskridande finansiella grupper och de praktiska rutinerna bör vidareutvecklas i samarbete mellan myndigheterna.

Hur modellen fungerar i praktiken kommer att testas i en krissituation. Som den nuvarande krisen visade är tillsynsmyndigheter och regeringar i en kris benägna att fatta besluten utifrån sina egna referensramar och egna nationella intressen med hänsyn till inhemska insättare och inhemska skattebetalare. Ansvarsfördelningen mellan hemlands- och värdlandsmyndigheterna motsvarar inte de nuvarande affärsmodellerna. Riskhanteringen är i koncerner i regel centraliserad. Affärsmodellerna åter följer inte de juridiska bolagsstrukturen, t.ex. en riskfylld verksamhet kan vara koncentrerad till ett enda land. I en kris har hemlandsmyndigheten kanske svårt att kontrollera problemen i dotterbanker eller filialer. Som den nuvarande krisen visade kan värdlandsmyndigheten bli tvungen att bära ansvaret för krishanteringen i filialen utan egentlig behörighet att fatta beslut om riskrestriktioner. I sitt yttrande om förslaget till lag om den nya Finansinspektionen underströk FI att tillsynsmyndigheten bör få tillräckliga rättigheter till information från och tillsyn även över filialer, inom ramarna för direktivet förstås. Ett gott tillsynssamarbete under normala förhållanden är en förutsättning för ett välfungerande samarbete i kristid.

I våras skrev jag: "Jag tror inte att den nuvarande samarbetsmodellen för EU:s tillsynsmyndigheter och samförståndsavtalen mellan dem är tillräckliga i en krissituation. I en krissituation krävs beredskap för snabba beslut – även impopulära beslut. Det behövs en överstatlig struktur lik ECBS för tillsynen av kapitaltäckningen i systemviktiga gränsöverskridande finanskonglomerat och banker. Men den politiska viljan saknas ännu. Först en marknadsstörning

som kräver en stor gränsöverskridande räddningsaktion skulle forcera beslutsprocessen." Jag kunde då inte ana att en arbetsgrupp – under ledning av Jacques de Larosière – blir tillsatt inom drygt ett halvår för att ta fram förslag till ny tillsynsstruktur, och det med en forcerad tidtabell dessutom!

Nya Finansinspektionen

Verksamhetsåret 2008 var det sista i gamla FI:s 15-åriga historia. Under dessa 15 år förändrades omvärlden radikalt. Den finländska finanssektorn blev till stor del utlandsägd. Tillsynssamarbetet ökade i betydelse framför allt i tillsynen av de nordiska bank- och försäkringskoncernerna och sedermera också i tillsynen av börs- och avvecklingsverksamheten. Sammanslagningen av Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen mitt under vår tids värsta finanskris kan anses vara en lyckligt vald tidpunkt. Även om samarbetet mellan Försäkringsinspektionen och gamla Finansinspektionen fungerade mycket väl, kan endast den sammanslagna tillsynsmyndigheten säkerställa att tillsynen tillräckligt väl täcker bank-, försäkrings- och investeringsverksamheten så att inga luckor uppstår.

Sammanslagningen förbereddes på många olika sätt. Ett särskilt tack bör riktas till Finlands Bank, som för sin del svarade för de administrativa förberedelserna effektivt och professionellt. Stora projekt var bland annat integrationen av datasystemen med centralbankens system, olika personaladministrativa omställningar och samordningen av de båda inspektionernas kontorssystem. Bägge inspektionerna utförde ett stort arbete för att göra den nya tillsynsmyndighetens första tid så problemfri som möjligt. Flera gemensamma möten hölls för att jämföra de båda myndigheternas arbetssätt och få en inblick i substansfrågor. Viktigt var också arbetet med att utforma den blivande organisationsmodellen.

Samarbetet och förberedelserna har skett i en mycket god anda. Jag är därför övertygad om att den nya tillsynsmyndigheten kommer att vara ännu mer dynamisk, effektivare och kompetentare än inspektionerna före sammanslagningen. I nuvarande konjunkturläge är det viktigt att den sammanslagna myndigheten kan börja arbeta med full effekt alltifrån den första dagen. Intressegrupperna förväntar sig en högklassig tillsyn.

Slutligen vill jag tacka alla medarbetare för idogt arbete i det svåra marknadsläget, för engagemang och snabba tag och för det positiva arbetsklimatet. Det har varit mig en glädje att samarbeta med er.

Helsingfors den 16 januari 2009
Anneli Tuominen

Finansinspektionen i korthet

Uppdrag och organisation

Finansinspektionen (FI) övervakade finansmarknaden och finansmarknadsaktörerna. Dess verksamhet upphörde den 31 december 2008. Bland annat bankerna, övriga kreditinstitut, värdepappersföretagen, fondbolagen och börsen stod under FI:s tillsyn. Vidare övervakade FI de noterade bolagens informationsskyldighet, de finansiella rapporternas kvalitet och uppförandet på värdepappersmarknaden.

Målet för verksamheten var en stabil finansmarknad och bevarat förtroende för den verksamhet som bedrivs på marknaden. Målet var inskrivet i lagen om Finansinspektionen (587/2003). Verksamheten styrdes av en strategi som fastställdes av FI:s direktion.

Målen för FI:s verksamhet

FI:s kärnprocesser var tillsyn och reglering. Tillsynen genomfördes både som stabilitetstillsyn och marknadstillsyn. Stabilitetstillsynen var främst inriktad på systemviktiga och mest riskkänsliga institut och verksamheter. I tillsynen bedömdes institutens finansiella ställning, riskexponeringar, riskhanteringsförmåga och riskhanteringsystem. Även marknadstillsynen var riskinriktad.

FI betonade ägarnas och ledningens ansvar för den interna kontrollen och riskhanteringen. Syftet

var att säkerställa att företagen under tillsyn hade tillräckliga ekonomiska och övriga resurser att driva sin verksamhet och att de inte tog så stora risker att kapitaltäckningen äventyrades. Målet var att på förhand identifiera risker och förändringstryck som kunde hota den finansiella stabiliteten. Genom tillsynen går det inte ens att i alla lägen förhindra konkurser i finansmarknadsföretagen, men målet var att följdverkningarna för kunderna och den finansiella stabiliteten ändå ska vara kontrollerade.

Marknadstillsynen fokuserade på kontroll att uppförandereglererna följdes och att emittenterna uppfyllde sin informationsskyldighet och tillämpade internationella redovisningsstandarder (IFRS). Vidare övervakade FI att bestämmelserna om utnyttjande av insiderinformation och andra bestämmelser i värdepappersmarknadslagen följdes. Utöver dessa uppgifter övervakade FI att värdepappershandeln och clearingverksamheten löpte smidigt och säkert.

FI beviljade verksamhetstillstånd för kreditinstitut, värdepappersföretag, fondbolag, förvaringsinstitut och pantlånekontor. FI hade också rätt att återkalla verksamhetstillstånden för dessa bolag antingen på ansökan eller när villkoren för återkallande uppfylldes. Antalet beslut om verksamhetstillstånd som meddelats under året framgår av tabellen Diarium 2008 på sidan 12.

Utöver tillsynsåtgärder hade FI rätt att förelägga administrativa påföljder vid brott mot lagen eller FI:s föreskrifter. De viktigaste sanktionerna var offentlig anmärkning, offentlig varning och ordningsavgift samt påföljdsavgift som påfördes av marknadsdomstolen på framställning av FI.

FI:s regleringsverksamhet bestod dels av egen regelgivning, dels av medverkan i beredningen av finansmarknadslagstiftningen i Finland och EU. FI bevakade noga förhållandena på marknaden och gjorde vid behov framställningar till andra myndigheter om lagstiftning eller andra åtgärder.

Utöver tillsyn och reglering hade FI till uppgift att öka allmänhetens kunskaper om finansmarknaden så att medborgarna bättre skulle kunna ta och bära sitt ansvar för sin egen ekonomi.

FÖRVALTNING OCH LEDNING

Administrativt bedrev Finansinspektionen sin verksamhet vid *Finlands Bank*. Sina beslut fattade inspektionen självständigt.

FI:s förvaltnings- och ledningssystem var fastställda i lagen om Finansinspektionen (587/2003). En revision som utfördes av Finlands Banks revisorer, en fristående internrevision och ett internt styr- och kontrollsystem var kompletterande system.

Lagen förutsatte att verksamheten och besluten skedde öppet och att förvaltnings- och ledningssystemet var välfungerande. I tillämpliga delar följde FI samma principer om organisation av förvaltningen och ledningen som tillämpades på företagen under tillsyn.

Bankfullmäktige

Riksdagsvalda bankfullmäktige övervakade den allmänna ändamålsenligheten och effektiviteten i FI:s verksamhet och fattade beslut i vissa frågor som gällde förvaltningen.

Direktionen

FI:s direktion ansvarade för styrningen och övervakningen av FI:s verksamhet. Direktionen fastställde strategin för FI och följde upp dess utfall.

Direktionen hade sex medlemmar. Riksdagens bankfullmäktige utnämnde fyra direktionsmedlemmar: en på förslag av Finlands Bank, två på förslag av *finansministeriet* och en på förslag av *social- och hälsovårdsministeriet*. FI:s direktör och *Försäkringsinspektionens* överdirektör var på tjänstens vägnar medlemmar i direktionen.

Direktören

Chef för FI var direktören. Rätten att utnämna och avsätta direktören låg hos republikens president. Direktören svarade för att FI skötte sina uppgifter effektivt, ändamålsenligt och enligt direktionens instruktioner så att det lagstadgade målet uppfylldes.

De viktigaste besluten fattade direktören efter att ha hört ledningsgruppen. Ledningsgruppen bestod av direktören, biträdande direktörerna och chefsjuristen.

ORGANISATION

FI var organiserad i tre avdelningar: marknadstillsyn, stabilitetstillsyn och en stab. Direkt under direktören sorterade kommunikationen. FI:s organisation finns i bilaga 1.

Ansvar för tillsynen och regleringen av marknaden och företagen låg hos avdelningen för marknadstillsyn respektive avdelningen för stabilitetstillsyn. Avdelningen för marknadstillsyn ansvarade för marknadstillsynen, tillsynen av marknadsuppförande, övervakningen av värdepappersmarknadens infrastruktur och den reglering och regelutveckling som hänförde sig till avdelningens verksamhetsområde. Till avdelningens ansvar hörde också att övervaka efterlevnaden av de internationella redovisningsstandarderna och emittenternas informationskyldighet.

Till avdelningen för stabilitetstillsyn hörde tillsynen

av kapitaltäckningen i alla företag under FI:s tillsyn, informationssystemtjänsterna och den reglering och regelutveckling som hänförde sig till avdelningens verksamhetsområde. Avdelningen svarade för tillsynen av risker och kapitaltäckning i kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag och analysen av deras lönsamhet. Avdelningen gjorde också finansmarknadsanalyser och konsekvensanalyser av riskerna till följd av förändringarna i den ekonomiska omvärlden och övervakade att de nya kapitaltäckningsreglerna (Basel II) följdes.

Stabsavdelningen hade till uppgift att styra FI:s regelgivning och dra upp riktlinjer för de strategiska målen för regleringen. Avdelningen ansvarade också för tillstånds- och sanktionsprocesserna, verksamhetens lagenlighet, lagtolkningarnas samstämmighet och insiderkontrollen av anställda. Vidare svarade stabsavdelningen för utvecklingen av verksamheten i hela organisationen, ekonomifrågor och dokumenthanteringen.

Kommunikationen svarade för kundupplysning utöver egentlig informationsverksamhet.

PERSONAL

Finansinspektionen var en expertorganisation. Av de anställda tjänstgjorde 73 % i expertbefattningar, 10 % i chefsbefattningar och 17 % i övriga befattningar.

För FI hade en personalstyrka på 142 anställda godkänts, men vid slutet av året uppgick den närvarande personalen till 137,5. Inom marknadstillsynen tjänstgjorde 50, inom stabilitetstillsynen 65, i staben 16,5, inom kommunikationen 3 och inom ledningen 3. Arbetade årsverken uppgick till 140,7. Räknat i rekryteringar¹ var personalomsättningen 8,5 % och räknat i avgångar² 9,5 %.

FI:s roll som tillsynsmyndighet för finansmarknaden ställde särskilda etiska krav på tjänstemännen. De etiska huvudprinciperna var lojalitet och oberoende. Personalen förväntades också i sitt arbete beakta FI:s mål och verka för att de nåddes. En ytterligare princip var att anställdas relationer eller ekonomiska bindningar till något företag under tillsyn inte fick bli alltför nära eller annars sådana att deras oberoende kunde ifrågasättas.

De gemensamma värderingarna hade sammanfattats på följande sätt:

Vi är finansmarknadsproffs som

- ❖ förtjänar förtroende varje dag
- ❖ diskuterar, lyssnar och betjänar
- ❖ är effektiva och förnyar oss
- ❖ drar åt samma håll.

FINANSIERING OCH KOSTNADER

FI:s verksamhet finansierades med tillsyns- och åtgärdsavgifter som togs ut av värdepappersemittenterna och företagen under FI:s tillsyn. Tillsyns- och åtgärdsavgifterna uppgick 2008 totalt till 18,9 miljoner euro. Från 2007 hade överförts ett underskott på 0,6 miljoner euro.

Verksamhetskostnaderna uppgick till 16,2 miljoner euro. Merparten utgjorde personalkostnader (11,2 miljoner euro). Övriga större kostnader hänförde sig till administrativa tjänster från Finlands Bank (2,2 miljoner euro) och lokalhyra (1,3 miljoner euro). Vidare tillkommer en understödsavgift på 1,4 miljoner euro till Finlands Banks pensionsfond.

Övriga personalkostnader omfattar bland annat lagstadgade och frivilliga sociala kostnader och kostnader för företagshälsovård.

Övriga kostnader var bland annat tjänsteresor, utbildning, säkerhets-, måltids- och personaltjänster och externa tjänster. Tjänsteresorna gällde främst sammanträden i arbetsgrupper som sorterar under *Europeiska banktillsynskommittén (CEBS)* och *Europeiska värdepapperstillsynskommittén (CESR)* och samarbetsmöten med de nordiska tillsynsmyndigheterna.

¹ Personalomsättning räknad som rekryteringar/närvarande personal i snitt * 100.

² Personalomsättning räknad som avgångar/närvarande personal i snitt * 100.

Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen slogs samman till en ny myndighet vid början av 2009

Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen slogs den 1 januari 2009 samman till en ny myndighet under namnet Finansinspektionen (FI).

Den nya myndigheten tog över de flesta uppgifterna från de tidigare tillsynsmyndigheterna Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen. Under den nya myndighetens tillsyn står bland annat bankerna, försäkrings- och pensionsanstalterna, värdepappersföretagen, fondbolagen och börsen. Pantlånekontoren övervakas inte längre av FI.

FI verkar i anslutning till Finlands Bank. Riksdagens bankfullmäktige övervakar effektiviteten i FI:s verksamhet.

Bankfullmäktige utser FI:s direktion. Direktionen består av fem medlemmar. Utöver representanter för Finlands Bank, finansministeriet och social- och hälsovårdsministeriet har direktionen två oberoende medlemmar. Direktören för Finansinspektionen ingår inte i direktionen. Till ordförande kan vem som helst av direktionsmedlemmarna väljas.

Till den första ordföranden i FI:s direktion valdes vice ordföranden i Finlands Banks direktion *Pentti Hakkarainen*. De övriga direktionsmedlemmarna är

Martti Hetemäki, understatssekreterare, finansministeriet (suppleant lagstiftningsrådet *Tuija Vuorinen*)
Antero Kiviniemi, direktör, social- och hälsovårdsministeriet (suppleant övermatematiker *Leena Väänänen*)

Pirkko Juntti, vicehäradshövding

Paavo Pitkänen, fil.kand.

Till vice ordförande valdes *Martti Hetemäki*. Suppleant för *Pentti Hakkarainen* är avdelningschef *Kimmo Virolainen*.

Till tf. direktör för Finansinspektionen utsåg bankfullmäktige *Anneli Tuominen*.

Företagen under tillsyn och värdepappersemittenterna finansierar FI:s verksamhet till 95 %. Restande 5 % står Finlands Bank för.

Syftet med FI:s verksamhet är att kreditinstituten, försäkrings- och pensionsanstalterna och andra tillsynsobjekt bedriver en stabil verksamhet som är en förutsättning för finansmarknadens stabilitet, att de försäkrade förmånerna tryggas och att det allmänna förtroendet för finansmarknadens funktionssätt upprätthålls.

Hänt under 2008

23.1. FI tilldelar styrelsemedlem Kari Haavisto en offentlig anmärkning för utnyttjande av insiderinformation.

23.–24.1. FI medverkar vid skattedagarna *Vero 2008*.

24.1. FI upptäcker brister i insiderregistren vid inspektion och påför 14 ordningsavgifter.

8.2. Bankfullmäktige förordnar vice ordföranden i Finlands Banks direktion Pentti Hakkarainen till ordförande i FI:s direktion.

12.2. Finanstillsynsarbetsgruppen under ledning av minister Antti Tanskanen offentliggör sin promemoria om sammanslagning av *Finansinspektionen* och *Försäkringsinspektionen* till en tillsynsmyndighet, på svenska kallad *Finansinspektionen*.

1.3. Reviderad standard 5.2b Informationskyldighet för emittenter och aktieägare träder i kraft.

3.3. FI tilldelar *CenCorp Abp* en offentlig varning om försummad informationskyldighet.

7.3. FI:s direktion lämnar sin berättelse till riksdagens bankfullmäktige.

31.3. FI avger sitt yttrande om finanstillsynsarbetsgruppens promemoria.

31.3. FI lägger ut ett tolkningsregister på sin webbplats (på finska).

2.–16.4. FI håller fyra informationsmöten om informationskyldigheten för noterade bolag.

21.4 FI och danska Finanstilsynet undertecknar ett samförståndsavtal om tillsynen av Danske Bank-koncernen.

1.5 Standard 5.1 *Regelbunden informationsskyldighet* träder i kraft.

1.5 Reviderad standard 5.3 *Insideranmälan* och *insiderregister* träder i kraft.

1.6 Ett nytt samförståndsdokument om gränsöverskridande finansiell krishantering mellan myndigheterna i EU träder i kraft; bland undertecknarna även FI.

22.5 FI håller ett informationsmöte för konsumentjournalister om investeringsfonder och tillståndsplikt för investeringstjänster.

23.5 Regeringen lämnar en proposition till riksdagen med förslag till lag om Finansinspektionen.

16.9 FI informerar om de direkta konsekvenserna av *Lehman Brothers* konkurs för företagen under FI:s tillsyn.

18.9 FI informerar om bankernas räntehöjningsrätt i de nya standardavtalen som ersätter det tidigare villkoret om bankernas rätt att kräva förtida återbetalning av lån.

25.9 FI håller en presskonferens om läget på finansmarknaden.

29.9 FI bedömer att isländska statens förvärv av aktiemajoriteten i *Glitnir Bank hf.* inte får några direkta konsekvenser för kunderna i *Glitnir Bank Ab* i Finland.

6.10 FI förbjuder överföring av Isländsägda bankers tillgångar till utlandet.

6.10 FI meddelar om intensifierad tillsyn fokuserad på eventuell blankning av finansiella aktier.

6.10 FI bedömer att de finländska bankerna fortfarande är stabila.

7.10 FI håller ett informationsmöte om insiderreglerna för noterade bolag.

8.10 Finland höjer insättningsgarantin till 50 000 euro enligt Ekofinrådets rekommendation.

8.10 Isländska tillsynsmyndigheten FME tar kontroll över *Glitnir Bank hf.*, och FI meddelar att verksamheten i *Glitnir Bank Ab* i Finland fortsätter.

9.10 FME tar kontroll över Landsbanki hf.

9.10 FI avbryter tills vidare verksamheten i Kaupthing Bank hf:s filial i Finland och meddelar om sitt förbud tre dagar tidigare att Isländsägda bankers tillgångar inte får föras ut ur landet.

9.10 FI meddelar om sina undersökningar avseende möjligheterna att betala tillbaka inlåning till kunderna i Kaupthing Banks filial i Finland.

10.10 FI publicerar information om de finländska bankernas Islandsexponeringar.

13–15.10 FI håller informationsmöten om förebyggande åtgärder mot penningtvätt för företagen under tillsyn.

16.10 FI preciserar informationen om finländska bankers Islandsexponering: exponeringen är låg, 20 miljoner euro enligt korrigerade uppgifter

16.10 FI upphäver betalningsstoppet för Glitnir Bank som inte längre hör till Glitnirkoncernen.

20.10 FI tillåter att investeringstjänster tillhandahålls för nuvarande kunder i Kaupthing Banks filial i Finland.

20.10 FI meddelar att överenskommelse nåtts om återbetalning av insättningar från Kaupthing Banks filial i Finland.

24.10 FI håller en gemensam presskonferens med *Finlands Fondförening* om aktuella frågor om investeringsfonder.

27.10 Riksdagen godkänner statsgarantin för utbetalning av insättningar i Kaupthing Banks filial i Finland.

29.10 FI deltar i *IMF:s* landundersökning av Finland.

30.10 FI meddelar om utbetalning av insättningar i Kaupthing Banks filial i Finland.

12–13.11 FI medverkar i investeringsmässan *Sijoius-Invest 2008*.

13.11 FI ger ut en rapport om IFRS-tillsynen och understryker den finansiella informationens betydelse under marknadsstörningar.

19.11 FI håller ett informationsmöte om transaktionsrapporteringen för företagen under tillsyn.

3.12 Vid en medieträff redogör FI för läget i banksektorn och hushållens växande skuldbörda till följd av nya bostadslån.

3.12 Riksdagen antar lagarna om nya Finansinspektionen.

19.12 Presidenten stadfäster lagarna om nya Finansinspektionen.

19.12 Bankfullmäktige utser Finansinspektionens direktion och förordnar vice ordföranden i Finlands Banks direktion Pentti Hakkarainen till ordförande i direktionen.

19.12 Bankfullmäktige utser Anneli Tuominen till tf. direktör för Finansinspektionen.

19.12 Tjänsten som direktör för Finansinspektionen utlyses.

Listan ovan baserar sig huvudsakligen på pressmeddelanden som publicerats under året men innehåller också andra händelser.

Diarium 2008

Diariets huvudavdelningar och antal ärenden	2008	2007
Förvaltning och ledning	50	86
Regelgivning	124	164
Marknadstillsyn	545	554
Stabilitetstillsyn	80	82
Övrig tillsyn	967	927
Övrigt	188	130
<i>Totalt</i>	<i>1 954</i>	<i>1 943</i>

Största enskilda ärendetyper

Underrättelser	521	380
Prospekt	237	282
Regelfrågor	122	151
Utredningsyrkanden	117	100
Ledningsprövning	91	88
Internationellt samarbete	67	49
Avtalsvillkor	59	52
Tillståndsbeslut, inkl. nya, ändrade och återkallade verksamhetstillstånd	55	20
Inspektioner och platsbesök	53	53
Publikationer och meddelanden	48	43

2008 diariefördes 1 954 ärenden fördelade på avdelningar enligt följande: marknadstillsyn 1 448, stabilitetstillsyn 429 och staben 77.

Källa: Finansinspektionen.

År i korthet

Finanskrisen satte tillsynssamarbetet på prov och krävde ökad tillsyn

Utvecklingen på finansmarknaden i Finland i förening med den globala finanskrisen har visat hur viktigt det är med en stark ställning och tydliga befogenheter för världansmyndigheten och ett väl-fungerande tillsynssamarbete. Under krisen ökade FI rapporteringsfrekvensen för företagen under tillsyn avseende deras likviditetsställning och mot-partsrisker och höll allt tätare kontakt med dem, framför allt i risk- och stabilitetstillsynen. Vidare intensifierades det egna analysarbetet och samarbetet med andra finansiella myndigheter. Finanskrisen diskuteras närmare i avsnittet om den ekonomiska omvärlden på sidorna 17–22.

Verksamhetsåret präglades inte bara av finanskrisen utan också av beredningen av lagstiftningen om den nya tillsynsmyndigheten och förberedelserna inför verksamhetsstarten.

De finländska insättarnas intressen skyddades i den isländska bankkrisen

Den isländska bankkrisen och den isländska tillsynsmyndighetens beslut att ta kontroll över de tre största bankerna hade också återverkningar på bankernas finländska enheter. *Glitnir* och *eQ* drev inlåningsverksamhet genom finländska

dotterbanker, medan *Kaupthing Bank* hade filial i Finland. Den 6 oktober 2008 förbjöd FI överföring av tillgångar från dessa bankers finländska enheter till utlandet. Verksamheten i *Kaupthing Banks* filial i Finland avbröts den 9 oktober samtidigt som FI tillsatte ett ombud för filialen. Verksamhetsstoppet var nödvändigt för att säkra insättarnas tillgodohavanden. För insättarnas del löstes situationen genom uppgörelse mellan de tre stora finländska bankerna *Nordea Bank Finland*, *OP-Pohjola-gruppen* och *Sampo Bank*, som möjliggjorde att all inlåning i filialen kunde återbetalas till fullt belopp vid slutet av oktober. Bankerna deltog i finansieringen av återbetalningen.

Bankerna tog på sig den finansiella risken att intäkterna från realiseringen av de tillgångar som ställts som säkerhet inte skulle täcka det beviljade lånet. Villkoret var dock en statsgaranti för täckning av de legala riskerna i uppgörelsen, som visserligen är osannolika men kan vara betydande om de realiserar. Riskerna kan realiserar vid en eventuell likvidation av *Kaupthing Bank* om de övriga borgenärerna kräver att insättningarna återvinns till konkursboet. Staten beviljade en garanti för täckning av de legala riskerna, vilket innebar ett åtagande från staten att för de finländska insättarnas räkning till konkursboet betala den del som överstiger den ersättning till bankens finländska inlåningskunder som konkursboet godkände.

Den privata sektorns uppgörelse för återbetalning av inlåningen i Kaupthing Banks filial i Finland liknade inte lösningarna i de övriga europeiska länderna. I andra EU-länder, med undantag för Sverige, har man i regel tillgripit insättningsgarantin. Det tar betydligt längre tid att få ersättning från insättningsgarantin och den är dessutom begränsad till en viss maximinivå.

När Glitnir Bank såldes till den verkställande ledningen i Finland den 14 oktober och bankens ombildades till finskägda FIM kunde förbudet mot överföring av tillgångar från banken upphävas. Utbetalningen av insättarnas tillgodohavanden i Kaupthing Banks filial i Finland möjliggjorde också en kontrollerad avveckling av filialens övriga verksamhet. Förbudet mot överföring av tillgångar från eQ Bank gäller alltså.

Utöver det praktiska krishanteringsarbetet blev Finansinspektionen också flera gånger inkallad som sakkunnig till flera utskott för behandlingen av statens stödåtgärder för att stabilisera finansmarknaden och avvärja en kreditkris. På agendan stod bland annat statsgarantier till finländska banker och omarbetning av insättningsgarantidirektivet.

Förberedelser av den nya tillsynsmyndigheten

Beredningen av lagstiftningen om den nya tillsynsmyndigheten inleddes i egentlig mening i början av året efter att arbetsgruppen under ledning av minister *Antti Tanskanen* i februari överlämnat sitt förslag till lagar om och huvudprinciperna för inrättande av en ny gemensam tillsynsmyndighet för finans- och försäkringssektorn. Arbetsgruppen hade tillsatts av finansministeriet och social- och hälsovårdsministeriet i juni 2007 för att undersöka hur regeringsprogrammets mål om sammanslagning av Finansinspektionen och Försäkringsinspektionen bäst kunde uppnås.

Remissbehandlingen av arbetsgruppens förslag pågick till slutet av mars. I sitt yttrande framhöll FI att ett av målen för den nya myndigheten bör vara att säkerställa en stabil verksamhet i EES-filialer verkamma i Finland. Dessutom yrkade FI på preciseringar bland annat av rätten till information om filialer. På så sätt kunde man skapa bättre förutsättningar att främja en stabil verksamhet i den fin-

ländska finanssektorn i situationer där stora banker driver verksamhet i Finland via filial och förbättra möjligheterna för de finländska myndigheterna att hantera eventuella krissituationer i filialerna.

Regeringen överlämnade i maj 2008 en proposition med förslag till lag om Finansinspektionen och till vissa andra lagar som har samband med den. De tidigare myndigheterna FI och Försäkringsinspektionen inledde de praktiska förberedelserna genom att upprätta funktionsbeskrivningar och kartlägga kontaktytorna. De praktiska förberedelserna samordnades på ledningsgruppernas gemensamma sammanträden.

Lagberedningen intensifierades mot slutet av året. Det slutliga beslutet om den nya tillsynsmyndigheten, som också kallas Finansinspektionen (FI), fattades vid presidentföredragningen den 19 december 2008. Bankfullmäktige utnämnde direktionen för Finansinspektionen den 19 december och tillförordnade vice ordföranden i Finlands Banks direktion Pentti Hakkarainen till ordförande. Direktionen föreslog Anneli Tuominen till tf. direktör och bankfullmäktige utnämnde henne tills att en direktör skulle bli utnämnd och tillträda. Bankfullmäktige utlyste tjänsten som direktör för Finansinspektionen. Ansökningstiden gick ut den 14 januari 2009.

STABILITETSTILLSYN

Den utdragna finanskrisen har försvagat bankernas och värdepappersföretagens resultatutveckling. De inhemska aktörerna har dock allmänt taget haft en tillfredsställande kapitaltäckning.

Antalet inspektioner inom stabilitetstillsynen och kontakterna med företagen under tillsyn ökade. Tyngdpunkten låg på marknads- och likviditetsrisker och på de ökade kreditriskerna.

Det gränsöverskridande tillsynssamarbetet visade sig vara mycket viktigt i omstruktureringen av de nordiska finanskonglomeraten och organisationen av verksamheten i krisdrabbade banker. Europeiska banktillsynskommittén CEBS utvecklade verksamheten i de obligatoriska tillsynskollegierna och bevakade noggrant läget inom EU:s finansiella sektor. FI medverkade aktivt i verksamheten.

MARKNADSTILLSYN

Finanskrisen, *MiFID-direktivet (direktivet om marknader för finansiella instrument)* som trädde i kraft vid slutet av 2007 och förändringarna på handelsplatserna för värdepapper och i clearing- och avvecklingsverksamheten återspeglades på många sätt i verksamheten under året. Värderingen av finansiella instrument bevakades noga; likaså redovisningen av de relaterade riskerna i de finansiella rapporterna. Den snabba konjunkturnedgången ökade behovet att analysera hur den påverkade de noterade bolagens lägesinformation till investerarna.

Till följd av MiFID fick FI in både nya tillståndsansökningar och ändringsansökningar. Inspektioner av hur MiFID-skyldigheterna uppfylldes påbörjades också. Börs- och avvecklingsverksamheten stod i fokus för tillsynen på grund av omstruktureringsåtgärder och det nya konkurrensläget. Tillsynen av marknadsaktörernas insynrutiner fortsatte. Tillsynen var riskorienterad och antalet inspektioner ökade. Det internationella samarbetet inriktades på praktisk tillsyn.

REGLERING

Finanskrisen lyfte fram behovet av regeländringar bl.a. i fråga om marknadsinsyn, deltagarnas riskhantering och intern kontroll. Harmoniseringen av regelverk och tillsynspraxis inom EU fortsatte. Bestämmelserna om hemlands- och värdlandstillsyn i kapitaltäckningsdirektivet omarbetades för att bättre svara mot den internationella bankverksamhetens nuvarande strukturer och tillsynsbehov.

På våren lade FI på sina finska webbsidor ut ett register med tolkningar om enskilda tillsynsfall och tekniska detaljer tillgängligt för en bred krets av finansmarknadsaktörer. Registret hör inte till den formella föreskriftssamlingen utan ska komplettera den genom att ge svar på vanliga frågor av praktisk art. Registret innehåller för närvarande tolkningar om bland annat flaggningskyldigheten, utnyttjandet av insiderinformation, kapitaltäckningsanalysen, riskhanteringen och prospekt enligt värdepappersmarknadslagen.

KUNDUPPLYSNING

Behovet av kundupplysning ökar ständigt i takt med att den ekonomiska omvärlden blir alltmer komplicerad.

Till stöd för medborgarnas eget ansvarstagande har FI lagt ut information om finansiella tjänster och produkter på sina *webbsidor för sparare och investerare*. I *FI:s elektroniska nyhetsbrev* ingick under året bland annat artiklar om tillståndsplikten för investeringsrådgivning, investeringsfondernas verksamhet och tillsynen av dem, kännetecknen på investeringsbedrägerier och kapitalgaranterade indexlån. Flera artiklar om insättningsgarantin hade lagts ut redan tidigare.

I maj 2008 gav FI ut CESR:s placeringssguide A consumer's guide to MiFID på finska under namnet *Mitä kuluttajan on hyvä tietää Rahoitusvälineiden markkinat -direktiivistä* (Värt att veta om direktivet om marknader för finansiella instrument). I september lade Finlands Bank och FI ut nya övningsuppgifter på webbplatsen *www.euro.fi* för skolelever och studerande. FI:s bidrag *Skenar mopedlånet i väg?* behandlar sparformer, lån och snabblån. På studiewebben finns också frågesporten *Finanshajen*, som hittills har spelats över 40 000 gånger. Under året höll FI fyra presskonferenser som har främjat mediebevakningen av banker, investeringar och sparande.

Under den kris som drabbade de isländska bankerna lade FI ut en egen sida med vanliga frågor och svar om krisen, pressmeddelanden och annat relevant material. I oktober öppnade FI ett avgiftsfritt servicenummer för kundförfrågningar och förlängde öppettiderna för telefonjouren vid behov.

FI:s inslag på investeringsmässan *Sijoitus-Invest 2008* i november handlade bland annat om hantering av ränterisken i lån, riskerna i fondplaceringar, insättar- och investerarskyddet och kännetecknen på investeringsbedrägerier.

INFORMATIONSSYSTEM FÖR TILLSYVEN

Förberedelserna för den nya myndighetens IT-system inleddes på våren i samarbete med Försäkringsinspektionen. Systemen indelades i initiala system och andra system som ska integreras. De initiala systemen möjliggör eller underlättar väsentligt myndighetens dagliga operativa verksamhet och var tillgängliga genast från verksamhetsstarten.

För FI:s processer kan existerande system utnyttjas, men de tidigare myndigheternas överlappande informationssystem, såsom tillsynsregister och rapporteringssystem, måste slås samman eller byggas om. Sammanslagningen väntas ta flera år i anspråk. För tillsynen av värdepappershandeln utvecklades ett program för sökning av närstående till insynspersoner ur *Befolkningsregistercentralens* databas och företagskontakter ur *Suomen Asiakastietos* databas.

Enligt CEBS rekommendation infördes kapitaltäckningsrapportering i XBRL-format för fondbolag. Materialet används för uppföljning och analys av företagens finansiella ställning och risker. Rapporteringsprogrammet modifierades så att det möjliggör analys av både finansiell och annan information insamlad enligt gammal modell och kapitaltäckningsinformation (COREP) i XBRL-format enligt ny modell.

Den ekonomiska omvärlden

Finanskrisen fördjupades

Finanskrisen som hade börjat på den amerikanska bolånemarknaden spred sig 2008 över världen och drabbade nästan alla finansiella sektorer. Krisen fick omfattande konsekvenser för interbankmarknaden, värdepappersmarknaden och företagens marknadsfinansiering. Enligt information som samlats in av Bloomberg uppgick finanssektorns förluster och nedskrivningar av bostadskrediter och strukturerade produkter på grund av krisen vid utgången av december till 719 miljarder euro. Bankernas och investeringsbankernas andel var 614 miljarder euro och försäkringsbolagens andel 104 miljarder euro. Nord-, Central- och Sydamerika (främst USA) stod för 485 miljarder euro och Europa (särskilt Schweiz och Storbritannien) för 211 miljarder euro. Dessutom sjönk aktiemarknaden kraftigt, vilket orsakade stora förluster.

EU-bankernas resultat försvagades under de tre första kvartalen. Detta berodde framför allt på nedskrivningar och förluster på grund av det svaga marknadsläget. Också ökade kreditförlustreserveringar, skärpt utlåningspraxis och långsammare utlåningstillväxt drog ned resultatet. Största delen av bankerna visade ändå vinst. Mätt med total kapitaltäckningsgrad var kapitaltäckningen i genomsnitt fortfarande rätt god, eftersom bankerna skaffade extra kapital och sålde riskfyllda tillgångar. Den försämring av kreditkvaliteten som kreditmarknaden

spår kan dock framöver bli ett allvarligt hot mot kapitaltäckningen

På grund av krisen blev några internationella banker tvungna att lyfta externa specialföretag som använts vid uppbyggnaden av strukturerade produkter tillbaka in i sina balansräkningar. Värdepapperiseringen av lån försvarades. De ständiga nedskrivningsnyheterna och de likviditetsproblem som de ledde till i några banker fick banker och andra marknadsaktörer, bland annat investerare, att undvika

Skillnad i avkastning på inlåning med och utan säkerhet

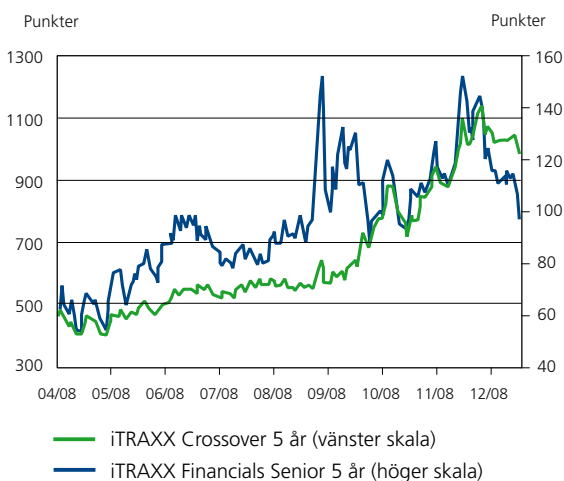
Källa: Bloomberg.

motpartsrisker. Bankernas ovilja att ge varandra lån ledde till likviditetsflykt från interbankmarknaden. Detta speglades i ökad räntevolatilitet, stora skillnader mellan köp- och säljanbud, snabbt växande ränteskillnad mellan lån utan säkerhet och lån med säkerhet och prissänkningar på värdepapper med bostadssäkerhet och strukturerade produkter.

Situationen förvärrades i september efter den amerikanska investeringsbanken *Lehman Brothers* konkurs. Centralbankerna försökte hjälpa upp situationen bl.a. genom att utöka listan över belåningsbara tillgångar, öka penningmarknadsoperationernas storlek och förlänga deras löptid. Centralbankerna har således delvis ersatt penningmarknaden som finansierare.

Misstron mot bankerna och den åtföljande svaga

Priset på kreditriskkydd

Källa: Bloomberg.

marknadlikviditeten försvårade och pressade upp priset även på solida bankers upplåning. ITraxx Europe Senior Financial-indexet som beskriver kreditrisken i banker med god kreditvärdighet steg till ny rekordnivå. Flera stater ville trygga bankernas upplåning bl.a. genom att erbjuda garantier mot ersättning. På grund av stora förluster har dock allt fler banker problem även med kapitaltäckningen. I stället för att ställa garantier har många stater därför enligt Storbritanniens exempel gått in för att stödja bankernas kapitaltäckning genom direkta kapitalinvesteringar. Kapitalstöd har i Europa beviljats av Belgien, Danmark, Frankrike, Luxemburg, Nederlän-

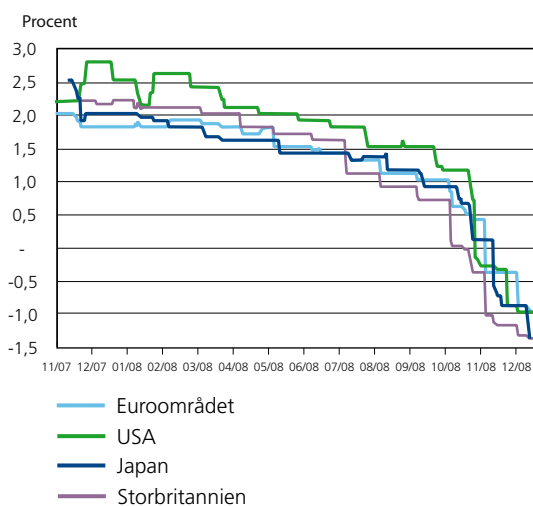
erna, Storbritannien och Tyskland till ett sammanlagt belopp av 67 miljarder euro. Också flera andra europeiska stater har förberett sig på att vid behov stödja bankerna genom att skjuta till kapital. Alla dessa stödåtgärder bidrog till att återställa förtroendet och likviditeten på marknaden under senhösten.

Nervös marknad speglar dystra förväntningar

Stora förluster, som tårt på de stora internationella bankernas kapitalbas, och svårigheter att finansiera sig försvagade bankernas förmåga och vilja att låna ut pengar. I kombination med ett allt mer sviktande förtroende och snabbt sjunkande tillgångsvärden bidrog detta till att försvaga den globala tillväxten. Nu fördyrar bankernas svårigheter de realekonomiska utsikterna, vilket sätter bankerna i ännu större trångmål. På hösten gick euroområdet in i recession och ekonomerna skrev kraftigt ned flera länders BNP-prognoser för 2009.

Också mer traditionella penning- och finanspoli-

Konsensusprognoser för BNP-tillväxt 2009

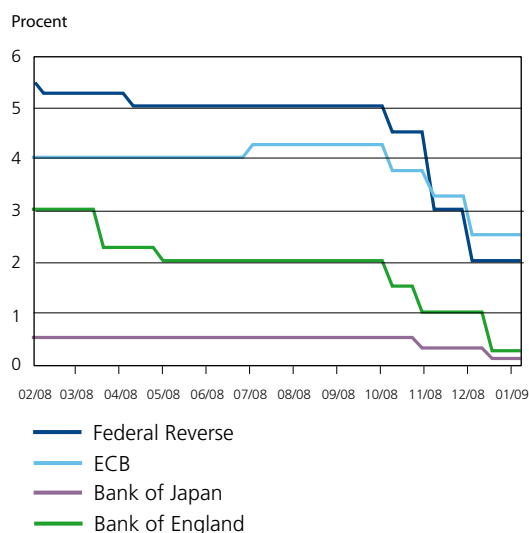

Källa: Bloomberg.

tiska åtgärder tillgreps för att bekämpa recessionen. Bl.a. godkände EU-toppmötet i december ett samordnat stimulanspaket på 200 miljarder euro. När den ekonomiska tillväxten avtog, råvarupriserna sjönk och inflationsförväntningarna dämpades sänkte centralbankerna i de utvecklade länderna

sina styrräntor markant. Ovannämnda problem som har samband med transmissionsmekanismen minskade penningpolitikens effektivitet. Ändå sjönk bl.a. avkastningskurvan i euroområdet och blev klart brantare från början av året.

Centralbanksräntor

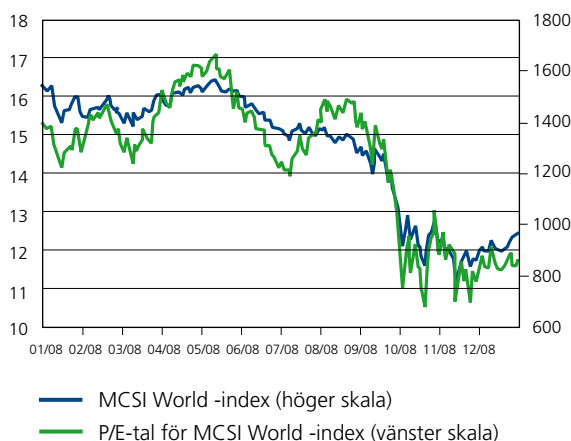

Källa: Bloomberg.

Statsobligationer betraktades som ett tryggt investeringsalternativ. Riskpremierna för företagsobligationer steg exceptionellt. Detta förebådar drastiskt ökade betalningssvårigheter för företagen under de närmaste åren. Delvis på grund av bankstödpaketen ökade ränteskillnaderna mellan olika staters obligationslån kraftigt. Bl.a. Ungern, Ukraina, Island och Pakistan hamnade i en betalningsbalanskris och sökte hjälp hos Internationella valutafonden IMF.

Den globala lågkonjunkturen och finanssektorns svårigheter pressade upp riskpremierna på aktiemarknaden. Huvudindexen sjönk till 2003 års nivåer och de historiska P/E-talen, som uttrycker förhållandet mellan aktiens börskurs och företagets vinst per aktie, låg på sin lägsta nivå på decennier, vilket vittnar om förväntningar om dramatiska resultatförsämringar. Volatiliteten på aktiemarknaden steg till en nivå som inte upplevts sedan depressionen på 1930-talet. I USA föll de nominella bostadspriserna med över 20 %. Också i vissa euroländer, såsom Irland och Portugal, vände bostadspriserna brant nedåt.

MCSI World-index och dess P/E-tal

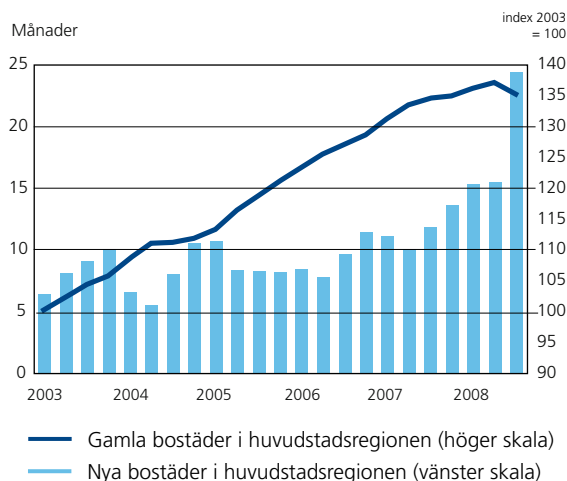

Källa: Bloomberg.

Finanskrisens effekter i Finland

Effekterna av finanskrisen på ekonomin i Finland syns bl.a. i försämrade realekonomiska utsikter, sjunkande tillgångspriser, ökade finansieringskostnader för bankerna och förändringar i hushållens och företagens låne- och sparbetende.

Försäljningstider för nya bostäder och prisutveckling för gamla bostäder

Källa: SHT-Group AB och Statistikcentralen.

De till följd av finanskrisen allt dystrare tillväxtutsikterna för världsekonomin försvagade på hösten snabbt också konjunkturutsikterna i Finland. De sjunkande tillgångspriserna tryckte ned förtroendet hos såväl företag som konsumenter till

Historiskt svag marknadslikviditet

Marknadslikviditeten speglar marknads djup och känslighet för störningar i prissättningen. På likvida marknader finns det hela tiden en stor mängd hugade köpare och säljare, och enskilda affärer har därför ingen större inverkan på prissättningen. Svag marknadslikviditet, som beror på att marknaden är tunn eller utsatt för störningar, leder till en realisering av likviditetsrisker, om banken inte snabbt kan realisera tillgångar utan extra kostnader eller om det därför blir avsevärt svårare och dyrare att skaffa och upprätthålla finansiering.

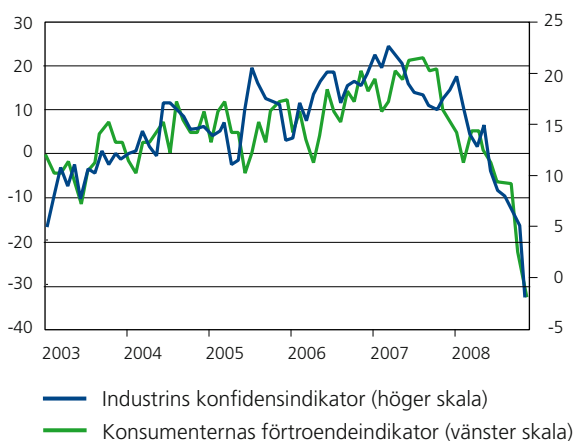
Så sent som för ett par år sedan fanns det mycket gott om likviditet på marknaden. Då var riskpremierna på finansmarknaden rekordlåga och kostnaderna för bankernas marknadsfinansiering endast något högre än den riskfria statsräntan, eftersom konkursrisken för banker ansågs vara mycket låg. Den rikliga likviditeten ledde till en snabb kreditexpansion och drev upp börskurserna. Samtidigt sökte placerarna högre avkastning av nya komplicerade investeringsprodukter med en mer komplex, mindre likvid och mindre genomsynlig riskprofil än traditionella investeringar. Till denna kategori hörde bland annat värdepapperiserade subprimebolån. I takt med ökade kreditförluster på subprimebolån började riskerna uppdagas men inte hur stora de var

och var de förekom. Det ledde till ett stort misstroende mellan banker och andra marknadsaktörer med allvarliga störningar på många marknader som följd. Likviditetsläget stramades åt avsevärt, aktiekurserna vände brant nedåt och bankernas utlåningskriterier skärptes.

På de internationella finansmarknaderna har förtroendet ännu inte återupprättats. Bankerna har varit ovilliga att ge varandra lån med följden att interbankmarknaden varit illikvid. Detta har speglats i högre räntevolatilitet, stora skillnader mellan köp- och säljanbud och kraftigt ökade räntedifferenser mellan lån med säkerhet och utan säkerhet.

I september fördjupades finanskrisen ytterligare då stora finans- och försäkringsinstitut drevs till stora omstruktureringar och oklarhet rådde om de direkta och indirekta konsekvenserna för marknadsaktörerna. Då drabbade den svaga marknadslikviditeten inte bara strukturerade produkter utan också traditionella investeringar. Centralbankerna har försökt hjälpa upp situationen genom att utöka listan över belåningsbara säkerheter, öka penningmarknadsoperationernas storlek och förlänga deras löptid. I oktober kom EU-länderna överens om gemensamma åtgärder för att stabilisera finansmarknaderna. Finlands riksdag god-

Förtroendeindikatorer

Källor: Näringslivets centalförbund och Statikcentralen

den lägsta nivån på 2000-talet. Detta speglades framför allt i minskade investeringar och krympande orderstockar. Särskilt byggnadsbranschen och bostadsmarknaden dämpades klart. Antalet osålda bostäder ökade rekordartat och realpriserna på bostäder sjönk. Exportutsikterna försvagades då många viktiga exportmarknader råkade i svårigheter. Detta får konsekvenser för sysselsättningsutsikterna och ökar sannolikt försiktighetssparandet. BNP-tillväxten beräknas därför bli negativ 2009 och obetydlig 2010.

Bolånestocken har redan under många år ökat mycket kraftigt tack vare låga räntor och längre lånetider. En del av hushållen har tagit på sig en oroväckande³ stor skuldbörda. På grund av de långa

³ Finansinspektionens enkät om hushållskrediter, augusti 2008.

kände en temporär statsborgen för de finländska inlåningsbankerna. Garantierna kan utnyttjas så snart beslut om de detaljerade villkoren för dem har fattats. De olika centralbankernas och staternas åtgärder har haft en stimulerande effekt framför allt på marknaden för kortfristig finansiering, men läget är alltså högst osäkert och marknadslikviditeten sällsynt svag.

Den finansiella krisen gör upplåningen dyrare för bankerna

Bankernas finansieringskostnader består av riskfri ränta och en riskpremie som reflekterar bankens risktolerans. Misstroendet ledde till ökade riskpremier för upplåningen, framför allt på grund av kreditrisk. Till följd av den svaga marknadslikviditeten, den fortsatta osäkerheten och bankernas förluster och nedskrivningar har riskpremierna förblivit höga. De ökade riskpremierna höjer priset på marknadsfinansiering för bankerna. Bankerna måste refinansiera sig till högre kostnader när lånen förfaller till betalning. Särskilt höga är kreditriskpremierna på långfristig finansiering med en löptid över ett år, och i förhållande till kortfristig finansiering har priset på långfristig finansiering stigit kraftigt samtidigt som tillgången har försvårats.

lånetiderna finns det knappt någon justeringsmån då betalningsposterna till stor del består av räntor. De oreglerade bostadskrediternas belopp och andel av lånestocken har ökat men är fortfarande rätt obetydliga. En vändning mot det sämre har ändå skett, vilket varslar om ökade betalningssvårigheter och sämre kvalitet på bolånestocken. I förhållande till bankernas risker är kreditförlusterna dock fortfarande små.

Läget på bolånemarknaden förändrades snabbt på hösten. De dystra ekonomiska nyheterna fick hushållen att förlora tron på framtiden och efterfrågan på lån minskade markant i oktober. Samtidigt begränsade också bankerna sin utlåning genom att skärpa kreditgivningskriterierna. På grund av dyrare upplåning höjde bankerna sina marginaler. Under andra halvåret stagnerade bostadsmarknaden när

Nya rekommendationer om hantering av likviditetsrisk

Med hantering av likviditetsrisk avses identifiering, mätning, analys, begränsning och kontroll av alla risker som påverkar bankens likviditet och betalningsförmåga. Hanteringen av bankens likviditetsrisk omfattar hantering av finansieringsrisker i balansräkningen och risker relaterade till marknadslikviditeten. Den utdragna finansskrisen har accentuerat vikten av en god riskhantering och en stark riskhanteringskultur. Samtidigt har regleringen och tillsynen av riskhanteringen kommit i fokus. De internationella samarbetsorganen för tillsynsmyndigheterna har analyserat konsekvenserna av marknadsturbulensen och eventuella brister i institutens arbetsätt och i regleringen och tillsynen. Kommittén för europeiska banktillsynsmyndigheter (CEBS) och Baselkommittén för banktillsyn gav på hösten ut rekommendationer om hantering av likviditetsrisk. Rekommendationerna kommer att beaktas i EU-kommissionens omarbetning av kreditinstitutdirektivet (2006/48/EG). Finansinspektionen kommer också att ta in rekommendationerna i sin standard om hantering av likviditetsrisk.

Reglerna kommer att ses över särskilt när det gäller likvida reserver, stresstester och kontinuitetsplanering. Närmare riktlinjer behövs också för beaktande av marknadslikviditet och en mer helhetsinriktad identifiering och mätning av riskerna.

bostadspriserna vände nedåt och säljtiderna blev längre.

Ökningstakten i hushållens lånestock fortsatte alltså att avta, men samtidigt accelererade tillväxten i företagslånestocken. Företagen förberedde sig på skärpta kreditvillkor genom att låna mer än de nödvändigtvis behövde. Företag som tidigare hade lånat på marknaden vände sig nu till bankerna.

Bankernas långfristiga finansiering försvårades klart när finansskrisen fördjupades under hösten. Däremot fanns det rikligt med finansiering med kortare löptider än ett år efter att Lehman Brothers-störningen var över. De finländska bankernas likviditet förbättrades när inlåningen ökade kraftigt under hela hösten. Ränteuppgången och börsraset ledde under året till en omfördelning på sparmarknaden.

Banksparandet blev den överlägset populäraste sparformen. Inlåningsräntorna steg under första halvåret på grund av högre räntenivå och skärpt konkurrens. Dessutom bidrog den försämrade avkastningsutvecklingen hos konkurrerande sparformer till att pengar flyttades till banksparande.

Placeringsfondernas fondkapital minskade på grund av inlösen av fondandelar men också till följd av marknadsförändringar. Aktiefonderna drabbades framför allt av nedgången i börskurserna. Räntefondernas kapital minskade för sin del mer på grund av inlösen, men till ökad inlösen bidrog också den exceptionellt höga räntenivån. Till banksparande flyttades tillgångar också från försäkringsparande. Framför allt inom den största produktgruppen, sparlivförsäkringar, sjönk de fondanknutna försäkringarna mätt med både nyteckning och försäkringsparande.

Effekterna av den internationella krisen på de finländska bankerna har hittills framför allt speglats i en nedgång i det verkliga värdet på investeringar. Bankerna har varit tvungna att redovisa förluster och göra nedskrivningar i fonden för verkligt värde, och effekterna syns därför i resultatet och kapitaltäckningen. Även om siffrorna är höga jämfört med bankernas vinster är deras andel av kapitalbasen inte lika oroande. Totalt sett kan banksektorn i Finland alltså betraktas som solid trots att riskerna ökar när den ekonomiska tillväxten avtar kraftigt.

Nedgången i tillgångspriserna speglades framför allt i arbetspensions- och livförsäkringsbolagens soliditet. Både arbetspensions- och livförsäkringsbolagens sammanräknade verksamhetskapital nästan halverades från årets början. Bolagens soliditet kan i genomsnitt betraktas som god.

En stabilisering av finansmarknaden är det viktigaste målet under den närmaste tiden. Också Finland har beslutat att genomföra åtgärder i enlighet med EU-staternas gemensamma linje framför allt i syfte att bibehålla banksektorns förmåga att ge lån. Regeringens proposition med förslag om statsborgen för nya skuldinstrument som bankerna emitterar godkändes vid årets slut. Dessutom beredde finansministeriet en proposition med förslag om kapitalstöd. Garantier föreslås beviljas enligt prövning utan andra säkerheter för utgivning av bankcertifikat och obligationslån. Kapitalstödet skulle ges så

att staten tecknar ett kapitallån utan säkerhet som får räknas in i bankens primära kapital. För garantierna tas en avgift ut och kapitallånet löper med ränta. Prissättningen speglar varje banks riskprofil. Garantier och kapitallån ska kunna beviljas enbart funktionsdugliga banker som uppfyller kravet på kapitaltäckning. Syftet är att trygga bankernas likviditet och säkerställa deras kreditgivningsförmåga. Också i Finland är det viktigt att bankerna erbjuder instrument som EU gemensamt kommit överens om så att deras konkurrensvillkor förblir neutrala.

Omstruktureringar inom den finansiella sektorn

Sampo Bank-koncernens verksamhet fortsätter som *Danske Banks* dotterbolag. Ett steg mot ett sammangående med *Danske Bank Group* togs på våren när *Sampo Banks* datasystem slogs ihop med moderbolagets system, vilket medförde störningar i hanteringen av kundernas bankärenden under flera månader.

Strukturaffärerna och fusionerna i *OP-Pohjola*-gruppen efter *Pohjola*-affären slutfördes när *OKO Banks* namn i mars ändrades till *Pohjola Bank*. Medlemsbankernas sammangående inom gruppen fortsatte. Följande andelsbanker meddelade om sammangående (den nya banken inom parentes): *Liekka*, *Nurmes* och *Valtimo* (*Pielisen Osuuspankki*) och *Rekijoki* i *Kiikala*, *Kisko*, *Kuusjoki*, *Björnå* och *Salotrakten* (*Salon Osuuspankki*).

I sparbanksguppen beslutade sparbankerna i *Hauho* och *Renko* (*Kantasäästöpankki Oy*) och sparbankerna i *Töysä* och *Kuortane* (*Töysän Säästöpankki Oy*) om samgående.

Betalcentralen ACH Finland Abp bildades

Lokalandelsbanksförbundets, *Sparbanksförbundets* och *Aktia Sparbank Abp:s* gemensamma betalcentral *ACH Finland Abp* beviljades koncession i december. Bolagets syfte är att trygga konkurrenskraftiga betaltjänster för medlemsbankerna och deras kunder när *SEPA* startar i januari.

Om år 2008

Stabilitetstillsyn

Stabilitetstillsynen syftar till att identifiera hoten mot den finansiella stabiliteten och förebygga dem. Däremot kan tillsynen inte förhindra alla kriser och konkurser som kan drabba enskilda företag, men effekterna av kriserna ska hållas under kontroll. Tillsynen fokuserades främst på de företag och system som är viktiga för finansmarknadens stabilitet. Företagens interna styrning, ekonomiska utveckling, risker och kapitaltäckning analyserades regelbundet. Tillsynen utökades och intensifierades i företag med likviditetsproblem.

Tillsynsmyndigheternas internationella samarbete fortsatte att öka. Samarbete krävdes särskilt i tillsynen av de nordiska finanskonglomeraten, eftersom deras verksamhet i hög grad påverkar den finansiella funktionen och stabiliteten i Finland. CEBS analyserade EU:s finansiella sektor som helhet och tillsynsmyndigheterna utbytte information sinsemellan.

Viktiga händelser 2008

- ❖ Övervakningen av finanskrisens effekter på bankernas lönsamhet och kapitaltäckning effektiviserades. Resultatutvecklingen försvagades, men allmänt taget var kapitaltäckningen ännu tillräcklig.
- ❖ Inspektionerna och kontakten med företagen under tillsyn utökades. Framför allt marknads- och likviditetsriskerna och de ökade kreditriskerna synades.
- ❖ Betydelsen av det gränsöverskridande tillsynssamarbetet accentuerades vid omstruktureringarna av de nordiska finanskonglomeraten och omorganiseringen av verksamheten i de krisdrabbade bankerna.
- ❖ CEBS arbetade med att utveckla tillsynskollegiernas verksamhet och ökade övervakningen av läget i EU:s finansiella sektor under finanskrisen. FI deltog inom CEBS i tillsynsmyndigheternas direkta och löpande utbyte av lägesinformation om den finansiella sektorn.

I sikte 2009

- ❖ Den intensiva övervakningen till följd av ökade företagsrisker fortsätter och den effektiviserade tillsynen fokuseras vid behov på banker och värdepappersföretag med problem. Företagens riskhanteringsförmåga analyseras regelbundet med fokus på olika hot.
- ❖ Effektiviseringen av samarbetet i tillsynen av de gränsöverskridande konglomeraten fortsätter med inspektioner och kapitalbedömningar.
- ❖ FI verkar inom CEBS för att förbättra tillsynsmetoderna för finanskonglomerat och effektivisera tillsynskollegiernas verksamhet i kriser. Viktiga frågor för den finansiella stabiliteten i Finland betonas, t.ex. världlandsmyndighetens roll i tillsynen av konglomeraten.
- ❖ Kapitaltäckningsstandarderna uppdateras med ändringarna i de omarbetade kapitaltäckningsdirektiven.
- ❖ Den samlade kapitalbedömningen, dvs. företagets interna kapitalutvärderingsprocess (ICAAP), fördjupas enligt speciella kriterier för olika riskområden.
- ❖ Krishanteringen förbättras i samarbete med andra myndigheter.
- ❖ Väsentliga tillsynsprocesser inom finanstillsynen och försäkringstillsynen samordnas.

Den finansiella krisen försvagade bankernas resultatutveckling

De finländska bankernas exponeringar i subprime-relaterade värdepapper var obetydliga. Bankerna kunde undvika direkta subprimeförluster, men deras resultatutveckling försvagades i takt med det rekordartade kursfallet för värdepapper överlag. De värdepappersrelaterade provisionsintäkterna minskade och resultatet av värdepappershandeln och investeringsverksamheten försvagades. Situationen underlättades av den gynnsamma utvecklingen i bankernas räntenetton. Bankernas kapitaltäckningsgrad försvagades, men internationellt låg kapitaltäckningen fortfarande på en hög nivå. Den kapitalbuffert som behövs för att täcka riskerna minskade främst på grund av att den ökade utlåningen också medförde ett högre kapitalkrav.

Inspektionsverksamheten och kontakterna med företagen under tillsyn ökade

Inspektionerna av kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker utökades enligt målen. På grund av finanskrisen fokuserades en del av tillsynsresurserna uttryckligen på analyser av krisläget, och arbetet på den fronten ökade betydligt mot slutet av året. Nära kontakter med bankerna var nödvändiga, eftersom läget på finansmarknaden förändrades mycket snabbt. Metoderna och arbetsätten för den årliga samlade kapitalbedömningen (Supervisory Review and Evaluation Process, SREP) utvecklades.

Trots att kostnaderna för bankernas upplåning förblev höga till följd av misstroendet på marknaden hade de finländska bankerna ändå inte problem med tillgången till finansiering. Likviditetsläget i de finländska bankerna var allmänt taget stabilt. Krisen i de isländska bankerna påverkade ändå den finländska marknaden och FI ingrep i de isländska bankernas finländska enheter med specialåtgärder. I slutet av året återställde EU:s gemensamma stabilitetspaket för finansmarknaderna i någon mån förtroendet på interbankmarknaden. Men oron på marknaderna fortsatte och den slutliga effekten av EU:s gemensamma åtgärder gick ännu inte upp-skatta.

Betydelsen av det gränsöverskridande tillsynssamarbetet accentuerades i det praktiska arbetet

FI deltar i tillsynen av Nordeakoncernen och Danske Bank-koncernen i tillsynskollegier som består av de berörda tillsynsmyndigheterna. Tillsynskollegiernas verksamhet har fastställts genom avtal mellan tillsynsmyndigheterna. Samordnande tillsynsmyndighet för Nordeakoncernen är svenska Finansinspektionen och för Danske Bank-koncernen danska Finanstilsynet. Utöver samarbetet i konglomerattillsynen svarade FI i Finland för tillsynen av bankkoncernernas finländska dotterbolag.

Under våren tog Sampo Bank i drift samma data-system som moderbolaget Danske Bank. Vid den integrering av systemen som inleddes under påsken började problem uppstå som kännbart försämrade banktjänsterna för kunderna i Finland. Frågan utreddes i samarbete med danska Finanstilsynet och ledningen i Danske Bank. Störningen visade att tillsynsmyndigheten i dotterbolagets hemland bör ha tillräckliga möjligheter att få information och påverka tillsynen av sådana konglomerat som är stora på finansmarknaden i dotterbolagslandet.

LÖNSAMHET OCH RISKER FÖRETAGEN UNDER TILLSYN

Bankernas lönsamhet försvagades från föregående års toppnoteringar

Lönsamheten i den finländska banksektorn försvagades från föregående års rekordnivå. Utvecklingen av bankernas sammanräknade rörelsevinst, som hade varit stadigt stigande under 2007, vände nedåt under 2008, men något stort resultatras var det ändå inte fråga om. Hittills har de finländska bankerna lyckats undvika sådana massiva nedskrivningar av riskinvesteringar som många europeiska banker var tvungna att göra under året.

Men den globala finanskrisen speglades också i de finländska bankernas resultat, vilket mest konkret framgick av de klart svagare resultaten för värdepappershandeln och investeringsverksamheten. Jämfört med 2007 utvecklades räntenettet fortfarande positivt, medan provisionsnettot vände nedåt.

Sammantaget var bankernas kärnverksamhet med ränte- och provisionsintäkter fortsatt lönsam. Den kraftiga inbromsningen i den ekonomiska tillväxten under fjärde kvartalet påverkade också obönhörligen försäljningen av banktjänster negativt och därigenom försvagades bankernas resultat mot slutet av året.

Det ökade räntenettet upprätthöll bankernas lönsamhet

Bankernas räntenetto ökade till följd av den kraftigt ökade efterfrågan på krediter alltsedan 2007 och de fortsatt höga referensräntorna fram till hösten. Tillväxttakten i utlåningen till hushållen mattades av under året. Däremot ökade efterfrågan på bankkrediter till företagen. Efterfrågan på företagskrediter påverkades markant av det exceptionella läget på finansmarknaden, som fick priset på marknadsfinansiering att stiga och försvårade upplåningen direkt från marknaden.

Det ökade räntenettet balanserade den klara intäktsminskningen i bankernas värdepappershandel och investeringsverksamhet. Lägre verkliga värden gav lägre intäkter. Också resultaten av finanskonglomeratens försäkringsverksamhet föll på grund av värdeminskningar.

De minskade rörelseintäkterna och ökade rörelsekostnaderna jämfört med föregående år ledde allmänt taget till att lönsamheten i bankerna försämrades. Kostnad/intäktstalet, som anger kostnadseffektiviteten och avkastningen på eget kapital, sjönk. För en del av bankerna ökade kostnaderna till följd av engångskostnader för förändringar i verksamheten.

Bankernas likviditet alltmer ansträngd mot slutet av året

Bankerna i Finland har haft lätt att få kortfristig finansiering på marknaden, men med långfristigare finansiering över ett år uppstod på hösten vissa problem. Den genomsnittliga löptiden för marknadsfinansiering blev kortare, men strukturellt var finansieringen fortfarande mångsidig.

Inlåningen från allmänheten ökade kraftigt under hela året, vilket underlättade bankernas likviditetsläge. Men bankernas balansomslutningar ökade

snabbare än inlåningen och skillnaden täcktes främst genom bankcertifikat. Trots att marknadsupplåningen inte längre ökade som förut stod inlåningen från allmänheten procentuellt för en något mindre andel av finansieringen än föregående år.

Bankernas balansomslutningar ökade också snabbare än utlåningen till allmänheten. Bankerna gjorde allt större placeringar på penning- och kapitalmarknaderna, särskilt i kortfristiga skuldebrev. Till följd av det försvagade marknadsläget blev avkastningen på investeringarna dock blygsam jämfört med toppresultaten under tidigare år. Att investeringarna var likvida ansågs dock viktigare än avkastningen.

Under året ökade bankerna sina reserver av likvida lågrisktillgångar, som de snabbt kan omsätta i kontanter, belåna i centralbanken eller använda som säkerhet för annan finansiering. Bankerna har i sin hantering av likviditetsrisker föreberett sig på att det svåra läget kan bli långvarigt.

Bankernas problemfordringar ökade, kreditförlusterna på väg att öka

Bankernas förfallna fordringar fortsatte att öka. De ökade också i förhållande till utlåningen, vilket varslar om en försämrad kvalitet på bankernas kreditportfölj. Trots ökningen var de oreglerade fordringarna fortfarande låga i förhållande till utlåningen. Bankernas nettonedskrivningar försvagade bankernas resultat mot slutet av året. Bruttonedskrivningarna ökade i förhållande till utlåningen men låg fortfarande klart under det långfristiga genomsnittet.

Det försvagade ekonomiska läget påverkar bankernas kreditportföljer med en viss fördröjning, men den försämrade kvaliteten på utlåningen började skönjas redan under andra halvåret. På längre sikt hotar oreglerade lån att fortsätta öka på grund av konjunktur nedgången. Enligt FI:s bolåneenkät från augusti är en femtedel av alla nya bolåntagare i en situation där över hälften av nettointkomsterna går till räntor och amorteringar på bolånet. Ökad arbetslöshet kan ytterligare försvåra läget för bolåntagarna. Antalet företagskonkurser under januari–oktober ökade med 14 % jämfört med föregående år. Företagens svårigheter varslar också om ökade problemkrediter.

Hushållen fortsatte att skuldsätta sig och skuldsättningsrisken ökade

Enligt Statistikcentralens konsumentbarometer från november minskade hushållens planer på upplåning klart mot slutet av året, även om den egna ekonomin och sparmöjligheterna ännu ansågs rätt goda. Hushållens efterfrågan på lån tycks ha kulminerat 2008. Men hushållens skuldsättningsgrad ökade fortfarande snabbt under året. Hushållens genomsnittliga skuldsättning 2008 beräknas för första gången överstiga deras disponibla årsinkomst. Trots det är de finländska hushållens skuldsättning lägre än den genomsnittliga internationella nivån.

Hushållens bolåneproblem koncentreras till unga barnfamiljer, av vilka många måste omförhandla sina bolån. Bolåntagarna har allt mindre svängrum eftersom inte bara lånekostnaderna utan också övriga levnadskostnader ökade snabbt under året. Under andra halvåret började de sjunkande referensräntorna också speglas i bolånekostnaderna. Bankerna började visserligen samtidigt öka räntemarginalerna på nya bolån. Låntagarnas betalningssvårigheter började ge sig till känna i ökade betalningsanmärkningar för konsumtionskrediter. Också de oreglerade bolånen ökade reellt och i procent av bolånestocken, även om de relativt sett fortfarande var obetydliga. Problemerkrediterna och antalet låntagare med betalningssvårigheter kan öka om ekonomin och sysselsättningen vänder nedåt.

I procent av bolånestocken uppgick de förfallna lånen (förfallna och obetalda sedan 30–90 dagar) till 0,6 % och de oreglerade krediterna (oreglerade sedan mer än 90 dagar) till 0,5 %⁴.

Ränteriskerna var fortsatt låga

Inkomstrisken, som mäter hur känsligt räntenettet är för ränteförändringar, var i de finländska bankerna fortsatt måttlig och nära 2007 års nivå. Trots osäkerheten på finansmarknaden utvecklades räntenettet i en gynnsammare riktning än föregående år och inkomstrisken minskade.

Under året införde FI en ny metod för bedömning och uppföljning av ränteförändringarnas inverkan på

bankernas ekonomiska värde. Också mätt på detta sätt kan banksektorns ränterisk anses vara mycket låg.

Det svåra marknadsläget drog ned värdepappersföretagens intäkter

Värdepappersföretagens provisionsintäkter vände nedåt. Det ogynnsamma marknadsläget hade en negativ inverkan särskilt på intäkterna från kapitalförvaltning och fondkommission. Intäkterna från övriga investeringstjänster (bl.a. strukturaffärer och investeringsrådgivning) låg däremot på föregående års nivå och stod därmed för en ökad andel av provisionsintäkterna. De rapporterade provisionsintäkterna i värdepappersföretagsgruppen påverkades också negativt av strukturaffärer där stora värdepappersföretag fusionerades med moderbanken.

Provisionsintäkterna inom värdepappersbranschen bedöms fortsätta minska. Men under andra halvåret fick branschen också nya företag (investeringsrådgivare och aktörer på råvaruderivatmarknaden).

Fondbolagens provisionsintäkter på nedgång. Fondbolagens intäktsutveckling speglar placeringsfondernas minskade kapital. Minskade förvaltningsavgifter försvagade fondbolagens lönsamhet eftersom de fasta kostnaderna inte kunde sänkas i motsvarande mån. Särskilt försvagades lönsamheten för fondbolag som idkar kapitalförvaltning.

Inlösningarna av fondandelar fortsatte hela året. På grund av inlösningar och värdeförändringar minskade placeringsfondernas kapital under året med ca 20 miljarder euro och stannade på 2005 års nivå. De stora inlösningarna under slutet av året och förändringarna i andelarnas marknadsvärde varslar om fortsatt minskade provisionsintäkter.

Bankernas smittrisk från utlandet har minskat

På grund av misstroendet mellan bankerna och deras svårigheter med finansieringen bevakades beroendeförhållandena mellan bankerna noga. FI övervakade och analyserade både de direkta smittokanalerna mellan bankerna och effekterna på kapitaltäckningen av en eventuell smitta från områden utanför banksektorn.

⁴ Läget i augusti enligt en enkät genomförd av FI.

Systemrisken i Finland är fortfarande måttlig. Det beror på att kontakten mellan bankerna ökat med riskspridning som följd. Trots att antalet smittkällor har ökat i takt med att bankverksamheten blivit alltmer internationell har riskspridningen samtidigt minskat de eventuella smittoeffekterna på den finländska banksektorn. På hösten gick de finländska bankerna in för att minska sina exponeringar mot utländska banker.

FÖRETAGENS KAPITALTÄCKNING

Kapitaltäckningen bedöms enligt Basel II-reglerna

Alla företag under tillsyn har följt kapitaltäckningsreglerna⁵ enligt Basel II från början av 2008. Det var möjligt redan från början av 2007 och en betydande del av företagen har också gjort det. Enligt Basel II-reglerna kan företagen börja använda internmetoder för mätning av kreditrisker, marknadsrisker och operativa risker i kapitaltäckningsanalysen. De nya metoderna har minskat kapitalkravet för riskerna i fråga. Men Basel II betonar också vikten av en samlad bedömning av riskerna. Utöver minimikapitalkravet (enligt pelare 1) ska företagen bilda sig en egen välgrundad uppfattning om kapitalkravet för alla centrala risker och planerat risktagande.

Kapitalkravet för kreditrisk kan beräknas enligt schablonmetoden eller enligt en internmetod baserad på bankens egna interna riskklassificeringar. Med internmetoderna bestäms kapitalkravet mer exakt enligt sannolikheten för förlust av kreditportföljen än i schablonmetoden. Internmetoder är IRB (Internal Ratings Based Approach) och den mer avancerade metoden AIRB (Advanced Internal Ratings Based Approach). Användning av en internmetod kräver alltid tillstånd från tillsynsmyndigheten. Största delen av företagen beräknar kapitalkravet för kreditrisk enligt schablonmetoden. Endast de största bankerna – Nordea Bank Finland, OP-Pohjola-gruppen, Sampo Bank som hör till Danske Bank-koncernen, Diners Club som ingår i svenska SEB-koncernen

⁵ Kapitaltäckningsreglerna i Basel II gäller kreditinstitut, värdepappersföretag och fondbolag med kapitalförvaltning.

och Handelsbanken Finans – har fått IRB-tillstånd. Metoden införs stegvis.

Också kapitalkravet för marknadsrisker och operativa risker kan med tillsynsmyndighetens tillstånd beräknas med internmätningmetoder. Nordea Bank Finland fick dessutom tillstånd att använda en VaR-modell för beräkning av kapitalkravet för marknadsrisker. Svenska SEB-koncernens dotterbolag i Finland har tillstånd att använda en internmätningmetod för beräkning av kapitalkravet för operativa risker, dvs. AMA-modellen (*Advanced Measurement Approach*).

FI gjorde sin årliga samlade kapitalbedömning av enskilda företag enligt pelare 2 i Basel II (SREP). Syftet var att säkerställa att företagen under tillsyn hade en tillräcklig kapitalbas för att täcka väsentliga risker och att de hade en intern styrning, internkontroll och riskhanteringssystem för att säkerställa en sund verksamhet. FI ansåg det viktigt att kapitaltäckningsanalysen integreras med den strategiska planeringen och den operativa ledningen av verksamheten. Fungerar den väl kan den också fungera som ett verktyg i prissättningen.

Bedömningen enligt pelare 2 utvecklades genom att jämföra praxis i företagen under tillsyn i samarbete med europeiska och nordiska tillsynsmyndigheter. Syftet med de nya kapitaltäckningsreglerna och tillsynen var att ålägga företagen att upprätthålla en tillräcklig kapitalbas så att deras verksamhet inte äventyras ens under exceptionella förhållanden. Under den nuvarande krisen accentuerades betydelsen av stresstester. Ett annat syfte var att främja riskhanteringen i företagen och stödja dem i utvecklingen av egna metoder. FI bevakade metodutvecklingen i företagen och generellt inom branschen och tillät välgrundade och tillförlitliga metoder för beräkning av det samlade kapitalbehovet. Den årliga samlade kapitalbedömningen byggde på företagets egen interna kapitalutvärdering (ICAAP)⁶, inspektioner och tillsynsdata. Kapitalbedömningen kunde inte göras på samma sätt för alla företag. Omfattningen berodde på hur viktig aktör företaget är på finansmarknaden. En del av bedömningarna gjordes i samarbete med tillsynsmyndigheterna i de övriga nordiska länderna och bedömningarna av de inhemska lokalbankerna gjordes i samarbete med deras takorganisationer.

⁶ ICAAP = Internal Capital Adequacy Assessment Process

Basel II kräver också att information om kapitaltäckningen offentliggörs i större utsträckning än förut och det övervakades 2008 för första gången. En jämförelse av den offentliggjorda informationen i alla företag under tillsyn kan göras för första gången 2009, när kraven i pelare 3 uppfylls i alla årsredovisningar för 2008.

Banksektorns kapitaltäckning och riskhanteringsförmåga bedömdes med stresstester

FI och Finlands Bank genomförde 2008 två stresstester av banksektorn. I det stresstest som genomfördes på sommaren deltog också försäkringssektorn och dess tillsynsmyndighet Försäkringsinspektionen. I november genomfördes ett andra test, eftersom utsikterna för finansmarknaden och den allmänna ekonomin hade försvagats betydligt under några månader.

Grunden för det första stresstestet var ett scenario för 2008–2009, där turbulensen på finansmarknaden ökar och effekterna också speglas i den finländska realekonomin. Scenariot om en makroekonomisk utveckling under förväntningarna innehöll betydligt sämre siffror för konjunkturutvecklingen och arbetslösheten än de reguljära BNP-prognoseerna. Fastighetspriserna och aktiekurserna väntades sjunka, räntorna stiga och riskpremierna öka.

Både de förändrade utsikterna och den faktiska utvecklingen, t.ex. ett kursfall på –35 % från början av året i scenariot när utfallet i början av november var ca –50 %, talade för en upprepning av testet med ett uppdaterat scenario i november. I det andra stresstestet ändrades scenariot i en ännu dystrare riktning.

I det första stresstestet behövde bankerna inte tillgripa några förlustbuffertar utöver kapitalkravet på 8 %. Inte heller stresstestet i november förändrade nämnvärt bilden av bankernas kapitaltäckning och riskhanteringsförmåga. Däremot slog scenariot hårt mot bankernas resultat och vinster och räknade också med förlustår för en del av bankerna. I stresstestet i november försvagades banksektorns lönsamhet mycket snabbare än i det föregående testet och uttryckligen just på grund av det dystrare scenariot. Men enligt bedömningen i november hade banksektorn fortfarande tillräckliga förlustbuffertar.

Finländska bankers kapitaltäckning fortfarande hög internationellt

Under en längre tid har de finländska bankernas kapitaltäckningsgrad sjunkit, men i en internationell jämförelse ligger kapitaltäckningen fortfarande på en hög nivå. Men kapitalöverskottet minskade betydligt. Det berodde främst på att kapitalkravet ökade, men också på att kapitalbasen de facto minskade. Kapitalkravet ökar bland annat i takt med balansomslutningen.

Kapitalbasen höll alltså god kvalitet. Drygt 90 % av kapitalbasen bestod av primärt kapital och andelen var i stort sett oförändrad. Kapitallånen står för en måttlig del av det primära kapitalet. Det supplementära kapitalet bestod främst av debenturlån (efterställda lån). Stocken av debenturlån och kapitallån var fortsatt stabil. Kreditriskerna stod för nästan 90 % av det totala kapitalkravet. Det återstående kapitalkravet gäller operativa risker, marknadsrisker och internmätningmetoder med hänsyn tagen till övergångsreglerna. Deras andelar av kapitalkravet var så gott som oförändrade.

Allmänt taget var också värdepappersföretagen kapitalstarka. Men skillnaderna mellan företagens kapitaltäckningsgrader var stora och det osäkra marknadsläget ökade skillnaderna ytterligare. Kapitalkravet för operativa risker minskade vissa företags förlustbuffertar och kapitaltäckningsgrad betydligt.

Fondbolag ska ha ett kapitalkrav enligt lagen om placeringsfonder, och i fondbolag med kapitalförvaltning ska kapitalkravet dessutom uppfylla kapitalkraven i kreditinstitutslagen. Bolagen hade en god kapitalbasstruktur eftersom kapitalbasen nästan utan undantag bestod av primärt kapital. Kapitalöverskottet förändrades inte i någon avgörande grad.

TILLSYN OCH INSPEKTIONEN

Antalet inspektioner ökade

I stabilitetstillsynen utökades antalet inspektioner och mer tid avsattes för dem än under föregående år. Inspektionerna fokuserades på de stora bankerna, men även inspektionerna av små banker ökade. I den löpande tillsynen noterades att riskerna också

Finanskrisen satte fart på diskussionen om en omarbetning av insättningsgarantidirektivet i EU

Finanskrisen utlöste en diskussion om insättningsgarantin både i Finland och i andra EU-länder. Den brittiska banken Northern Rocks ekonomiska problem väckte diskussion om svagheterna i det brittiska insättningsgarantidirektivet. Den verkliga utmaningen blev att snabbt kunna betala ut ersättningarna. Också de svårigheter som isländska Kaupthing Bank och Landsbanki drabbades av väckte i flera EU-länder diskussion om hur inlåningskunderna kan skyddas i en situation där skyddsnetet i bankens hemland inte räcker till.

De allvarliga störningarna ledde först till att insättningsgarantin höjdes kraftigt i flera EU-länder. I vissa medlemsländer slopades den övre gränsen helt och hållet när staten garanterade insättarnas och övriga borgenärs fordringar till fullt belopp. Europeiska unionens råd i sin sammansättning med medlemsländernas ekonomi- och finansministrar rekommenderade en höjning av miniminivån för ersättning till enskilda personer till 50 000 euro från den 8 oktober 2008 för minst ett år framåt. I Finland fanns det inte något trängande behov att höja garantin eftersom de finländska bankernas kapitaltäckning och lönsamhet alltjämt var höga. Men för att säkra lika konkurrensvillkor höjdes insättningsgarantin också hos oss till 50 000 euro, från att tidigare ha varit 25 000 euro.

Samtidigt inledde Europeiska kommissionen en diskussion om omarbetning av insättningsgarantidirektivet (94/19/EEG). Ett förslag lades fram om en höjning av miniminivån för ersättning till enskilda

sparare i två steg till 100 000 euro, reducering av längsta tillåtna utbetalningsfrist, avskaffande av möjligheten att tillämpa självrisk vid utbetalning av ersättning och utredning av finansieringsmekanismerna i olika medlemsländer. Också ett alternativ med en maximinivå för ersättning till enskilda individer lades fram. Ändringsförslagen slås fast inom kort.

FI är positiv till kortare utbetalningsfrist, avskaffad självrisk och annan strömlinjeförändring av direktivet för att harmonisera systemen så långt som möjligt. FI är också positiv till både en minimi- och en maximinivå och ersättning enligt bruttoprincipen. Detta skulle säkerställa lika konkurrensvillkor för de europeiska bankerna.

Varför är det viktigt att skydda insättarna? Enskilda småsparares möjligheter att bedöma de ekonomiska riskerna i bankens verksamhet är obetydliga. Därför har insättningsgarantisystemet till uppgift att främja banksystemets stabilitet så att en enskild banks eller hela banksystemets problem inte leder till en uttagsanstormning. Insättarna bidrar till stabiliteten i bankernas verksamhet.

Garantisystemet är också nödvändigt för bankernas finansiering. Enligt statistiken för september uppgick våra bankers totala utlåning till ca 155 miljarder euro och av det beloppet finansierades över 100 miljarder euro med inlåning. Hushållen stod för ca 70 %, dvs. 70 miljarder euro. Knappt hälften täcktes av insättningsgarantin.

i de mindre bankerna ökade och övervakningen av dem skärptes vid behov. Inspektioner av dotterbolag och filialer i Finland genomfördes i samarbete med tillsynsmyndigheterna i de övriga nordiska länderna.

Inspektionerna fokuserades på kreditrisker, marknadsrisker, likviditetsrisker och operativa risker. Också företagens informationssystem, betalningssystem och förberedelser för undantagsförhållanden enligt beredskapslagen inspekterades. Redovisningen av investeringar till verkligt värde övervakades genom enkäter och platsbesök. Under året genomfördes också två stora inspektioner av bankernas handel med räntederivat och relaterade system.

Bankernas hushållsexponeringar och uppförande undersöktes

Utlåningen fortsatte att öka kraftigt under början av året och tillsynen fortsatte därför att vara fokuserad på kreditrisker. Bankernas hushållsutlåning och uppförande undersöktes med en enkät under andra halvåret (se närmare sidan 25).

Bankerna uppmanades förbereda sig på att likviditetsproblemen blir långvariga

Under den fördjupade finanskrisen fokuserades tillsynen särskilt på uppföljningen av företagens finan-

siella ställning, likviditet och marknadsriskerna och på kapitaltäckningen. Kontakten med företagen intensifierades och diskussionen om deras förberedelser för en utdragen kris fortsatte. FI krävde preciseringar av kontinuitetsplanerna. Riktigheten och verifieringen av värderingarna av de finansiella instrumenten granskades, men inga större brister upptäcktes.

FI ställde krav på tätare rapportering av motpartsriskerna. Dessutom undersöktes bankernas exponeringar mot riskfyllda motparter.

Krav på åtgärder för att lösa problemen i Sampo Banks datasystem

Under påsken kopplades Sampo Banks datasystem till moderbolaget Danske Banks system. Det var fråga om ett omfattande IT-projekt och FI bad under våren banken om information om planerna och läget i projektet. Men sammankopplingen av systemen förlöpte inte utan problem och genast efter påsken började betydande driftstörningar förekomma. Vid det laget krävde FI daglig rapportering från Sampo Bank om störningarna och åtgärderna. Frågan utreddes i samarbete med danska Finanstilsynen och ledningen för Danske Bank. Störningarna äventyrade inte Sampo Banks kapitaltäckning, men de orsakade stora problem i kundernas dagliga bankservice. FI bad banken om en förklaring av orsakerna till problemen och krävde att problemen åtgärdades så att motsvarande situationer inte skulle uppstå i framtiden. I sina tillsynsbrev tog FI också upp frågan om bankens information till kunderna och rapporteringen av förändringar och störningar i datasystemet till FI.

Efterlevnaden av Basel II-reglerna inspekterades

De företag som utnyttjat övergångsperioden för de nya Basel II-reglerna började beräkna sin kapitaltäckning enligt de nya reglerna i början av 2008. Nu rapporterar således alla företag under tillsyn sin kapitaltäckning i COREP enligt de nya reglerna. Riktigheten av rapporteringen inspekterades och företagen uppmanades korrigera de observerade feilen. Anvisningarna för rapportering av utlåning med säkerhet i fastigheter preciserades. Användningen av interna metoder för beräkning av

kapitalkraven kräver tillstånd av tillsynsmyndigheten. OP-Centralen och de kreditinstitut som är medlemmar i sammanslutningen av andelsbanker beviljades IRB-tillstånd och IRB börjar användas i kapitaltäckningsberäkningen stegvis.

Nordea Bank Finland Abp fick IRB-tillstånd för beräkning av kapitalkravet för kreditrisk också i fråga om hushållsexponeringar. Dittills hade banken tillämpat IRB-metoden endast på företagssexponeringar.

Betalningssystemen och förberedelserna för undantagsförhållanden inspekterades

På våren fortsatte FI kartläggningen av bankernas förberedelser för undantagsförhållanden genom platsbesök. Sådana platsbesök hade gjorts sedan hösten 2007. Också inspektionerna av betalningssystemen fortsatte. Övergångsperioden för det gemensamma eurobetalningsområdet (Single Euro Payments Area, SEPA) började i januari med SEPA-girering. FI fortsatte att följa bankernas övergång till SEPA med en enkät på våren och vid inspektionerna av betalningssystemen. Mot slutet av året inledde FI inspektioner av nätbankstjänster för företag.

INHEMSKT OCH INTERNATIONELLT TILLSYNSSAMARBETE

Övervakning av riskerna i finans- och försäkringskonglomerat

FI samarbetade med Försäkringsinspektionen i tillsynen av OP-Pohjola-gruppen, Aktia-Veritasgruppen och Tapiolagruppen. Målet var särskilt att övervaka den ekonomiska utvecklingen, riskerna och kapitaltäckningen på konglomeratnivå. Tillsynen omfattade också konglomeratens interna transaktioner. Bortsett från tillsynen på konglomeratnivå fokuserade FI sin tillsyn på den finansiella sektorn och Försäkringsinspektionen sin tillsyn på försäkringssektorn.

Ökade riskpremier och sjunkande aktiekurser ledde till nedskrivningar av finans- och försäkringskonglomeratens investeringar. Läget för konglomeraten förblev dock stabilt.

Nära samarbete i tillsynen av nordiska bankkoncerner

Tillsynen av Nordeakoncernen fortsatte i samarbete med de nordiska tillsynsmyndigheterna under samordning av svenska Finansinspektionen. De andra deltagarna i tillsynsgruppen är finska FI, norska Kredittilsynet och danska Finanstilsynet. Tillsynsgruppen följde löpande det allmänna läget i Nordeakoncernen, planerade tillsynsmyndigheternas gemensamma inspektioner och svarade för arbetet med den samlade kapitalbedömningen av koncernen enligt Basel II. Under hösten var tillsynsgruppen också en nödvändig kanal för utbyte av information för bedömning av konsekvenserna och riskerna av den internationella finansorn för den nordiska finanssektorn och vilka risker de kan medföra. FI samarbetade också med tillsynsmyndigheterna i de baltiska länderna i tillsynen av Nordeakoncernen, OP-Pohjola-gruppen och Evli Bank, som alla har enheter i Baltikum.

Ett samförståndsavtal om tillsynen av Danske Bank-koncernen undertecknades av FI och danska Finanstilsynet i april, men samarbetet hade inletts redan året innan. Under 2008 fördjupades samarbetet i tillsynen av koncernen och fokuserades särskilt på bl.a. sammankopplingen av Sampo Banks datasystem med koncernsystemen. Också kreditriskerna inspekterades i samarbete med den danska tillsynsmyndigheten.

Via sina dotterbolag är Nordeakoncernen och Danske Bank-koncernen stora på den finländska marknaden. Den gemensamma tillsynen av koncernerna band därför upp en hel del resurser också vid FI, som dessutom svarade för tillsynen av koncernernas finländska enheter.

FI deltog också i tillsynen av Svenska Handelsbanks-koncernen med svenska Finansinspektionen som samordnande myndighet. Tillsynsmyndigheterna genomförde gemensamma inspektioner och utbytte information om den samlade kapitalbedömningen (SREP) av koncernen. Marknadsandelarna för koncernens finländska enheter har ökat till en nivå som med tanke på de aktuella ändringarna av kreditinstitutsdirektivet kräver ännu närmare kontakter och samordning av tillsynsåtgärderna.

CEBS aktiv i uppföljningen av finanskrisen

CEBS ökade informationsutbytet mellan tillsynsmyndigheterna, och läget i den europeiska banksektorn och tillsynsmyndigheternas åtgärder behandlades på flera möten. EU:s tillsynskommittéer fick mer att säga till om i arbetet för ökad konvergens i tillsynen men beredningen slukar rätt stora resurser hos de nationella tillsynsmyndigheterna särskilt som den globala krisen gav upphov till flera projekt för effektivisering av regleringen.

I CEBS koncentrerade sig FI på områden som är viktiga för den finansiella sektorn i Finland. Fokus lades särskilt på utvecklingen av de gränsöverskridande tillsynskollegiernas medverkan i tillsynen av gränsöverskridande finanskonglomerat. FI ansåg det också viktigt att utveckla reglerna för hantering av likviditetsrisker och utveckla tillsynsmetoderna enligt pelare 2 i Basel II. CEBS arbetar för att förbättra tillsynsmyndigheternas krishanteringsberedskap och det ligger också i FI:s intresse.

FI deltog i CEBS styrelse (Bureau) och viktigare permanenta arbetsgrupper och i de viktigaste expertgrupperna, där det under beredningen är möjligt att påverka innehållet i riktlinjer och rekommendationer för de nationella tillsynsmyndigheterna och företagen.

Åt tillsynsmyndigheterna tog CEBS fram vägledning- ar och riktlinjer för hantering av likviditetsrisker, för tillsynskollegiernas arbete och för tillsynen enligt pelare 2 i Basel II. Framsteg gjordes också i beredningen av riktlinjer för hanteringen av finanskriser. Procyklikaliteten i kapitalkraven enligt Basel II undersöktes i samarbete med ECBS banktillsynskommitté.

Det finansiella läget analyserades i samarbete med Finlands Bank

Utbytet av information och samordningen av åtgärder mellan tillsynsmyndigheterna och centralbankerna visade sig under 2008 viktiga för att främja en stabil och störningsfri finansmarknad. Finlands Bank främjar den finansiella stabiliteten i Eurosystemet och svarar för övervakningen av betalnings- och avvecklingssystemen. Genom sin tillsyn arbetar FI för att företagen under tillsyn i sin verksamhet inte ska äventyra sin kapitaltäckning eller likviditet och den vägen hota den finansiella stabiliteten.

I sin tillsyn utnyttjade FI Finlands Banks makroekonomiska analyser och finansiella stabilitetsanalyser. FI och Finlands Bank utarbetade regelbundet prognoser om banksektorns ekonomiska utveckling och genomförde i samarbete med Försäkringsinspektionen stresstester för att undersöka den finansiella sektorns förmåga att möta olika ekonomiska hot.

I Finland har ministerierna, centralbanken och tillsynsmyndigheterna stärkt sitt krishanteringssamarbete genom ett samförståndsavtal. Det är i linje med dokumenten och rekommendationerna för EU:s finansiella krishantering. Ett välfungerande informationsutbyte och samarbete mellan FI och Finlands Bank under året underlättade bevakningen av finanskrisen och bedömningen av dess konsekvenser.

FI deltog tillsammans med Finlands Bank i arbetet inom ECBS banktillsynskommitté (*Banking Supervision Committee, BSC*). Kommittén följer utvecklingen i EU:s finansiella sektor och analyserar dess effekter på den finansiella stabiliteten. Tillsammans med Finlands Bank försåg FI BSC med uppgifter och analyser om den finansiella sektorn i Finland. BSC ger varje år ut en stabilitetsrapport om den europeiska banksektorn (*Banking Stability Report*) och svarar för avsnitten om banksektorn i ECBS stabilitetsrapport (*Financial Stability Report*). I bedömningen av företagens omvärldsrisker utnyttjade FI BSC:s analyser och jämförande information om EU:s banksektor.

För tillsynsmyndigheterna och centralbankerna utarbetade BSC en gemensam modell för utvärdering av finanskrisens systemeffekter i syfte att harmonisera och underlätta hanteringen av gränsöverskridande finanskriser.

Marknadstillsyn

Marknadstillsynen främjar tillförlitliga handelsplatser för värdepapper, inklusive clearing och avveckling, högklassigt investerar- och kundskydd och sunda arbetsätt på marknaden. Marknadstillsynen bidrar också till tillväxt och lika konkurrensvillkor på den finländska finansmarknaden.

Hänt 2008

- ❖ *Kompetensen och rutinerna i de noterade bolagens informationsgivning utvärderades*
- ❖ *Hantering av insiderinformation vid offentliga köpebud granskades*
- ❖ *Värderingen av finansiella instrument och beskrivningen av risker i finansiella rapporter var i fokus*
- ❖ *Brister upptäcktes i värderingen av obligationer i placeringsfonder*
- ❖ *Med anledning av MiFID behandlades omkring 60 tillståndsärenden*
- ❖ *Tillsynen av fondbörsen och clearing- och avvecklingsverksamheten fokuserade på omstruktureringen och konkurrensläget*
- ❖ *Fl:s nya standard om regelbunden informationsskyldighet trädde i kraft*
- ❖ *Återbetalningen av insättningar i Kaupthing Banks filial i Finland och ändringarna av kundernas ställning övervakades*

I sikte 2009

- ❖ *Finanskrisens inverkan på placeringsfondsverksamheten övervakas med fokus på investeringsobjektens likviditet, efterlevnaden av lagstadgade investeringsbegränsningar och värderingsfrågor*
- ❖ *Tjänsteleverantörernas utredningsplikt granskas i fråga om lämplighetsbedömningen*
- ❖ *FI gör en uppföljande granskning av fondbolagens informationsgivning: bland annat granskas placeringsfondernas beskrivningar av risker och sättet att beräkna avkastningsrelaterade provisioner och nyckeltal*
- ❖ *Särskild uppmärksamhet ägnas användningen av derivat i tillsynen av flaggnings- och budplikten*
- ❖ *Tillsynen av de noterade bolagens informationsgivning inriktas på rättidig och konsekvent informationsgivning*
- ❖ *I IFRS-tillsynen fästs största vikt vid öppen och klar information*
- ❖ *Tillsynen fokuserar på förändringar i värdepappersmarknadens infrastruktur och följderna av dem*

Finanskrisen, ikraftsättandet av MiFID-direktivet i slutet av 2007 och förändringarna på handelsplatserna för värdepapper, inklusive clearing- och avvecklingsverksamheten, dominerade händelserna 2008. På grund av finanskrisen följde marknadstillsynen noggrant upp värderingen av finansiella instrument och beskrivningen av risker i dem i finansiella rapporter. Det snabbt försämrade allmänna ekonomiska läget ökade behovet att bedöma hur den finansiella ställningen och resultaten

i de noterade bolagen och företagen under tillsyn påverkas och hur aktörerna beskriver konsekvenserna för investerarna.

På grund av MiFID behandlades ca 40 ansökningar om fastställelse av befintliga verksamhetstillstånd och ca 20 ansökningar om nya verksamhetstillstånd. På hösten inleddes kontrollen av att MiFID-kraven uppfylldes. Fokus lades på börs- och clearingverksamheten till följd av omstrukture-

ringen och det radikalt förändrade konkurrensläget. Marknadsaktörernas insideradministration har i förebyggande syfte redan länge varit föremål för tillsyn.

Satsningarna på riskbaserad tillsyn fortsatte och antalet inspektioner ökade. Det internationella samarbetet var alltså av stor betydelse. Tyngdpunkten i samarbetet försköts från beredning av regelverk i riktning mot praktiskt tillsynssamarbete.

TILLSYN ÖVER MARKNADSUPPFÖRANDE

Alltför knapphändig information om placeringsfondernas risker och avkastningsrelaterade provisioner

Informationen i lagstadgade prospekt och marknadsföringsmaterial om placeringsfonder granskades i fråga om investeringspolicy, risker, provisioner och nyckeltal. Syftet var att utreda om informationen var i överensstämmelse med gällande regler och om närmare vägledning behövdes. Samtidigt bedömdes om informationen var klar och relevant.

Den viktigaste observationen var att informationen om riskerna i placeringsfonderna och avkastningsrelaterade provisioner ofta var alltför knapphändig och att största delen av fondbolagen tillämpade rekommendationerna om nyckeltal endast delvis. FI krävde att fondbolagen följer bestämmelserna om informationsskyldigheten mer exakt och gör informationen mer begriplig.

Brister i placeringsfondernas värdering av obligationer

FI inspekterade 2008 värderingen av fondernas innehav av obligationer och de relaterade processerna i 24 fondbolag.

Syftet var att kontrollera värderingen av företagslånen, dvs. efterlevnaden av regler och instruktioner, per den 31 januari 2008. Dessutom kontrollerades värderingsprocessens funktion och oberoende, tillhörande kontroller och fondbolagens interna instruktioner.

Genom att stadgarna tillåter objektiva kriterier i värdeberäkningen hade det uppstått betydande prisskillnader mellan fonder som förvaltas av olika fondbolag.

Placeringsfondernas stadgar och fondbolagens interna instruktioner behövde preciseras och förbättras. Brister upptäcktes också i utövandet av beslutsbefogenheterna och dokumentationen av värderingen.

Största delen av fondhandlarna hade kategoriserat sina kunder korrekt

FI kartlade tillämpningen av kriterierna för kundkategorisering enligt värdepappersmarknadslagen, kategoriseringens omfattning och kvaliteten på informationen till kunderna om kundkategoriseringen och dess konsekvenser. Dessutom kontrollerade FI om de interna instruktionerna om kategorisering av kunder var adekvata. Granskningen gällde material som 23 fondhandlare på begäran lämnat in. På basis av det inlämnade materialet gjordes inspektionsbesök hos sju fondhandlare.

De flesta fondhandlare hade systematiskt gått igenom hela sin kundkrets och omklassificerat kunderna enligt den nya värdepappersmarknadslagen i icke-professionella kunder, professionella kunder och godtagbara motparter. Fyra fondhandlare hade inte omklassificerat sina kunder på det sätt som övergångsbestämmelsen i lagen förutsätter.

Fondhandlarna ska ha interna instruktioner om kategoriseringen av kunder, men sju hade inga sådana. Bara ungefär hälften av fondhandlarna hade i sina interna anvisningar beaktat organisationsstrukturen, systemen och tjänsteutbudet och gjort egna tolkningar av kriterierna för kundkategorisering.

Lagen förutsätter att fondhandlarna upplyser kunderna om vilken kategori de tillhör. Informationen om kundkategorisering hade dock inte alltid skett enligt lagen. I regel hade fondhandlarna upplyst kunderna om möjligheten att ansöka om ändring av kundkategorisering men knapphändigt berättat om konsekvenserna av ett eventuellt byte av kategori. Ofta hade fondhandlarna låtit bli att nämna att placeringsfondsverksamheten inte omfattas av skyddet i Ersättningsfonden för investerare.

I ett inspektionsbrev till alla fondhandlare framhävdes det att de ovannämnda skyldigheterna måste uppfyllas.

Kundrapporteringen vid kapitalförvaltning granskades

Mot slutet av året granskade FI kundrapporteringen vid kapitalförvaltning. Granskningen omfattade sex kapitalförvaltare som hade en betydande icke-professionell kundkrets eller förvaltningsvolym eller som annars utifrån observationer under den löpande tillsynen bedömdes vara i behov av granskning.

Syftet var att säkerställa att kapitalförvaltarna upprättar rapporter till icke-professionella investerare enligt standarden om uppföranderegler för tillhandahållande av finansiella tjänster (2.1). Avsikten var också att bedöma hur rapporteringskraven i standarden hade formulerats i kundavtalen och om rapportering skett enligt avtalet. Dessutom kartlade FI hur tillgångarna i rapporterna hade värderats.

Brister upptäcktes framför allt i rapporteringen av skäligen värden och kontanter och av vissa uppgifter i transaktionsrapporteringen. I ett bolags rapporter saknades vid granskningstidpunkten information om portföljens utveckling och uppgifter om provisioner. I vissa fall hade jämförelseindex fastställts för portföljerna, medan upplysningar om indexets utveckling och jämförelse med kundens portfölj saknades. Långt ifrån alltid specificeras i kundavtalen vilka rapporter kunden ska få. Av många avtal framgick det inte heller tydligt om avtalet tillåter användning av kredit och derivat och hur det i så fall inverkar på rapportfrekvensen. I några bolag motsvarade rapportfrekvensen eller rapporterna enligt kundavtalet inte rapporteringen i praktiken. Informationen om värderingen av tillgångarna är ytterst knapphändig.

MiFID medförde många tillståndsansökningar

MiFID-direktivet genomfördes i Finland i november 2007 genom en ny lag om värdepappersföretag som har ett bredare tillämpningsområde än den gamla lagen. Tillstånd krävs numera för bland annat

investeringsrådgivning och multilateral värdepappershandel. Dessutom har begreppet finansiellt instrument och undantagen från lagens tillämpningsområde preciserats i lagen. Den nya lagen innehåller också bestämmelser om tillhandahållande av investeringstjänster med råvaruderivat.

Personliga rekommendationer till en kund i fråga om transaktioner som avser vissa finansiella instrument betraktas som tillhandahållande av investeringstjänster. Innan lagen trädde i kraft fanns det på marknaden många aktörer som gav investeringsråd samtidigt som de verkade som försäkringsmäklare eller försäkringsagenter. Alla aktörer vars rådgivning uppfyllde kriterierna för tillståndsbelagd verksamhet skulle senast den 30 april 2008 söka verksamhetstillstånd eller upphöra med sin verksamhet.

FI mottog 18 ansökningar om tillstånd för investeringsrådgivning och vidarebefordran av order. Några ansökningar drogs tillbaka efter att det vid samtal kommit fram att bolagets rådgivning var av så allmän karaktär att tillstånd inte krävdes.

Utöver ansökningar om tillstånd för investeringsrådgivning tog FI emot drygt tio ansökningar om värdepappersföretags- eller fondbolagstillstånd. Framför allt gällde ansökningarna tillstånd för kapitalförvaltning. Affärsidén var då att med en mycket liten organisation på tre eller fyra anställda tillhandahålla tjänster som dock regleras rigoröst. Det är ytterst krävande att upprätta intern styrning (efterlevnad av uppföranderegler och segregering av funktioner) på ett välfungerande och godtagbart sätt i en sådan organisation.

Enligt 4 § i lagen om värdepappersföretag betraktas råvaruderivat som finansiella instrument. Investeringar i råvaror utgör ofta en del av riskhanteringen i en mer omfattande affärsverksamhet (t.ex. elproduktion).

Sex energi- och miljöbolag inriktade på råvaruverksamhet ansökte om verksamhetstillstånd för investeringstjänster i råvaruderivat. De viktigaste underliggande tillgångarna var el och utsläppsrätter och utsläppsminskningar. Elderivaten är viktiga instrument vid hanteringen av elprisrisker.

Tillgången på grundläggande banktjänster ökade

Prissättningen och utbudet på bastjänster undersöks med en enkät som riktas till inlåningsbankerna en gång per år. Till bastjänsterna räknas åtminstone avistakonton för betalningsförmedling, onlinekort (automat- eller bankkort) och betalningsuppdrag. Enkäten 2008 gällde läget i början av mars.

Jämfört med den förra undersökningen hade priserna på grundläggande banktjänster stigit med 0,10–1,00 euro. Uttag från eget konto, insättningar på eget konto i eget kontor och betalning av fakturor som direktdebitering var fortfarande avgiftsfria. Förmånligast var det att betala räkningar via sin nätbank. Det kostar vanligen 2,50 euro per månad. Dyrast var det alltså att betala räkningar kontant över disk; det högsta priset var 8,00 euro per räkning.

I fråga om tillgången på grundläggande banktjänster har inga problem observerats och prisnivån är fortfarande skälig. Även om enstaka avgifter måste betraktas som höga, finns det alternativa förmånligare sätt att sköta bankärenden. Direktdebitering av regelbundna betalningar var fortfarande en avgiftsfri tjänst. Betalningstjänst lämpar sig bäst för enstaka betalningar.

Tillgången på grundläggande banktjänster ökade avsevärt. S-Banken Ab, som inledde sin verksamhet i oktober 2007, hade i mars 129 kundtjänstställen och 815 kontaktpunkter. En ny operatör, Eurocash Finland Oy, inledde verksamhet med uttagsautomater i R-kioskerna. Eurocash verksamhet kräver inte verksamhetstillstånd från FI.

Migrationen av Sampo Banks datasystem till den gemensamma plattformen medförde många avbrott i kundtjänsterna under våren och sommaren. FI krävde daglig rapportering av Sampo Bank, prioritering av problemen och omedelbar korrigering av dem.

TILLSYN ÖVER INFORMATIONSSKYLDIGHETEN

Den regelbundna informationskyldigheten övervakades genom temainspektioner

FI undersökte hur väl ett antal noterade bolag i sin verksamhetsberättelse, sina bokslutskommunikéer och delårsrapporter dels beskrev riskerna och osäkerhetsfaktorerna under den närmaste framtiden, dels motiverade sina framtidsutsikter. Skyldigheten att lämna sådana redogörelser i delårsrapporterna trädde i kraft 2007.

Brister upptäcktes i vardera delområdet för rapporteringen. De noterade bolagens riskbeskrivningar varierade i omfattning men var ofta rätt allmänt hållna. I fråga om framtidsutsikterna gjordes liknande observationer: ofta motiverade bolagen sina utsikter enbart med allmänna efterfråge- och marknadsfaktorer utan att ta ställning till faktorer av betydelse för bolagets egen affärsverksamhet. Inte heller resultatprognoserna var på långt när alltid entydiga.

Resultatet av undersökningen har beaktats i tillämpningsanvisningarna och tillämpningsexemplen i FI:s standard om regelbunden informationskyldighet och i andra anvisningar till de noterade bolagen.

Platsbesök i noterade bolag

Till de prioriterade områdena för tillsynen av noterade bolag hörde kompetensen och rutinerna i de noterade bolagens informationsgivning. Under 2008 gjorde FI inspektionsbesök i 17 noterade bolag för att undersöka bolagens informationsgivning i praktiken och deras kompetens och uppläggning av rutiner för denna uppgift. Inspektionsobjekten valdes utifrån riskkriterier. Till kriterierna hörde bolagets tillsynshistoria, bransch, konjunktur- och omstruktureringsläge, ägarkoncentration, storlek, betydande strukturaffärer och börsbolagsålder. Inspektionerna omfattade 13 små bolag (small cap) och fyra medelstora (mid cap) bolag. Under inspektionsbesöken diskuterades främst bolagens framtidsbedömningar, deras uppföljning av resultatutvecklingen och kriterier för resultatvarningar.

En placeringsfond ska beräkna fondandelsvärdet varje bankdag

Under finanskrisen har det blivit en allt större utmaning att värdera fondernas investeringar. Samtidigt har värderingen blivit allt viktigare, eftersom teckningarna och inlösningarna är fler än normalt under osäkra förhållanden.

När en investerare löser in en fondandel grundar sig betalningen på beräkningen av fondandelsvärdet. Fel i värdeberäkningen kan drabba antingen inlösaren eller de övriga fondandelsägarna.

Om fondandelsvärdet har beräknats för högt i förhållande till värdet på de värdepapper som fonden äger får inlösaren för mycket betalt på bekostnad av de övriga andelsägarna som stannar kvar i fonden.

Om fondandelsvärdet har beräknats för lågt i förhållande till värdet på de värdepapper som fonden äger får inlösaren för litet betalt medan de övriga andelsägarna som stannar kvar i fonden får obehörig vinst.

Förhållandena är motsvarande i fråga om teckningar. Kravet på en felfri värdeberäkning och marknadsvärderingen av investeringsobjekten gäller således andelsägarnas likvärdighet och likabehandling.

De finländska placeringsfonderna är i regel öppna. I princip kan vem som helst teckna respektive lösa in andelar i en placeringsfond när som helst. Fonden ska således kunna beräkna sitt fondandelsvärde varje bankdag.

I alla specialplaceringsfonder kan teckning och inlösen inte ske alla bankdagar, men fondandelsvärdet måste ändå beräknas eftersom fondens värdeutveckling fortlöpande ska kunna följas.

Hur gör man om det inte går att fastställa något marknadspris?

För att fondvärdet ska kunna beräknas tillförlitligt kan fonderna i princip bara investera i värdepapper

som är föremål för offentlig handel. Rätten att investera fondens tillgångar i värdepapper som inte är föremål för offentlig handel har därför för vanliga placeringsfonder begränsats till 10 %. För specialplaceringsfonder är gränsen något högre, dvs. 15 %.

Marknadsvärdet kan vara exempelvis den senaste handelskursen eller köp- eller säljnoteringen beroende på vad som anges i fondens stadgar. Om det inte finns något marknadsvärde eller om det på grund av omständigheterna inte går att fastställa ska värdet beräknas enligt så kallade objektiva kriterier.

Sådana kriterier är t.ex. följande:

1. det aktuella marknadsvärdet för ett till väsentliga delar likadant eller likadana instrument används som jämförelse (jämförelsepris)
2. värdet fastställs på basis av avslut som gjorts utanför den offentliga handeln
3. värdet på ett ränteinstrument bestäms baserat på räntan på statens benchmarklån, ränteswapp eller någon annan lämplig räntekurva, plus ett punktpåslag som beror på instrumentet och emittenten
4. värdet fås på begäran från en eller flera förvalda marknadsgaranter.

De objektiva kriterierna har fastställts i flera steg. Avsikten är att värdet i alla lägen ska gå att beräkna med hjälp av dem. Undantag har förekommit i exceptionella situationer, när marknadsplatserna oförmodat har varit stängda: under terrorattackerna mot World Trade Center 2001 och när handeln på börserna i Ryssland avbröts 2008. I sådana fall ska teckning och inlösen av andelar avbrytas i fonderna som investerar på dessa marknader på grund av att det inte går att fastställa ett tillförlitligt värde.

Enligt FI:s uppfattning var kompetensen i de besökta bolagen i regel tillräcklig för uppfyllelse av informationsskyldigheten. FI betonade även det lagstadgade kravet på rättidig och konsekvent information och rekommenderade att bolagen utvärderar sina principer och praktiska rutiner i informationsgivningen och upprättar en skriftlig informationspolicy utifrån principerna.

Offentlig varning om försummad informationsskyldighet

I mars tilldelades Cencorp Abp en offentlig varning om försummad informationsskyldighet. FI ansåg att bolaget 2006 upprepade gånger handlat i strid med bestämmelserna om finansmarknaden eftersom det hade gett ut ogrundade prognoser om bolagets framtidsutsikter och dröjt med att lämna välgrundad information och eftersom boksluten 2005 och 2006 på grund av uppskjutna skattefordringar inte gav en rättvisande bild av bolagets verksamhetsresultat och finansiella ställning. Bolaget korrigerade bokslutet 2007 genom att i efterhand räkna om jämförelsetalen för 2005 och 2006. Eftersom bolagets förfarande hade fortsatt och upprepats ansåg FI att det uppfyllde kriterierna för tilldelande av offentlig varning.

Brister kom fram vid granskningen av marknadsföringsmaterial

FI granskade den allmänna kvaliteten och lämpligheten hos marknadsföringsmaterial om indexlån emitterade i Finland. Vid granskningen undersökte FI om de viktigaste egenskaperna hos lånen och de faktorer som inverkar på avkastningen hade beskrivits klart och konsekvent i överensstämmelse med lånevillkoren och om produktens alla egenskaper hade beskrivits, inte bara fördelarna utan också riskerna och eventuella kostnader för investerarna.

Generellt sett motsvarade marknadsföringsbroschyren rätt väl bestämmelserna i FI:s standard om marknadsföring av finansiella tjänster och finansiella instrument (2.2), medan det ofta förekom brister i reklam, direktmarknadsföringsmaterial och webbsidexter. Emittenter och marknadsförare bör speciellt sörja för att de interna rutinerna, instruk-

tionerna och ansvarsförhållandena har upprättats så att gällande bestämmelser, anvisningar och god sed följs i marknadsföringen.

Inga påtagliga brister kom fram vid granskning av beräkningen av indexgottgörelse på indexlån

FI kontrollerade att indexgottgörelse på de viktigaste finländska emittenternas indexlån beräknades på ett tillförlitligt sätt. Syftet var att undersöka hur beräkningen av indexgottgörelse på indexlån hade lagts upp i praktiken och om indexgottgörelse på varje enskilt indexlån kunde fastställas på ett tillförlitligt sätt.

Inga klart bristfälliga processer upptäcktes vid granskningen. Emittenterna använde sig av kontrollfunktioner för att verifiera beräkningarna. Det fanns skillnader i de olika emittenternas kalkylsystem, interna arbetsinstruktioner och manualer. De fel som förekom i beräkningarna var av svaren att döma högst enstaka, och de flesta emittenter hade helt felfria beräkningar. Marknadsstörningar vid tidpunkterna för värdeberäkning var också sällsynta.

Utifrån granskningen betonade FI vikten av att beräkningen av indexgottgörelse görs genomsynlig för investerarna. Genom att utveckla rapporterna kunde emittenterna förbättra informationen om indexgottgörelse framför allt när det gäller mer komplexa produkter.

Ökad användning av derivat på värdepappersmarknaden

Användningen av derivat på värdepappersmarknaden har ökat. Exempelvis används terminskontrakt allt oftare för att finansiera aktieköp. FI har preciserat sina tolkningar om flaggningsplikten i fråga om derivat vid uppdateringen av standard 5.2b. På hösten bad FI marknadsaktörerna uttala sig om huruvida aktieinnehav via derivat skulle kunna eller borde beaktas vid bedömning av budplikten. FI fäste även uppmärksamhet vid derivat i sitt yttrande om totalreformen av värdepappersmarknadslagen. FI föreslog att bestämmelserna om flaggnings- och budplikten i fråga om derivat borde tänkas över särskilt noga vid reformen.

REDOVISNINGSTILLSYN

Tyngdpunkten i IFRS-tillsynen låg på riskbaserad tillsyn av enskilda bolag

I redovisningstillsynen tillämpar FI tillsynsmetoder enligt CESR:s standarder. FI granskar utvalda bolag bokslut antingen i sin helhet eller i fråga om ett visst prioriterat delområde som angetts på förhand. Bolags väljs för granskning utgående från riskerna. Utgående från riskerna valde FI 16 bolag vars bokslut för 2007 granskades i sin helhet med hjälp av en frågelista som utarbetats i samverkan med europeiska redovisningsmyndigheter.

På grund av finanskrisen inriktades den riskbaserade tillsynen även på informationen om finansiella instrument i bokslut (IFRS 7) och nedskrivningsprövning av goodwill (IAS 36). Utifrån IFRS 7 granskades sålunda noterna om finansiella instrument i bokslut för de 16 bolag som valts ut enligt riskkriterier. FI studerade frågor som gällde nedskrivningsprövning i ett fördjupat perspektiv.

I sin tillsyn över finansiell information undersökte FI även IFRS-informationen i de noterade bolagens delårsrapporter genom att gå igenom delårsrapporterna för första kvartalet 2008 från samtliga noterade bolag. Rapporteringen var mest bristfällig i fråga om informationen enligt standard IFRS 3 *Rörelseförvärv*. FI undersökte också tillämpningen av den nya standarden om segmentrapportering IFRS 8 *Rörelsesegment* och de noterade bolagens bedömningar av konsekvenserna av standarden. FI anser att en noggrann genomgång av principerna i standarden är viktig för alla bolag även om de segment som ska rapporteras inte ändras väsentligt.

Enligt FI:s rapport om IFRS-tillsynen 2008 betonas den finansiella informationens betydelse under marknadsstörningar

FI publicerade i oktober en årsrapport om IFRS-tillsynen som beskriver FI:s redovisningstillsyn från slutet av 2007 fram till oktober 2008. Rapporten lyfter fram de viktigaste observationerna om boksluten i de noterade bolagen och företagen under tillsyn och beskriver tillsynsmetoderna.

Enligt FI:s observationer återstår mycket att utveckla i noterna om finansiella instrument enligt IFRS 7. Vid nedskrivningsprövning enligt IAS 36 är det viktigt att säkerställa att de kassagenererande enheterna identifieras korrekt och att antaganden som ligger som grund för nedskrivningsprövningen är rimliga. Enligt FI:s observationer hör avskiljningen av immateriella tillgångar från goodwill vid företagsförvärv fortfarande till de svåraste delarna av beräkningen av anskaffningsvärdet. Krävande är bland annat avskiljningen och värderingen av varumärken och identifieringen av immateriella tillgångar i kundrelationer.

Finanskrisen har ytterligare framhävt betydelsen av öppen och tydlig finansiell information. Öppen finansiell rapportering, framför allt om finansiella instrument, deras verkliga värden och riskerna med dem är faktorer som främjar förtroendet för finansmarknadens verksamhet.

På grund av finanskrisen försvagas förväntningarna om den realekonomiska tillväxten under de närmaste åren. Under dessa förhållanden kräver nedskrivningsprövningen av goodwill och andra tillgångar extra noggrannhet av bolagen såväl vid bedömning av framtida kassaflöden som vid fastställande och rapportering av antaganden som ligger som grund för prövningen.

Krav på genomsynligare information om finansiella instrument

Ett centralt fokusområde för redovisningstillsynen var att analysera tillämpningen av standard IFRS 7, som första gången skulle tillämpas vid boksluten för 2007. Kraven enligt IFRS 7 innebär att bolagen ska se till att boksluten ger sådan information om finansiella instrument som gör det möjligt för investerarna att bedöma deras inverkan på bolagets finansiella ställning och resultat. Dessutom ska bolagen lämna information om sin exponering för risker som uppstår genom finansiella instrument.

Omvärldsbevakning och identifiering av kassagenererande enheter spelar en nyckelroll vid nedskrivningsprövning

I ett snabbt föränderligt marknadsläge spelar uppföljningen och analysen av indikationer på nedskrivningsbehov en nyckelroll. Också redovisningen av känslighetsanalyser blir allt viktigare för investerarna när de ska bedöma bolagens räntabilitet och kapitalbas.

Enlig IAS 36 prövas nedskrivningsbehovet per tillgång, kassagenererande enhet eller grupp av kassagenererande enheter. Indelningen av de kassagenererande enheterna och kassaflödena är således av central betydelse för att nedskrivningsbehov ska kunna upptäckas. I ett osäkert marknadsläge ökar betydelsen av de indelningar och antaganden som ligger till grund för nedskrivningsprövningen.

Brister i värdepappersföretagens och fondbolagens bokslut

Under 2008 granskades boksluten i ca 20 värdepappersföretag och knappt 20 fondbolag. I en del av boksluten påträffades brister både när det gällde presentation och redovisning. Omkring hälften av bolagen hade inte upprättat någon finansieringsanalys. En knapp femtedel av bolagen hade inte enligt reglerna redovisat finansiella tillgångar som kan säljas till verkligt värde utan till anskaffningsvärde. Dessa bolags redovisning av totalt eget kapital var i det avseendet felaktig.

TILLSYN ÖVER VÄRDEPAPERSHANDELN

Hantering av insiderinformation vid offentliga köpebud granskades

FI granskade hanteringen av insiderinformation i samband med offentliga köpebud som genomförts 2007. Granskningen gällde anbudsparterna och deras rådgivare. Avsikten var bland annat att kartlägga de noterade bolagens praktiska rutiner och efterlevnad av regler vid upprättande och upprätthållande av projektregister. FI undersökte

också om reglerna följdes ifråga om datainnehållet i registren och förbudet att röja insiderinformation.

Vid granskningen upptäcktes inga dröjsmål med att upprätta projektregister. Datainnehållet uppvisade dock i regel vissa brister: ofta angavs ingen grund för en uppgift och exakt datum saknades. Alltid hade inte heller personer i insynsställning i ett projekt tillräckligt noga informerats om de skyldigheter som en registeranteckning medförde. I fråga om förbudet att röja insiderinformation fanns det mycket att förbättra. Många registerhållare hade inte alls definierat till vem insiderinformation fick lämnas eller vem som hade rätt att besluta om det.

Brister upptäcktes också i de register som de noterade bolagens rådgivare förde. Samtliga rådgivare hade exempelvis inte tillgång till skriftliga instruktioner om projektregister och hantering av insiderinformation. En del rådgivare var osäkra om de hade skyldighet att upprätta separata register.

FI inspekterade de offentliga insiderregistren och iakttagandet av anmälningsskyldigheten

FI kontrollerade att de insiderregisterskyldiga hade tillförlitliga insiderregister och att de följde de ändrade bestämmelserna i värdepappersmarknadslagen som trädde i kraft den 1 januari 2006. Enkäten riktades till samtliga emittenter, värdepappersföretag, kreditinstitut som tillhandahåller investeringstjänster och fondbolag. Syftet var att fästa uppmärksamhet på registerhållningen och få de registeransvariga att hålla sina register ajour.

Vid inspektionerna gick FI igenom 830 insideranmälningar och kontrollerade att de lämnats in i tid. Efter samråd beslutade FI den 17 januari om en ordningsavgift 14 anmälningsskyldiga som gjort sig skyldiga de värsta och långvarigaste försummelserna att ge investerarna tillgång till information.

De anmälningsskyldiga bär personligt ansvar för att insideranmälan görs i tid. Registerhållarna ska å sin sida se till att insiderregistret förs på ett tillförlitligt sätt och de anmälningsskyldigas uppgifter förs in i registret utan obefogat dröjsmål.

Skyldigheten att rapportera misstänkta transaktioner var alltjämt i fokus

I likhet med tidigare år gjorde FI kontroll- och inspektionsbesök hos fondhandlare i samband med rapporter om misstänkta transaktioner. Vid besöken kontrollerades hur de interna instruktionerna om anmälan var utformade och hur och i vilken omfattning utbildning hade arrangerats.

De interna instruktionerna och uppförandereglererna för fondhandlarna höll för det mesta en hög nivå. I några fall påmindes fondhandlarna om att redan misstanke om en olaglig transaktion utlöser anmälningsplikten utan att den anmälningspliktiga behöver undersöka transaktionen i fråga eller andra transaktioner i detalj eller bakgrunden till dem.

Transaktionsrapporteringsystemet AKVA utvecklas i god takt

Den paneuropeiska transaktionsrapporteringsen enligt MiFID inleddes den 1 november 2007. Under det första året mottog FI transaktionsrapporter och utbytte rapporter med andra europeiska värdepappers tillsynsmyndigheter om samtliga kontantinstrument och en del av derivatinstrumenten enligt MiFID.

FI deltog aktivt i det nordisk-baltiska samarbetet och det europeiska samarbetet inom ramen för

CESR för att utveckla transaktionsrapporterings-systemet. Marknadstillsynen inriktades på bedömning av rapporternas kvalitet och åtgärder för att förbättra den såväl i Finland som inom ramen för det europeiska värdepappers tillsynssamarbetet.

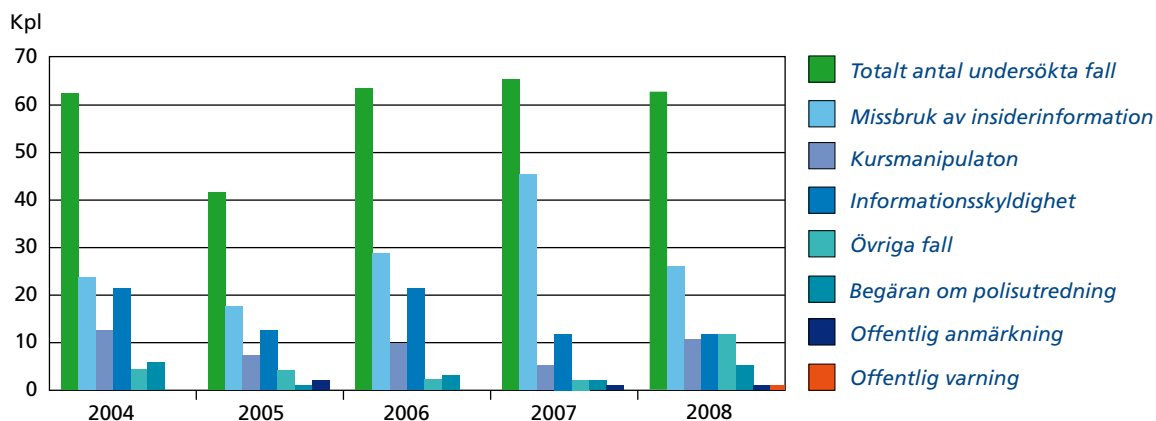
MISSTÄNKTA FALL AV MISSBRUK OCH FÖRELAGDA ADMINISTRATIVA PÅFÖLJDER

Antalet misstänkta fall av värdepappersmarknadsmisbruk i stort sett oförändrat

FI begärde polisutredning i fem fall 2008 (två fall 2007). Dessutom tilldelade FI ett bolag en offentlig varning på grund av försummelse av informationskyldigheten och en person en offentlig anmärkning för utnyttjande av insiderinformation (2007 en offentlig anmärkning för försummelse av informationsskyldigheten). I 14 fall påförde FI dessutom en ordningsavgift för försummelse att anmäla insiderinnehav. FI samarbetade liksom under tidigare år med polisen och åklagarmyndigheterna.

Under året undersöktes 62 misstänkta fall (65 fall 2007). Av dessa gällde 27 (45) misstänkt missbruk av insiderinformation, 11 (5) misstänkt kursmanipulation och 12 (12) misstänkt försummelse av

Tillsynsfall på värdepappersmarknaden undersökta av Finansinspektionen 2004–2008

Källa: Finansinspektionen.

informationsskyldigheten. Dessutom undersökte FI 12 (3) fall av annan typ, och de gällde främst erbjudande av värdepapper utan prospekt, flaggningsplikten och uppföranderegler.

TILLSYN ÖVER VÄRDEPAPPERSMARKNADENS INFRASTRUKTUR

Effekterna av fondbörsens omstrukturering utvärderades

NASDAQ OMX Helsinki Oy (nedan Helsingforsbör- sen) bedriver börsverksamhet i Finland. Helsing- forsborserna ingår i OMX AB-ägda NASDAQ OMX Nordic Oy-gruppen som också upprätthåller bland annat fondbörserna i Stockholm, Köpenhamn, Reykjavik och de baltiska länderna. FI utövar tillsyn över Helsingforsbörserna och dess holdingföretag NASDAQ OMX Nordic Oy.

OMX AB övergick i NASDAQ OMX Group, Inc.:s ägo den 27 februari. OMX AB-gruppens juridiska struktur förändrades inte i samband med ägarbytet. Ägarbytet medförde ökad intern koordinering inom gruppen av företagsstyrningen och ökad ägarstyrning i börserna inom NASDAQ OMX Nordic-gruppen. Det innebar ett närmare samarbete än förut mellan FI och de övriga börstillsynsmyndigheterna framför allt i samordningen av informationsutbyte, tolkningar och ställningstaganden. På grund av omstruktureringen fokuserade tillsynen på organiseringen av börsverksamheten och marknadsbevakningen. Enligt planerna ska samförståndsavtalet mellan de tillsynsmyndigheter som övervakar börserna inom NASDAQ OMX Nordic-gruppen uppdateras och ett samförståndsavtal ingås med U.S. Securities and Exchange Commission (SEC), som övervakar NASDAQ.

Omstruktureringar i Finlands Värdepapperscentral Ab

Finlands Värdepapperscentral Ab har sedan 2004 varit ett helägt dotterbolag till svenska VPC AB. Bolagen bildar tillsammans NCSD-gruppen (Nordic Central Securities Depository). Tillsynen över värde-

papperscentralen i Finland utövas i nära samarbete med Finlands Bank.

Euroclear och NCSD och de största ägarna i NCSD meddelade den 2 juni att de tecknat en avsiktsförklaring om försäljning av hela aktiestocken i NCSD-gruppens holdingföretag till Euroclear. Affären slutfördes den 31 oktober. Sålunda är värdepapperscentralen i Finland numera en del av den multinationella Eurocleargruppen som bland annat äger värdepapperscentralerna i Belgien, Frankrike, Holland, Irland och Storbritannien. I samband med ägarbytet ändrades värdepapperscentralens namn till Euroclear Finland Ab.

FI kommer att ingå ett samförståndsavtal om tillsynen av Eurocleargruppen med de huvudansvariga belgiska tillsynsmyndigheterna och de övriga nationella tillsynsmyndigheterna. I avtalet fastställs arbetsfördelningen, informationsutbytet och övriga samarbetsformer mellan tillsynsmyndigheterna. Det praktiska tillsynssamarbetet ska skötas av en tillsynsgrupp med representanter för tillsynsmyndigheterna i varje land.

Omstruktureringar på värdepappersmarknaderna

Omstruktureringarna på de europeiska värdepappersmarknaderna fortsätter. Utöver omstruktureringen av fondbörserna och värdepapperscentralen började också EU:s arbete för att integrera marknaderna och öka konkurrensen ge resultat. Under året pågick många omstruktureringar vars effekter kommer att märkas under de kommande åren.

Aktiehandel via alternativa handelssystem, s.k. MTF (multilateral trading facility) inleddes också med finska aktier. Framför allt ökade handelsvolymerna på de alternativa handelsplatserna för Nokiaaktien och andra storbolags aktier. Om MTF-handeln offentliggörs inte statistik på samma sätt som om den egentliga börshandeln. Information som samlats in via olika källor tyder på att några procent av handeln i finska aktier skett på alternativa handelsplatser i utlandet.

MTF-systemen försöker ta marknadsandelar bland annat genom aggressiv prissättning. När priserna på enskilda avslut sjunker börjar kostnaden för

clearing och avveckling spela en allt större roll vid valet av handelsplats. Helsingforsbörsen meddelade i oktober att den från och med 2009 delvis börjar anlita centrala motparter (CCP, central counter party) i clearingen. Syftet var framför allt att möta priskonkurrensen från MTF-systemen.

Värdepapperscentralen och de viktigaste marknadsaktörerna har under Finlands Banks ledning deltagit i T2S-projektet (Target2 Securities) som initierats av ECB. Enligt planerna ska de europeiska värdepapperscentraler som deltar i projektet lägga ut sin värdepappersavveckling till den tekniska plattform som ECB tillhandahåller. Den tekniska plattformen, som tas i drift tidigast 2013, har skapats för att underlätta integration och samordning av avvecklingsrutinerna.

Det avtal om uppföranderegler vid clearing och avveckling (Code of Conduct for Clearing and Settlement) som har uppkommit på EU-kommissionens initiativ och som har undertecknats av börser, centrala motparter och värdepapperscentraler fortsatte att genomföras i Europa. Projektet har konkretiserats i och med att drygt 80 marknadsaktörer har bett om interoperativa länkar. Hur utmanande samordningen är illustreras av det faktum att bara en länk har kunnat skapas under året.

INFORMATIONSGIVNING TILL MARKNADSAKTÖRERNA

Flera informationsmöten för de noterade bolagen

FI fäste vikt vid att aktivt informera marknadsaktörerna om aktuella reglerings- och tillsynsfrågor och upprätthålla en öppen dialog med dem. Under våren höll FI för de noterade bolagen fyra informationsmöten med samma innehåll bland annat om standard 5.1 om regelbunden informationskyldighet, ändringarna i standard 5.2b (gällande spridning och tillgänglighållande av information), händelser som påverkar innehållet i finansiella rapporter och kommande ändringar i IFRS. Under hösten arrangerades ett möte om aktuella insiderfrågor. En aktiv växelverkan med de noterade bolagen och andra marknadsaktörer är viktig framför allt i samband med ändringar av bestämmelser, så att de

olika aktörernas synsätt på bästa möjliga sätt kan beaktas i beredningen av standarder.

Nyhetsbrevet Markkinat

Nyhetsbrevet Markkinat, som kom ut fem gånger under året, spred information till marknadsaktörerna om aktuella frågor kring reglering, tolkningar och observationer i marknadstillsynen. Två var temanummer: det ena behandlade den nya standarden om noterade bolags regelbundna informationskyldighet (5.1) och det andra insiderfrågor.

Reglering

FI:s regleringsverksamhet omfattade både egen regelgivning (standarder i föreskriftssamlingen) och medverkan i lagberedningen i Finland och EU. Inom EU deltog FI i tillsynskommittéerna på nivå 3 (ECBS och CESR). På det nationella planet deltog representanter för FI i lagberedningsgrupper under olika ministeriers ledning.

Målet för verksamheten var att främja harmoniseringen av regelverk och tillsynspraxis inom EU, att sörja för att FI:s egen regelgivning är tydlig och inriktad på väsentliga frågor och att bidra till utvecklingen av en ansvarsfull självreglering.

Hänt 2008

- ❖ *Finanskrisen lyfte fram brister och ändringsbehov i reglering och marknadspraxis*
- ❖ *Harmoniseringen av reglering och tillsynspraxis i EU fortsatte och krisen satte fart på planerna att se över tillsynsstrukturerna*
- ❖ *Kapitaltäckningsdirektivet omarbetades, bl.a. bestämmelserna om hemlands- och värdlandstillsyn, för att bättre svara mot den internationella bankverksamhetens nuvarande struktur och tillsynsbehov*

I sikte 2009

- ❖ *Behovet av en översyn av regleringen framkallad av finanskrisen ska konkretiseras, särskilt tillsynsmyndigheternas befogenheter, tillsynsstrukturerna, filialtillsynen och myndigheternas krisbefogenheter*
- ❖ *Översynen av värdepappersmarknadslagstiftningen inleds*
- ❖ *Nya FI slår fast principerna för sin regelgivning*
- ❖ *Finanstillsynen fastställer gemensamma arbetssätt för handläggningen av verksamhetstillstånd och sanktioner*

Finanskrisen väntas medföra stora förändringar i regleringen

Kommissionens strategi för finansiella tjänster går främst ut på att skapa en välfungerande och fullt integrerad inre marknad i EU. EU har inriktat sig på att genomföra strategin för finansiella tjänster och riktlinjerna i *Francq*rapporten, som antagits av *Ekofin*, och förbättra *Lamfalussy*modellen. EU:s handlingsplan för finansiella tjänster (FSAP) är snart genomförd. Också den nya regleringsstrategin antydde en lugnare period inom regleringen med utrymme för självreglering. Ett tecken på det är att regleringen av systemen för clearing och avveckling av värdepapper gavs formen av självreglering.

När finanskrisen fördjupades under hösten förändrades emellertid läget. De nu aktuella åtgärdsför-

slagen täcker ett vidsträckt område från tillsyn till krishantering. Det torde vara klart att både myndighetsreglering och självreglering som krävs och övervakas av myndigheterna är på väg.

Tillsynskommittéerna inriktas på praktiskt arbete

Tyngdpunkten i tillsynskommittéernas arbete håller på att flyttas från reglering till effektivisering av tillsynssamarbetet och harmonisering av tillsynspraxis.

Samordningen av regeltillämpning och tillsynspraxis genom jämförelser av olika länders praxis. För detta arbete har tillsynskommittéerna CEBS och CESR tillsatt s.k. granskningspaneler (*Peer Review Panel*). Dessutom har kommittéerna infört medlingsmekanismer (*Mediation Mechanism*)

Tillsynskollegiernas ställning stabiliseras

För tillsynen av gränsöverskridande konglomerat anser FI att multilateralt samarbete i tillsynskollegier är det bästa alternativet. CEBS har arbetat för en tillsynsmodell där alla relevanta tillsynsmyndigheter för bolag som hör till gränsöverskridande konglomerat deltar i den övergripande tillsynen av konglomeraten. Dessutom är det tänkt att modellen kunde tillämpas även på tillsyn av banker som driver verksamhet via filial.

Ändringar i hemlands- och värdlandstillsynen har behandlats som en del av översynen av kapitaltäckningsdirektivet. Avsikten med de föreslagna ändringarna är bland annat att befästa de multilaterala tillsynskollegiernas ställning och värdlandets roll i tillsynen av gränsöverskridande konglomerat och också av systemviktiga filialer.

Frågan hur kostnaderna för tillsynssamarbetet, exempelvis delegeringen av uppgifter, ska täckas är ännu olöst. Eventuellt krävs det nationella lagändringar. Tillsynsmyndigheternas befogenheter är inte på alla områden tillräckligt harmoniserade för att samarbetet ska vara så effektivt som möjligt. Man har nu insett problemen även på politisk nivå i EU.

Finanskrisen blottade brister i reglering och tillsyn

Krisen blottade stora brister i finansmarknadsregleringen, tillsynsstrukturerna och marknadsdeltagarnas verksamhet. Brister förekom i marknadsaktörernas verksamhet, bland annat i riskhanteringen, internkontrollen, produkttegenskaperna och produkternas genomsynlighet. Men brister också i regleringen och tillsynen av internationella institut (särskilt filialer), t.ex. i myndigheternas befogenheter och arbetsfördelning vid gränsöverskridande verksamhet.

Krisens orsaker och nödvändiga åtgärder har bedömts av olika instanser. Vissa rekommendationer om utveckling av reglering och tillsyn har redan utfärdats, men inom andra delområden är utvärderingen fortfarande under arbete.

Utvecklingsbehov finns åtminstone inom marknadsinsyn, kapitaltäckningsregler relaterade till

värdepapperisering, sådana aktörers riskhantering och -kontroll, värdering av finansiella produkter och marknads funktion. När det gäller marknads funktion blir det nödvändigt att inte bara se över reglerna för kreditvärderingsföretag utan också överväga om regleringen borde utvidgas att gälla vissa aktörer som den hittills inte gällt (t.ex. hedgefonder).

De viktigaste förbättringsförslagen ingår i G20 ländernas rekommendationer som offentliggjordes efter Washingtonmötet den 15 november. Det konkreta genomförandet av projekten i Europa har förberetts under ledning av Ekofinrådet. En särskild handlingsplan har upprättats för nödvändiga åtgärder med uppgifterna uppdelade i åtgärder på kort sikt (krishantering och sanering av de finansiella systemen) och åtgärder på längre sikt (marknadsstrukturer och tillsyn). De kortfristiga utvecklingsprojekten ska genomföras före utgången av 2009 och går ut på att främja genomsynlighet och ansvarighet, finansmarknadsreglering, en välfungerande marknad och samarbetet mellan tillsynsmyndigheterna.

Bland åtgärderna på kort sikt behandlas kapitaltäckningsreglerna och riskhanteringen som en del av översynen av kapitaltäckningsdirektivet. Värderingsfrågor behandlas i IASB/FASB men också i CESR-Fin. En arbetsgrupp under CESR-Fin har till uppgift att utreda en korrekt och konsekvent tillämpning av IFRS.

Åtgärderna som gäller marknads funktion fokuserar på kreditvärderingsföretagens verksamhet. Ärendet var uppe i IOSCO och CESR. Utgångspunkten var till en början självreglering men när krisen fördjupades beslutade EU i stället att välja lagstiftningsvägen.

I EU hade lagstiftningsändringarna kommit längst i den redan före Ekofins handlingsplan på började omarbetningen av kapitaltäckningsdirektivet och insättningsgarantidirektivet (mer om ämnesområdet på sidan 29). Ändringarna hänför sig till översynen och korrigeringen av Basel II-reglerna. Nya bestämmelser behövs särskilt om bankernas kapitaltäckning och likviditetsriskhantering.

När det gäller kreditvärderingsföretagen ställer kommissionens förslag till förordning krav på att

kreditvärderingsföretagen i euroområdet registreras och ställs under myndighetstillsyn. Vidare krävs av dem rutiner för att hantera intressekonflikter och utökad informationsskyldighet.

En expertgrupp som tillsatts av Europeiska kommissionen (*de Larosière*-gruppen) bedömer behovet av att reformera tillsynsstrukturerna och utgående från gruppens förslag inleds diskussioner på våren 2009.

Utöver Ekofins handlingsplan fick krisen konsekvenser också i fråga om myndigheternas krishanteringsberedskap. Detta speglades i EU och Finland i antagna eller förberedda ändringar till stöd för banker i kris. I vissa länder övertog staten kontrollen eller trädde in som ägare i bankerna. Också i Finland gjordes ändrades lagen om statens säkerhetsfond för att öka myndigheternas handlingsmöjligheter. FI noterade dessutom ett utvecklingsbehov också i krisberedskapen avseende filialer.

TILLSYNSKOMMITTÉERNAS VERKSAMHET

I tillsynskommittéerna förbereds genomförandet av effektiviseringsåtgärder. Olika former av samarbete ökar i det konkreta tillsynsarbetet. Införandet av ett röstningsförfarande i kombination med en utökad legitimitet för vägledning som utfärdats på nivå 3 (comply or explain) förenklar sannolikt genomförandet åtminstone av sådana projekt som stöds av en stor majoritet.

CEBS

Europeiska banktillsynskommittén (Committee of European Banking Supervisors, CEBS) ska bidra till samordningen av bankernas tillsynspraxis, ge kommissionen råd och främja samarbetet och informationsutbytet mellan tillsynsmyndigheterna

CEBS gav under första halvåret råd till Europeiska kommissionen om stora exponeringar, hantering av likviditetsrisker, identifiering av hybridinstrument och tillämpningen av nationella alternativ. Kommissionen beaktade till största delen råden i sitt förslag till ändringar av kreditinstituts- och kapi-

taltäckningsdirektiven. Mer om ämnesområdet på sidan 49.

Antalet nationella alternativ ska minska

Det stora antalet nationella alternativ (optioner) är ett problem särskilt för stora gränsöverskridande aktörer. CEBS-arbetsgruppens mål är att svara på kommissionens rådfrågning om harmoniseringen av de nationella alternativen. Om förutsättningar för en harmonisering saknas, kan man i så fall enas om ömsesidigt erkännande?

CEBS undersökte med en enkät som publicerades i oktober de nationella tillsynsmyndigheternas ståndpunkt till harmoniseringen av alternativen och konsulterade också marknadsdeltagarna. FI har i sina svar tillstyrkt förslaget om slopande av de nationella alternativen och på detta sätt gett sitt stöd till en harmonisering av regelverk och tillsynspraxis.

Utvecklingsprojekten inom tillsynen framskred

CEBS arbete präglades särskilt av de prioriteringar som Ekofin hade fastställt vid sitt möte i december 2007.

- ❖ effektivisering av arbetsprocesser och beslutsfattande
- ❖ konvergens i det dagliga tillsynsarbetet och stöd för samarbetet mellan tillsynskolleger
- ❖ ökad harmonisering av myndighetsrapporteringen
- ❖ kraftigare insatser för att utveckla den europeiska tillsynskulturen
- ❖ kartläggning av skillnaderna i tillsynsmyndigheternas behörigheter och effekterna av dem

Enligt rekommendationerna i Francqrapporten har CEBS skapat en medlingsmekanism (Mediation Mechanism) för konflikter mellan tillsynsmyndigheterna. Den har hittills inte anlåtats. Vidare har självutvärdering av tillsynsmyndigheterna och en relaterad granskningspanel (Review Panel) införts. Granskningspanelen testades under året i en utvärdering av CEBS instruktioner om validering av internmetoder (GL 10). Genom programmet för tjänstemannautbildning och -utbyte främjar CEBS konkret gemensamma verksamhetsmodeller för tillsynsmyndigheterna.

Utvecklingsprojekt pågår fortfarande i syfte att förbättra de gemensamma ramverken på EU-nivå för myndighetsrapporteringen av IFRS-bokslut (FINREP) och kapitaltäckningsrapporteringen (COREP). Ändringarna börjar inverka på rapporteringsstandarderna och -mallarna 2009.

CEBS undersökte den offentliggjorda informationen om värdepapperisering, strukturerade produkter och illikvida instrument. CEBS publicerade den 18 juni rapporter om utmaningarna till följd av marknadsosäkerheten. Rapporterna handlade om värderingen av komplexa och illikvida finansiella instrument och klarheten och genomsynligheten i bankernas finansiella rapportering. De fokuserade på verksamheter och produkter som påverkats av marknadsoron.

CEBS undersökte också på vilka tillsynsområden delegering av uppgifterna skulle vara kostnadseffektiv. I detta sammanhang granskades också juridiska hinder som försvårar delegeringen av uppgifter och ansvar och utarbetades riktlinjer för det fortsatta arbetet.

Enhetliga metoder och kriterier för tillsynen enligt pelare 2

Harmoniseringen av praxis vid tillsynen enligt pelare 2 fortsatte. En arbetsgrupp under *Groupe de Contact* fokuserade sitt arbete på metoder för utvärdering av modellerna för ekonomiskt kapital (ECM), hanteringen av diversifieringseffekter och kapitalallokeringen inom konglomerat. Resultaten av arbetsgruppens arbete omsätts stegvis i tillsynen. Nya regler ska enligt tidtabellen vara tillgängliga 2009.

Tillsynskollegiernas arbete styrs med avtal och riktlinjer

I arbetsgruppen (*SON, Subgroup on Operational Networks*) under *Groupe de Contact* arbetar tillsynskollegier för 17 europeiska konglomerat. Den mall till multilateralt samarbets- och samordningsavtal för tillsynskollegierna (*Multilateral Cooperation and Coordination Agreement*) som arbetsgruppen utarbetat testades under första halvåret 2008. Riktlinjerna för tillsynskollegier för gränsöverskridande konglomerat (*Range of Practices on Supervisory Colleges*

and Home-Host Cooperation) och tillsynsavtalet styr tillsynskollegiernas arbete. Avtalsmallen av avsedd för tillsynen över multinationella konglomerat som driver verksamhet genom dotterbolag eller filialer. Arbetet i SON fokuseras fortfarande på harmonisering av tillsynspraxis. Ekofin bad CEBS undersöka möjligheterna till en effektiv handledning för tillsynskollegiernas arbete. Arbetet (*Good Practices Paper on Supervisory Practices*) blir klart under första halvåret 2009. Tillsynskollegiernas medverkan också i tillsynen av systemviktiga filialer är ett viktigt fokusområde i den närmaste framtiden.

CEBS rapportering av läget inom finanssektorn till EU:s kommittéer ökar

Under första halvåret rapporterade CEBS till EU-kommittéerna om finanskrisen och tillsynsförbättringsprojekten till följd av krisen. Framöver rapporterar CEBS regelbundet det finansiella läget till dem. Genom ökat informationsutbyte förbättras tillsynsmyndigheternas och andra myndigheters möjligheter att förebygga och ingripa i kriser på ett tidigt stadium.

CESR

I Europeiska värdepapperstillsynskommitténs (CESR) rådgivning till Europeiska kommissionen ingick en bedömning av kompatibiliteten mellan redovisningspraxis och IFRS i vissa länder. Dessutom föreslog CESR en översyn av det förenklade fondprospektet.

Också CESR har det praktiska tillsynsarbetet på sin agenda

I CESR:s verksamhet ligger tyngdpunkten på utveckling av det praktiska tillsynssamarbetet. Färdig att införas är redan medlingsmekanismen för handläggning av tvister mellan medlemmarna. Också självutvärderingen (*peer review*) av medlemmarnas praxis sker via CESR:s granskningspanel (*Review Panel*). Granskningspanelens arbete under den närmaste tiden inriktas på tillämpningen av de senaste direktiven i medlemsländerna. Hit hör behörigheter, sanktioner och utvärdering av medlemmarnas

interna tillstånds-, inspektions- och tillsynsprocesser. I fråga om sanktionerna har det redan visat sig att det finns stora skillnader mellan länderna.

Beslut som fattas inom olika tillsynsområden behöver samordnas. Detta accentueras särskilt i tillsynen av IFRS och emittenternas informationsskyldighet. I EU-perspektiv kräver den inre marknadens funktion att tillsynsmyndigheterna i sin tolkning av reglerna i likartade situationer kommer fram till likartade slutsatser.

Enligt prospektivdirektivet och öppenhetsdirektivet förväntades kommissionen under året slå fast om ett visst tredjelands redovisningsstandarder kunde anses motsvara IFRS-standarderna. CESR bistod i detta arbete. I mars 2007 hade CESR gett kommissionen ett råd om definitionen av ekvivalens och i juni 2007 ett annat råd om mekanismen för att fastställa likvärdigheten för tredjelands redovisningsstandarder. Det andra rådet resulterade i kommissionens förordning om införande av mekanismen. Därefter bad kommissionen CESR om råd för att fastställa IFRS-likvärdigheten för vissa tredjeländers redovisningsstandarder med mekanismen enligt förordningen. För detta arbete svarade CESR-Fin. Från och med januari 2009 får en tredjelandsemittent vars värdepapper tas upp till handel på en reglerad marknad inom EU upprätta sina finansiella rapporter och sina delårsrapporter enligt sina nationella redovisningsstandarder om kommissionen har fastställt deras likvärdighet med IFRS-standarderna. I annat fall ska tredjelandsemittenten upprätta sina finansiella rapporter och sina delårsrapporter enligt IFRS-standarderna. Utgående från CESR:s råd fastställde kommissionen att redovisningsreglerna i USA, Japan, Kina, Kanada, Sydkorea och Indien motsvarar IFRS-standarderna.

De ständiga arbetsgrupperna CESR-Pol och CESR-Fin fortsatte sitt intensiva arbete. CESR-Pol har i allt högre grad inriktat sitt arbete på en samordnad tillämpning av marknadsmissbruksdirektivet. Arbetsgruppen har tillsatt en särskild undergrupp där man utbyter information om tvivelaktiga metoder som tillämpas på marknaden.

CESR-Fin samordnar tillsynen och den övriga verksamheten i medlemsorganisationerna i frågor som gäller den finansiella rapporteringen från noterade bolag. Under CESR-Fin sorterar redovisningstillsynsmyndigheternas möten (EECS), som behandlar

frågor som gäller tillämpningen av IFRS. CESR har publicerat sammanlagt 56 tillsynsbeslut av europeiska tillsynsmyndigheter. En samordnad redovisning och tillsyn i Europa säkerställs genom att viktiga och svårtolkade redovisningsfrågor tas upp i EECS. De slutliga tillsynsbesluten fattas däremot alltid av en nationell tillsynsmyndighet. CESR-Fin gjorde också en bedömning av likvärdigheten med IFRS för redovisningsstandarderna i tredjeland och genomförde samarbetsprogrammet CESR-SEC.

Under CESR-Fin arbetade under året en ad hoc-grupp som behandlade värderingsfrågor i anslutning till redovisningsstandarderna. CESR publicerade den 3 oktober sin syn på värderingen av finansiella instrument på illikvida marknader. Uttalandet var samtidigt CESR:s bidrag till den åtgärdsplan för finansmarknaderna som Ekofinrådet lade fram i oktober 2007.

Fondbolagspasset (förvaltningsbolagspass) tas med i det nya fondföretagsdirektivet

CESR:s arbetsgrupp *Investment Management* (IMEG) arbetade för att den översyn av fondföretagsdirektivet (UCITS) som offentliggjordes på våren skulle kompletteras med ett fondbolagspass. I det förslag som hade publicerats fanns inga bestämmelser om fondbolagspasset eftersom många medlemsländer betvivlade att det var genomförbart.

Fondbolagspasset togs upp till ny behandling under ledning av det nya EU-ordförandelandet. IMEG började förbereda CESR:s råd i augusti. Rådet föredrogs för huvudmännen för godkännande i början av oktober och överlämnades till kommissionen i början av november.

Fondbolagspasset förutsätter ett omfattande och nära samarbete mellan myndigheterna. Utgångspunkten är att ett förvaltningsbolag som är registrerat i ett medlemsland kan förvalta en fond i en annan medlemsstat utan etablering av dotterbolag eller filial. Ett fondbolagspass sätter tillsynsmekanismerna och sanktionsgivningen på prov när de sträcker sig utanför den behöriga myndighetens hemland.

På grund av det ytterst instabila marknadsläget kartlade arbetsgruppen fondernas inlösensituation och eventuella likviditetsproblem i medlemsländerna.

IMEG överlämnade ett förslag till riskhanteringsprinciper för fondbolag och investeringsfonder till sina huvudmän för godkännande.

En utmaning att utveckla ett paneuropeiskt transaktionsrapporteringsystem

Det viktigaste arbetsfältet för tillsynen är att utveckla ett gemensamt transaktionsrapporteringsystem. MiFID ändrade rapporteringen av värdepappersinstitutens transaktioner så att varje institut rapporterar sina avslut till tillsynsmyndigheten i sitt hemland. För att tillsynsmyndigheterna ska få en rättvisande bild av handeln sörjer CESR:s gemensamma rapporteringssystem (TREM) för att alla tillsynsmyndigheter har tillgång till de uppgifter de behöver.

Sådana projekt ändrar märkbart karaktären av CESR:s verksamhet. Att sköta operativa uppgifter, som att utveckla gemensamma datasystem; är en utmaning för en samarbetsorganisation som CESR. Det har varit problematiskt att få resurser för utveckling av transaktionsrapporteringsystemet.

Även om systemet är i drift har det fortfarande flera brister med tanke på tillsynen. Alla länder klarar ännu inte av inrapporteringen till systemet. Inte heller alla instrument finns med i informationsutbytet. För Finland är de största bristerna att *Eurex* och *Liffes* derivat saknas.

Om projektet för ömsesidigt erkännande på EU:s och USA:s värdepappersmarknader går enligt planerna, kommer CESR att få uppgiften att bedöma likvärdigheten mellan medlemsländernas och USA:s regler för clearing- och börsverksamhet. För närvarande har projektet lagts på is.

LAGSTIFTNINGSGREFFER

Kreditinstituts- och kapitaltäckningsdirektiven ses över

EU håller på att omarbete direktivet om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut och direktivet om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut. Kommissionens förslag överlämnades i oktober. Ändringarna tas inom kort upp för behandling i Europaparlamentet och de ska antas under våren 2009.

Bl.a. följande sakområden ska ses över:

Bl.a. följande sakområden ska ses över:

- ❖ Bestämmelserna om stora exponeringar i kreditinstitut
- ❖ Bestämmelserna om kapitalbas, främst s.k. hybridinstrument
- ❖ Tillsynsarrangemang, bl.a. frågor som gäller filialtillsyn
- ❖ Tekniska frågor om kapitaltäckningsberäkningen
- ❖ Principerna för hantering av likviditetsrisk
- ❖ Tillsynskollegiets gemensamma kapitalbedömning
- ❖ Starkare roll för CEBS

Direktiven sätts i Finland i kraft genom ändringar av kreditinstitutslagen och tillsynsmyndighetens standarder, främst de som gäller kapitaltäckningsberäkningen. Direktiven ska sättas i kraft i Finland före utgången av 2010.

Tillsynsarrangemang

Filialtillsynsfrågorna i direktivförslaget är viktiga för Finland på grund av de planerade omstruktureringarna av kreditinstitutet. Sampo Banks ägare, Danske Bank, har förklarat att Sampo Bank kommer att omvandlas till filial. Nu har planen dock skjutits på framtiden. En finländsk filial till Danske Bank skulle kunna betraktas som systemviktig för finansmarknaden i Finland.

Med systemviktig filial avses en sådan filial som i värdlandet har antingen en tillräckligt stor marknadsandel, en stor inverkan på värdlandets betalnings- och avvecklingssystem eller någon annan stor betydelse, t.ex. ett stort antal kunder.

Direktivändringarna syftar inte till att förändra ansvarsfördelningen mellan hem- och värdlandsmyndigheterna. Det huvudsakliga ansvaret för filialer kommer även i fortsättningen att ligga på hemlandsmyndigheten, men nyheter i direktivet kommer bland annat att vara begreppet systemviktig filial och artiklar om tillsynssamarbetet mellan hem- och värdlandsmyndigheterna och värdlandsmyndigheternas rätt till information.

Också tillsynskollegier (supervisory college) för gränsöverskridande aktörer blir obligatoriska. Utöver informationsutbyte ska kollegierna göra samlade kapitalbedömningar av hela konglomeratet. Direktivändringarna syftar till att ge även världsmyndigheten rätt till information i tillsynen av systemviktiga filialer och möjlighet att delta i ett gemensamt tillsynskollegium. Rätten att besluta om kollegiets sammansättning har ändå hemlandsmyndigheten.

Stora exponeringar

Genom bestämmelser om stora exponeringar begränsas kreditinstitutens exponeringar mot enskilda låntagare eller grupper av kunder med inbördes anknytning. Det grundläggande kravet är alltså att exponeringarna inte får överskrida 25 % av kreditinstitutets kapitalbas. Ändringarna kommer bland annat att gälla hanteringen av interbankexponeringar och koncerninterna exponeringar. I fråga om interbankexponeringarna blir den stora förändringen jämfört med nuvarande praxis att de kommer att omfattas av begränsningsreglerna om exponeringar mot kunder. Här ingår vissa lättnader i fråga om exponeringar under 150 miljoner euro. Också de koncerninterna exponeringarna begränsas, visserligen med möjlighet att bevilja nationella undantag.

Kapitalbas och hybridinstrument

Kapitalbasreglerna kommer att ses över. Kriterierna för hybridinstrument som får räknas in i primärt kapital ska definieras, enhetliga beloppsgränser fastställas för s.k. innovativa och icke-innovativa hybridinstrument och övergångsbestämmelser införs för att begränsa de nya reglernas effekter på finansmarknaden. Villkoren för hybridinstrument kommer att skärpas och ett maximibelopp för dem kopplas till villkoren. Värdet instrument som kan konverteras till eget kapital ska få uppgå till högst 50 % av det primära kapitalet och värdet av övriga instrument till högst 35 %. Dessutom fastställs en gräns på högst 15 % av det primära kapitalet för s.k. innovativa hybridinstrument.

Med hybridinstrument avses kapitalinstrument som innehåller drag av både eget och främmande kapital. Med icke-innovativa hybridinstrument avses

instrument med villkor som möjliggör förtida återbetalning. Med innovativa hybridinstrument avses instrument med villkor som dessutom möjliggör en räntehöjning under löptiden eller innehåller andra incitament för emittenten att återköpa.

Förslagen om stora exponeringar och kapitalbas grundar sig på CEBS råd.

Fondföretagsdirektivet ses över

Europeiska kommissionen lade i juli fram ett förslag till direktiv om ändring av fondföretagsdirektivet (UCITS-direktivet). Ändringarna omfattar både principiellt viktiga sakändringar och tekniska ändringar av direktivets disposition.

De viktigaste innehållsändringarna är

- ❖ möjlighet till sammanläggning av fonder över gränserna
- ❖ s.k. Master-feed-strukturer (pooling) där alla medel i en fond får placeras i en annan fond
- ❖ omarbetning av det förenklade fondprospektet
- ❖ snabbare anmälningsförfarande
- ❖ tätare samarbete mellan tillsynsmyndigheterna

Direktivförslaget omarbetades betydligt ännu under hösten då fondbolagspasset togs in i direktivförslaget.

Europeiska kommissionens nivå 2-direktiv (2007/16/EG) om genomförande av fondföretagsdirektivet för förtydligande av vissa definitioner sattes i kraft i Finland genom finansministeriets förordning den 23 juli. Förordningen förtydligar definitionen av tillåtna investeringsobjekt, men väntas inte i Finland medföra några större förändringar av de nuvarande tolkningarna.

Förslag till ändring av lagen om fastighetsfonder

Ändringarna av lagen om fastighetsfonder och lagen om placeringsfonder trädde i kraft den 1 maj 2007. Trots ett stort förhandsintresse på marknaden har inga fonder enligt de nya bestämmelserna bildats. Största orsaken har varit frågan om insyn och värdering av tillgångar

Finansministeriet skickade ett förslag till ändring

av lagen om fastighetsfonder på remiss den 15 maj. Enligt förslaget ska lagen kompletteras bl.a. med bestämmelser om fastighetsfonder som uteslutande eller huvudsakligen investerar i hyreslägenheter. Till följd av de nya bestämmelserna skulle det också i Finland finnas fastighetsbolag som omfattas av särskild skattebehandling (jfr Real Estate Investment Trust, REIT).

Ny lag om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism

Den nya lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt och av finansiering av terrorism (503/2008) trädde i kraft den 1 augusti. Genom lagen sattes EU:s tredje penningtvättsdirektiv i kraft i Finland. Lagen ersatte lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt från 2003.

Syftet med lagen är att förhindra penningtvätt och finansiering av terrorism genom utveckling av metoderna för kundkontroll och riskhantering i finansiella företag och i andra företag inom lagens tillämpningsområde. Lagen innehåller också mer detaljerade bestämmelser om kundidentifiering och kundkontroll (customer due diligence). Den centrala principen i lagen är en riskbaserad bedömning. Det innebär att de rapporteringsskyldiga kan anpassa sina åtgärder för kundkontroll efter de risker för penningtvätt och terrorismfinansiering som kan förekomma i deras egen verksamhet. En riskbaserad bedömning förutsätter att företagen under FI:s tillsyn har ändamålsenliga metoder med hänsyn till verksamhetens art och omfattning för att bedöma de risker för penningtvätt och terrorismfinansiering som är förknippade med deras bransch, produkter, kunder och tjänster. Enligt lagens övergångsbestämmelser ska företagen under tillsyn ta fram egna riskhanteringsmetoder före den 1 augusti 2009.

Företagen under tillsyn ska utveckla både sina processer för kundkontroll och sin riskhantering. Riskbaserad kundkontroll innebär också att existerande kundrelationer ska genomgå en kritisk bedömning och att kundrelationerna ska riskklassificeras. Kunduppgifterna ska också uppdateras. Det kan också bli nödvändigt att skaffa nya uppgifter, eftersom den nya lagen bland annat kräver identifiering av verkliga förmånstagare, t.ex. ägarna till en juridisk person. Samtidigt ändrades kreditupplysningslagen, så att de rapporteringsskyldiga kan skaffa uppgifter om kun-

derna också från kreditupplysningsregistret både då kundförhållandet etableras och vid misstankar om penningtvätt eller terrorismfinansiering.

Omarbetat direktiv om konsumentkrediter preciserar konsumentkreditavtalen

Europaparlamentet och rådet har antagit ändringarna av direktivet om konsumentkrediter. En arbetsgrupp har tillsatts för att sätta i kraft direktivet. Arbetsgruppen ska avlägga rapport i oktober 2009. I samband med genomförandet av direktivet ska 7 kap. i konsumentskyddslagen omarbetas helt och få bestämmelser bl.a. om ansvarsfulla kreditgivningsprinciper och regler för kreditförhållanden.

Ändringarna av direktivet om konsumentkrediter leder sannolikt till mer detaljerade regler för kreditinstituten. Standardinformation om krediter gör det enklare för konsumenterna att jämföra olika krediter.

En totalreform av värdepappersmarknadslagen under beredning

Finansministeriet (FM) inledde arbetet med att se över värdepappersmarknadslagen (VML). Om lagreformen upprättades en bedömningspromemoria med finansministeriets preliminära syn på behovet av ändringar. Under första halvåret 2009 avser FM tillsätta en arbetsgrupp för att bereda reformen. Målsättningen är att nya VML och andra lagar i samband med den ska kunna träda i kraft 2011.

Vid översynen ska lagens ändamålsenlighet och effektivitet i den förändrade omvärlden utvärderas, lagens syfte och allmänna principer förtydligas och lagens disposition, innehåll och tekniska utformning utvärderas.

Målet är att trygga den internationella konkurrenskraften för värdepappersmarknaden och marknadsaktörerna i Finland. Vidare eftersträvas ett så mångsidigt utbud av finansiella tjänster som möjligt balanserat med ett tillräckligt investerarskydd och en tillsyn som främjar en välfungerande marknad. I beredningen eftersträvas också samordning inom Norden om det är ändamålsenligt, samtidigt som principerna för bättre lagstiftning beaktas. Här ingår bl.a. en utvärdering av möjligheterna att tillämpa självreglering.

Europeiska IFRS och amerikanska US GAAP närmar sig varandra

Arbetet med att se över IFRS-standarderna fortsatte med en tillnärmning av IFRS och US GAAP som mål. Under året gjordes små, men många ändringar i flera standarder. Diskussionsunderlag gavs ut bl.a. om förenklade regler för finansiella instrument, klassificering av kapital, pensioner och utformningen av finansiella rapporter. Också reformen av de teoretiska referensramarna gick framåt under året. En omarbetad standard om rörelse- och företagsförvärv gavs ut. Den träder i kraft den 1 juli 2009.

IASB medgav undantag från reglerna till följd av krisen

IASB medgav omklassificering av vissa finansiella instrument när finanskrisen fördjupades på hösten. Ändringen berodde delvis också på harmoniseringen av IFRS och US GAAP. IASB har dessutom förtydligat reglerna om redovisning till verkligt värde. Enligt ändringarna blir det möjligt att omklassificera bl.a. finansiella tillgångar som förlorat sin handelskaraktär från handelslagret till andra finansiella tillgångsklasser. Ändringarna trädde i kraft den 1 juli. Omklassificering kunde sålunda göras enligt verkligt värde per den 30 juni, då riskpremierna på finansmarknaden var lägre än på hösten. IASB har också offentliggjort ett ändringsförslag som gäller den information som ska ges om verkligt värde på finansiella instrument och relaterade likviditetsrisker. I oktober gav de europeiska tillsynskommittéerna (CESR, CEBS och CEIOPS) ett gemensamt uttalande om den senaste utvecklingen av redovisningsreglerna.

Nya tillsynsobjekt till följd av betaltjänstdirektivet

Europaparlamentet och rådet antog betaltjänstdirektivet den 13 november 2007. Medlemsstaterna ska sätta direktivet i kraft nationellt före den 1 november 2009.

Genomförandet av direktivet i Finland har delats upp mellan justitieministeriet och finansministeriet. Justitieministeriets arbetsgrupp lade fram sitt förslag den 18 december. Mandatet för finansministeriets arbetsgrupp går ut den 31 januari 2009.

Syftet med direktivet är att skapa enhetliga ramar för tillhandahållandet av betaltjänster i EU. Tillhandahållandet av betaltjänster blir tillståndspliktigt. Direktivet innehåller bestämmelser även om informationsskyldighet och uppföranderegler för tillhandahållare av betaltjänster. Förändringarna speglas framöver i tillsynsmyndighetens standarder.

De nya uppförandereglerna i direktivet har betydande konsekvenser för företag som redan nu står under tillsyn. I sig behöver kreditinstituten inte något nytt verksamhetstillstånd för tillhandahållande av betaltjänster eller söka ändring av gällande tillstånd.

Nya tillsynsobjekt blir nästan alla företag som tillhandahåller betaltjänster och som efter att lagen trätt i kraft måste ha verksamhetstillstånd för betalinstitut. Begreppet tillståndspliktiga betaltjänster är vidsträckt och täcker bl.a. traditionella gireringar och direktdebiteringar, men också bland annat penningöverföringar (money remittance) och betaltjänster med olika tekniska hjälpmedel (t.ex. betalningar med mobiltelefon).

Ny standard om regelbundna informationsskyldighet för emittenter

Öppenhetsdirektivet sattes nationellt i kraft i Finland genom en ändring av värdepappersmarknadslagen (VML) och finansministeriets förordning om regelbunden informationsskyldighet för värdepappersemittenter. I samband med ändringarna av VML fick FI rätt att utfärda närmare bestämmelser om den information som avses i finansministeriets förordning. FI utfärdade därför den 18 mars en ny standard om regelbunden informationsskyldighet. Den trädde i kraft den 1 maj. Standarden hör till huvudavsnittet *Informationsgivning* i FI:s föreskriftsamling. Bokföringsnämnden hade tidigare utfärdat anvisningar om detta. För emittenter av värdepapper ersätter standarden bokföringsnämndens allmänna anvisning av den 12 september 2006 om upprättande av verksamhetsberättelse.

Standarden tillämpas på emittenter av värdepapper och på deras bokslut, verksamhetsberättelser, bokslutskommunikéer, delårsrapporter, ledningens delårsredogörelser och årliga sammanställningar. Standarden redogör för innehållet och tidpunkten för offentliggörande av den ovan nämnda informa-

tionen och reglerna för publicering av årliga sammanställningar. Förutom föreskrifter och allmänna råd innehåller standarden också bestämmelserna om regelbunden informationsskyldighet från bokförings-, värdepappersmarknads- och aktiebolagslagstiftningen.

Inom specialbranscher som bank- och försäkringsbranschen tillämpas speciallagstiftningen för respektive bransch utöver eller i stället för standarden. Standarden föreskriver i vilken mån företagen under tillsyn utöver eller i stället för standarden ska tillämpa FI:s standard *Årsredovisning*. Standardens räckvidd och avsnitten om verksamhetsberättelse och delårsrapport har också uppdaterats i detta sammanhang.

Ändringar i informationsskyldigheten för emittenter och aktieägare

Ändringarna i standarden om *informationsskyldigheten för emittenter och aktieägare* trädde i kraft den 1 mars. Standarden omarbetades för att motsvara de förändringar i värdepappersmarknadslagstiftningen på grund av öppenhetsdirektivet som hade trätt i kraft den 15 februari 2007. Förändringarna för standardens del gällde spridning och tillgänglighållande av information och flaggningskyldighet. Samtidigt uppdaterades standarden också med tillämpningsråd som bl.a. speglar FI:s ställningstaganden och tolkningar i publikationen *Markkinat*.

Standarden innehåller också föreskrifter om anmälningskyldigheten vid förvärv av egna aktier. Genom ändringen upphävdes FI:s föreskrift om offentliggörande av avslut som aktiebolag vars aktier är föremål för offentlig handel gjort med egna aktier.

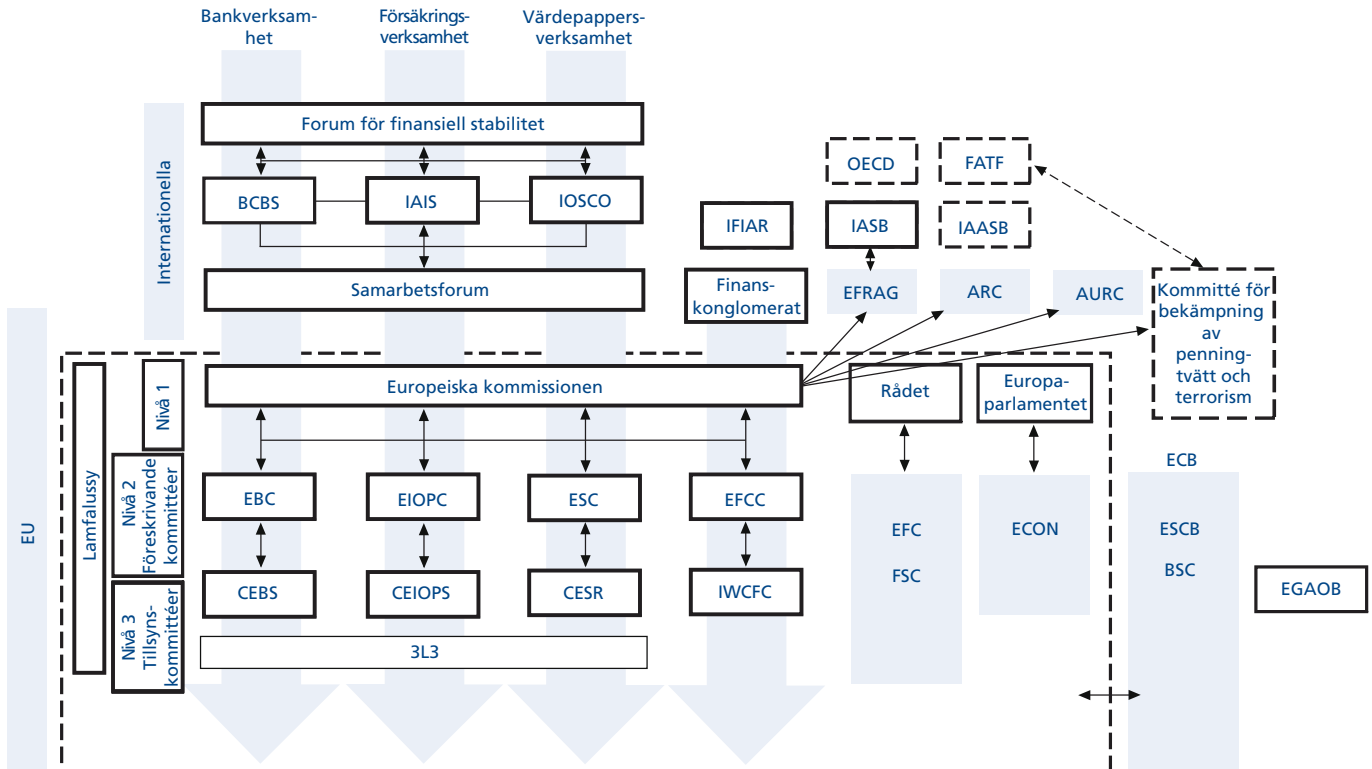
Ändringar i andra standarder

Ändringarna i FI:s standard *Verksamhetstillstånd och underrättelser* trädde i kraft den 1 juli. Den hänför sig till föreskriftssamlingens huvudavsnitt *Corporate governance (företagsstyrning)* och *verksamhet*. Standarden kompletterades med ett tillämpningsråd med anledning av lagen om värdepappersföretag och gäller vilken kombination av aktiekapital och ansvarsförsäkring som kan anses täcka den ansvarsnivå som avses i lagrummet.

Ändringarna i FI:s standard *Insideranmälan och insiderregister* trädde i kraft den 1 maj. Standarden omarbetades för att motsvara ändringarna i värdepappersmarknadslagen och placeringsfondslagen som hade trätt i kraft den 15 november 2007. Dessa ändringar gäller omfattningen och innehållet i anmälningskyldigheten för insynspersoner hos fondkommissionärer (värdepappersförmedlare) och fondbolag. Också denna standard har uppdaterats med tillämpningsråd som bl.a. speglar FI:s ställningstaganden och tolkningar i publikationen *Markkinat*. Dispositionen ändrades samtidigt så att reglerna samlades i egna kapitel för emittenter, marknadsaktörer och fondbolag.

Standarden om uppläggnings- och intern kontroll och riskhantering uppdaterades. Namnet ändrades till *Organisation av intern kontroll*. Vid uppdateringen av standarden beaktades ändringarna i internationell och nationell lagstiftning. Tillämpningsområdet har utvidgats till att omfatta fondbolag, holdingföretag i finansiellt inriktade finans- och försäkringskonglomerat, fondbörser och företag som har ett bestämmande inflytande över fondbörser på det sätt som avses i 1 kap. 5 § i värdepappersmarknadslagen. I standarden har begreppen högsta och verkställande ledning slopats och begreppet andra ledande befattningshavare har införts i den betydelse som avses med "högsta ledning i övrigt" i den reviderade lagstiftningen. Till "andra ledande befattningshavare" hör också personer som utöver styrelsen och verkställande direktören i praktiken leder institutets verksamhet. Ändringarna trädde i kraft den 1 januari 2009.

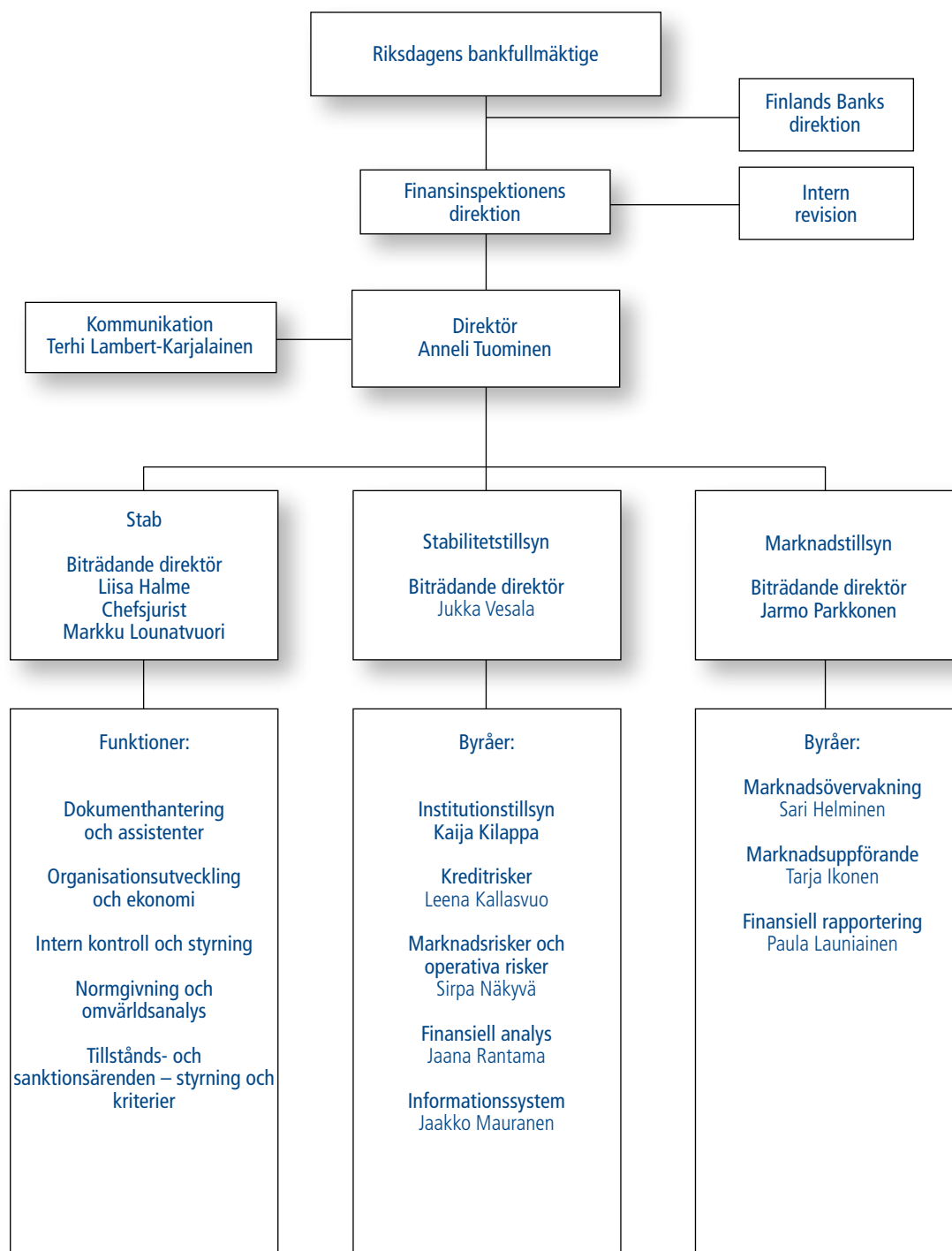
EU och internationella kommittéer

- ARC Accounting Regulatory Committee
- AURC Audit Regulatory Committee
- BCBS Basel Committee on Banking Supervision
- BSC Banking Supervision Committee
- CEBS Committee of European Banking Supervisors
- CEIOPS Committee of European Insurance and Occupational Pension Supervisors
- CESR Committee of European Securities Regulators
- EBC European Banking Committee
- ECB European Central Bank
- ECON Committee on Economic and Monetary Affairs
- EFC Economic and Financial Committee
- EFCC European Financial Conglomerates Committee
- EFRAG European Financial Reporting Advisory Group
- EGAOB European Group of Auditors' Oversight Bodies
- EIOPC European Insurance and Occupational Pension Committee
- ESC European Securities Committee
- ESCB European System of Central Banks
- FATF Financial Action Task Force of Money Laundering
- FSC Financial Services Committee
- IAASB International Auditing Assurance Standards Board
- IFIAR International Forum of Independent Audit Regulators
- IOSCO International Organization of Securities Commission
- IWCFC Interim Working Committee on Financial Conglomerates
- OECD Organisation for Economic Co-operation and Development

Källa: Finansinspektionen.

Finansinspektionen 31.12.2008

Ledningsgruppen består av direktör Anneli Tuominen, biträdande direktörerna Jukka Vesala, Liisa Halme och Jarmo Parkkonen samt chefsjurist Markku Lounatvuori.

Finansinspektionens personal efter verksamhetsområde 2008

	2008	
	Antal anställda	I procent av totalantal anställda
Tillståndsprovning	7	5
Reglering och regelstyrning	7,1	5
Sanktioner och utredningar	2	1
Intern kontroll och styrning	2	1
Redovisningstillsyn	9,5	7
Finansiella rapporter och analyser	14	10
Marknadstillsyn	12,5	9
• Prospekt	4	3
• Informations- och flaggningskyldighet	3,5	3
• Tillsyn av börshandel och utredning av marknadsmissbruk	4,5	3
• Insiderregister	0,5	0
Inspektioner och tillsyn	46,3	34
• Stabilitetstillsyn	28,5	21
• Tillsyn av marknadsuppförande	11,4	8
• Finansmarknadens infrastruktur (betalnings- och informationssystem, handel, clearing, inlåningssystem, operatörer och deltagare)	5,5	4
• Kundupplysning	0,9	1
Internationell verksamhet	4,8	3
Kommunikation	2,8	2
Dokumenthantering och assistenter	6	4
Informationssystem	8	6
Organisationsutveckling och ekonomi	2,5	2
Högsta ledning och sekreterare	13	9
Totalantal anställda	137,5	100

Källa: Finansinspektionen.

Tillsyns- och Åtgärdsavgifter 2004–2008

Tillsynsavgifter, 1 000 euro

Siffrorna 2004 är inte jämförbara med siffrorna för 2005–2008, eftersom grunderna för tillsynsavgifterna ändrades genom lagen om tillsynsavgift till Finansinspektionen som trädde i kraft den 1 januari 2005.

Avgiftsskyldiga	2008	2007	2006	2005	2004
Kreditinstitut	11 902	9 991	11 016	11 482	
Värdepappersföretag	785	730	1 015	1 262	
Fondbolag	2 869	2 470	2 216	1 792	
Fondbörsen	676	549	536	591	
Värdepapperscentralen	197	182	215	252	
Emittenter	1 578	1 475	1 773	1 845	
Övriga	75	108	130	211	
<i>Summa tillsynsavgifter</i>	<i>18 081</i>	<i>15 504</i>	<i>16 901</i>	<i>17 435</i>	<i>14 857</i>

Åtgärdsavgifter, 1 000 euro

Avgiftsskyldiga	2008	2007	2006	2005	2004
Kreditinstitut	161	288	88	15	45
Emittenter	100	187	207	374	422
Fondbolag	151	166	216	220	283
Värdepappersföretag	163	88	39	57	12
Övriga	256	182	42	3	1
<i>Summa tillsynsavgifter</i>	<i>830</i>	<i>910</i>	<i>592</i>	<i>669</i>	<i>763</i>

Avgifter totalt, 1 000 euro

Avgifter	2008	2007	2006	2005	2004
Tillsynsavgifter	18 081	15 504	16 901	17 435	14 857
Åtgärdsavgifter	830	910	592	669	763
<i>Summa avgifter</i>	<i>18 911</i>	<i>16 414</i>	<i>17 493</i>	<i>18 104</i>	<i>15 620</i>

Källa: Finansinspektionen.

Finansinspektionens verksamhetskostnader och intäkter 2007–2008, 1000 euro

	Utfall 2007	Utfall
Kostnader		
Personalkostnader		
Löner	8 521	8 722
Övriga personalkostnader	2 444	2 447
Understödsavgift till pensionsfonden ¹	3 344	1 444
<i>Summa personalkostnader</i>	<i>14 309</i>	<i>12 614</i>
Övriga kostnader		
Utbildning	177	171
Tjänsteresor	418	390
IT-kostnader	1 333	1 095
Översättningstjänster	274	307
Hyror och fastighetsunderhåll	1 286	1 348
Säkerhetstjänster	376	376
Övriga kostnader	1 339	1 650
<i>Summa övriga kostnader</i>	<i>5 203</i>	<i>4 986</i>
Avskrivningar		
Maskiner och inventarier	27	25
Datorprogram	17	17
<i>Summa avskrivningar</i>	<i>44</i>	<i>42</i>
SUMMA KOSTNADER	19 556	17 642
Intäkter		
Tillsynsavgifter	15 504	18 081
Åtgärdsavgifter	910	830
Övriga intäkter	5	7
<i>Överskott från föregående år²</i>	<i>2 559</i>	<i>-577</i>
SUMMA INTÄKTER	18 978	18 341

¹ Genom Finlands Banks pensionsfond täcks pensionsåtagandet och finansieras pensionerna. Målet är att pensionsåtagandet 2012 ska vara täckt till 110 % genom successiv uppbyggnad av fonden. För att målet ska nås måste Finlands Bank betala en understödsavgift för 2007 och 2008 till fonden. Finansinspektionens andel för 2008 var 1,4 miljoner euro.

² I lagen om tillsynsavgift till Finansinspektionen (1294/2004) finns bestämmelser för sådana fall att intäkterna från tillsyns- och åtgärdsavgifter överstiger de budgeterade kostnaderna för Finansinspektionen. Om överskottet från ett år utgör mer än 5 % av den totala budgetsumman ska tillsynsavgifterna för följande år nedsättas med motsvarande belopp men så att hänsyn också tas till överskott och underskott från tidigare kalenderår. Lika-behandling av tillsynsobjekten förutsätter att tillsynsavgiften för alla avgiftsskyldiga minskas med ett lika stort proportionellt belopp.

Förkortningar i verksamhetsberättelsen 2008

AKVA, system för rapportering av värdepapperstransaktioner
AIRB, Advanced Internal Ratings Based Approach, avancerad metod baserad på intern riskklassificering
AMA, Advanced Measurement Approach, internmätningsslag
VML, värdepappersmarknadslag
APK, Finlands Värdepapperscentral Ab
BSC, Banking Supervision Committee, Europeiska centralbankssystemets (ECBS) banktillsynskommitté
CEBS, The Committee of European Banking Supervisors, Europeiska banktillsynskommittén
CESR, The Committee of European Securities Regulators, Europeiska värdepapperstillsynskommittén
CEIOPS, The Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors, Europeiska tillsynskommittén för försäkringar och tjänstepensioner
CESR-Fin, Operational group on Financial Reporting
CESR-Pol, Operational group for enforcement of Market Abuse
CCP, Central Counter Party, central motpart
COREP, Common Reporting Framework, gemensamma riktlinjer för kapitaltäckningsrapportering
ECOFIN, The Economic and Financial Affairs Council, Ekofinrådet
ECM, Economic Capital Model, modell för ekonomiskt kapital
EECS, European Enforcers Coordination Sessions
EGFI, Expert Group on Financial Information
ECB, Europeiska centralbanken
ECBS, Europeiska centralbankssystemet
FASB, Financial Accounting Standards Board
FATF, Financial Action Task Force on Money Laundering, arbetsgrupp för finansiella åtgärder mot penningtvätt
FINREP, gemensamma riktlinjer för myndighetsrapportering
FSAP, Financial Services Action Plan, EU:s handlingsplan för finansiella tjänster
IASB, International Accounting Standards Board
ICAAP, Internal Capital Adequacy Assessment Process, intern kapitalutvärdering
IFRS, International Financial Reporting Standards, internationella redovisningsstandarder
IMEG, Investment Management Expert Group
IMF, International Monetary Fund, Internationella valutafonden
IRB, Internal Ratings Based Approach, metod baserad på intern riskklassificering
MiFID, Markets in Financial Instruments Directive, direktiv om marknader för finansiella instrument
MTE, Multilateral Trading Facility, multilateral handelsplattform, MTF-plattform
NCSD, Nordic Central Securities Depository
REIT, Real Estate Investment Trust
SEC, Securities and Exchange Commission, amerikanska finansinspektionen
SEPA, Single Euro Payments Area, gemensamt eurobetalningsområde
SREP, Supervisory Review and Evaluation Process, samlad kapitalbedömning
SON, Subgroup on Operational Networks, tillsynskollegiegrupp
UCITS, undertaking for collective investments in transferable securities, fondföretag enligt direktivet om företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper
US GAAP, United States Generally Accepted Accounting Principles, USA:s redovisningsregler
Value at Risk (VAR), riskmätningsslag baserad på statistisk sannolikhetsfördelning
XBRL, eXtensible Business Reporting Language, XML-baserat rapporteringsslag

EU-direktiv i verksamhetsberättelsen

Direktivet om marknader för finansiella instrument (MiFID): Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/39/EG om marknader för finansiella instrument och om ändring av rådets direktiv 85/611/EEG och 93/6/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/12/EG samt upphävande av rådets direktiv 93/22/EEG (32004L0039); EUT L 145, 30.4.2004, s. 1.

Revidering av fondföretagsdirektivet (UCITS): Förslag till ett nytt kodifierat fondföretagsdirektiv. KOM(2008) 458, 2008/0153 (COD) Europaparlamentets och rådets direktiv om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag).

Tredje penningtvättsdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/60/EG om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt och finansiering av terrorism (32005L0060); EUT L 309, 25.11.2005, s. 15.

Prospektdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/71/EG om de prospekt som skall offentliggöras när värdepapper erbjuds till allmänheten eller tas upp till handel och om ändring av direktiv 2001/34/EG (32003L0071); EUT L 345, 31.12.2003, s. 64.

Öppenhetsdirektivet: Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/109/EG om harmonisering av insynskraven angående upplysningar om emittenter vars värdepapper är upptagna till handel på en reglerad marknad och om ändring av direktiv 2001/34/EG (32004L0109); EUT L 390, 31.12.2004, s. 38.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/48/EG om rätten att starta och driva verksamhet i kreditinstitut (omarbetning) (32006L0048); EUT L 177, 30.6.2006, s. 1.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/49/EG om kapitalkrav för värdepappersföretag och kreditinstitut (omarbetning) (32006L0049); EUT L 177, 30.6.2006, s. 201.

Nordiska tillsynsmyndigheter

Finansinspektionen, Sverige

Kredittilsynet, Norge

Finanstilsynet, Danmark

Fjármálaeftirlitið (FME), Island

Verksamhetsberättelsen baseras på uppgifter som fanns tillgängliga den 16 januari 2009. Vid hänvisningar till verksamhetsåret 2008 har årtalet inte satts ut.

Redaktionsråd

Terhi Lambert-Karjalainen, ordförande

Juha Savela

Minna Toiviainen

Jari Virta

Minna Söderholm, sekreterare

Artiklar

Raimo Husu

Petri Määttä

Meri Rimmanen

Tryckeri

Edita Prima Ab, 2009

Finansinspektionen
PB 159
00101 Helsingfors
Telefon 010 831 51
Fax 010 831 5328
www.finansinspektionen.fi
rahoitustarkastus@rahoitustarkastus.fi